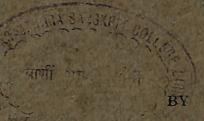
826

The DHÂTURÛPA MUKTÂVALÎ

P. K. DURAISAWMI IYENGAR.

Sanskrit Pandit, Hindu High School, Triplicat . . Airc.

Part I.

MADRAS:

PRINTED AT THE LAW PRINTING HO.

T

1915

SGDF

Set Gargeskinger Digital Foundation

BANGALORE

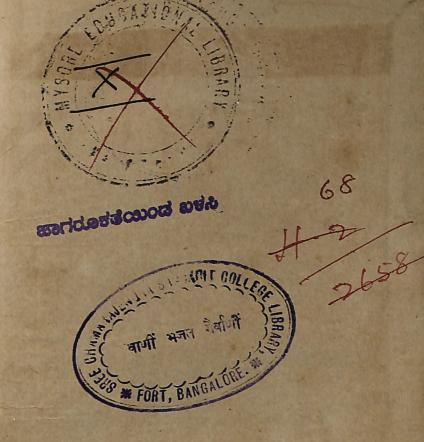
BANGALORE

Accn. No. 2692

- 1. The maximum time allowed for retention of a book shall be one fortnight. It may be borrowed again if not required by others.
 - 2. No reference books shall be lent out.
- 3. No borrower shall have more than two volumes out of the Library at one time.
- 4. Borrowers must not pass books from one to another but must return them to the Librarian.
- 5. Library books must not be used as class-books.
- 6. Any one who defaces by writing or otherwise damages any book shall pay the full cost of the book or of the entire works, if it consists of more than one volume.
- 7. The borrower shall be responsible for the value of the books lent out to him if they are lost, damaged or otherwise cannot be returned to the Library when they are due or recalled.
- 8. The presence of the voucher with the Librarian shall be considered sufficient proof of the non-return of books.

Class and No....

25-68

Beight wood,

SGDF

Sri Gargeskwari Digital Foundatia

there speculating the

Lob vogale

SGDF

Sri Gargishwari Digital Foundation

THE DHÂTURÛPAMUKTÂVALÎ

BEING

A HANDBOOK OF SANSKRIT GRAMMAR.

SGDF

Sei Garaeshusiri Divital Foundation

THE

DHÂTURÛPA MUKTÂVALÎ

BEING

A HANDBOOK OF SANSKRIT GRAMMAR

P. K. DURAISWAM PANGAR Sanskrit Pandit, Hindu High School, Triplicane, Mangas

SECOND EDITION.

[Revised and enlarged from the First Edition approved by the Text Book Committee.]

IN TWO PARTS-PART I.

MADRAS:

PRINTED AT THE LAW PRINTING HOUSE, MOUNT ROAD.

1918

ALL RIGHTS RESERVED.

Price: Part I, Re. 1; Part II, Rs. 1-8; Parts I & II, Rs. 2-4.

Postage, etc., extra.

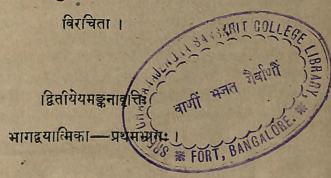
Sri Garaeshwari Diaital Foundation

SGDF Sri Gargeskwari Digital Foundation

॥ धातुरूपमुक्तावळी॥

कैरविणीतीरविराजमानायां हिन्दुपाठशालायां गैर्वाणवाण्युपदेष्ट्रा श्रीशैलार्यापराभिधानेन

पि. के. दुरसाम्यय्यंगार्येण

चेन्नपुर्या छा प्रिण्टिङ् मुद्राक्षरशास्त्रायां अमुद्यत ।

2924

[एतद्ग्रन्धस्य पुनर्भुद्रणादिव्यापारेषु सर्वोऽप्यधिकार: प्रन्धकर्ता राजशासनेन स्वायत्ताकृतै:।]

मृत्यम् — प्रथमभागस्य एकरूप्यम् .

द्वितीयभागस्य सार्धेकरूप्यम् . समुचित्य सपाद्रूप्यद्वयम् . मार्गव्ययः पृथक् ।

SGDF er Gargeskwari Digital Foundatio

PREFACE TO THE FIRST EDITION.

Countless treatises have been written on Sanskrit Grammar -a subject raised to the dignity of a science by Panini and endowed with an imperishable perfection of shape and outline by the labours of the 'three sages,' each bearing the stamp of the individuality of the author and adapted to the special end he had in view. We have handbooks in almost all the leading Indian and European languages on the subject, but we are mainly concerned with those in English and Sanskrit. Our ancient commentators took up the science as a fascinating intellectual study and commented on it with extraordinary erudition and subtlety; and an intimate acquaintance with their works is indispensable for any real mastery of the subject. But the students of our High Schools and Colleges have, ordinarily, neither the time, nor the application, nor the power of grasp necessary to master the intricate structure and elaborate terminology of this science of sciences. Moreover, owing to the exigencies of their educational course, they are obliged to make their acquaintance with the Sanskrit language through the medium of English and to have recourse to treatises in English for their knowledge of These treatises fall mainly into two kinds: Sanskrit Grammar. those primarily addressed to European scholars and students, and those intended for Indians. The former are obviously unsuitable for the needs of our students. In the latter, intelligent and admirably ingenious attempts have been made to impart grammatical knowledge divested as far as possible of all technical treatment. But experience revealed a grave defect in this mode of handling the subject; and it was found that the student was often bewildered by the multitudinous rules, exceptions and counterexceptions and dry lists of anomalous forms which he was unable to retain in his memory. Then the value of the mnemonic brevity and scientific terminology of the Sanskrit treatises became more widely understood, and attempts have been made of late

to effect a compromise which aims at avoiding the defects of either treatment and retaining the excellences of both. long experience as a teacher has convinced me that this is a move in the right direction, and this, my present handbook, is my humble contribution on the matter. It is primarily intended for the use of High School students. Its main aim has been to combine brevity with clearness, and especially to so present the subject as to enable the students to assimilate readily, and carry in their memory easily, the cardinal points of Sanskrit Grammar. I have also tried to be simple in style, to avoid elaborateness and intricacy of treatment, and to keep out of the book all recondite and out-of-the-way information. In carrying out this attempt, I am aware that I have, here and there, sacrificed idiom and finical accuracy of definition to intelligibility and clarity and that some portions of the book might be found fault with for not being sufficiently full. The book, however, is not intended to displace other recognised text-books, but only to serve as an aid to the student in mastering them; and I shall be highly gratified if it succeeds in any measure in drilling into the minds of our students the fundamental outlines of the subject. No one is more acutely aware of the defects of the book than myself, and any suggestions will be gratefully received and incorporated in the next edition, if there should be one. Further details regarding the scope and arrangement of the work are given in the Sanskrit Introduction that follows

TRIPLICANE, 31st May, 1909.

THE AUTHOR.

PREFACE TO THE SECOND EDITION.

Since the publication of the first edition, I have received letters from several Pandits and Professors of Sanskrit, approving generally of the plan of the book, and making suggestions for its improvement. I am right glad that they have spoken in words of approbation of the arrangement I have adopted, the classification of the Dhatus in an intelligent way and the co-ordination of the modernised rules with the original Sutras. I am happy to thank these gentlemen for their appreciative remarks. The suggestions which have been made relate chiefly to the correlation of the science of grammar with the literature of Sanskrit so far as it may be placed with safety and advantage with the student in School and College. In this edition I have tried to carry out these suggestions.

To enable teachers and students to get the fullest benefit of such an attempt, I have divided the book into two parts, the first part dealing with those portions that may be done in the Lower Secondary Forms, the second part being reserved for study in the higher classes.

The course of study prescribed is offered as a tentative syllabus, and is left to the trial of individual teachers and students, placed as they are in different circumstances in different places in this country; it will, however, be not out of place to add that the course has been suggested to me by my own experience in the several forms of a big Secondary School.

Much of the matter of the first edition has been recast and many improvements have been made in this edition. They have been rendered necessary owing to the desire to make the study of the book more interesting and attractive.

Opportunity has been taken in this edition to add a few more rules and examples, which further experience has taught me to be useful, if not absolutely necessary. The book, I trust, will therefore be found more useful for the students for whom it is intended.

THE AUTHOR.

TRIPLICANE,
1st January, 1915.

द्वितीयमुद्रणस्य

उपोद्धातः।

विदितमेवेदं विद्वन्मणीनाम् यद्भगवत्पाणिन्युपन्नं व्याकरणशास्त्रं बहुभिः पण्डितैः बह्वीषु भाषासु बहुभिः प्रकारैः स्वस्वधिषणाचातुरीमनुसृत्य विवरीवियत इति: सेयं व्याकृति: भागीरथीव कुल्याभि: कृशीवलानाम्, बहुपकरोति गैर्वाणभाषाव्यत्पित्सूनां संक्षितेः विस्तृतैश्च स्वविषयैः । निस्समाभ्यधिकशेमुषी-विशेषैः श्रतिपरिगृहीततया समधिरूढप्राशस्यायाः अस्याः गैर्वाण्याः वाण्याः अनुजिघृक्षया दिव्यलोकाद्भवमवतींणैंः त्रिभिर्मुानिभिः चिरतरविचारस्थिरीकृतेऽ-स्मिन् शास्त्रे रेखामातमपि न तेषां सरिणम् अतिचाछितुं प्रभवामो वयम् अल्पाल्पचैतन्यसाराः । किन्तु चिरतरपरिचयसञ्जातस्तद्गभीरिमास्वादः किश्चिद्धि-लेखयति निर्भयत्रपमस्मान् । तत्र च आंग्लेयभाषामवलम्बय गैर्वाणीमिमां गिरम् अवातितीर्षूणां स्वासाधारणीभिः दुर्ज्ञेयाभिः संज्ञाभिः परिभाषाभिश्च निपुणमति-भिरपि दुरवगाहे अस्मिन्पाणिनीये प्रवेशमतिक्चच्छ्रसाध्यमाकलय्य यथामति सुखप्रबोधाय वयं प्रावर्तिष्महि । तत्र ''श्रेयांसि बहुविघ्नानि '' इति प्राचाम् अनुभूतनिर्गताम् उार्त्ते अनुसृत्य मङ्गलशतैरपि दुरुपशमान् विघ्वाननुभूतवन्तो वयं तत्र तत्र प्रित्रयाप्रकरणेषु बहुभिः पाण्डितैस्सह समासादितेषु प्रज्ञापरिश्रमे-ष्वपि नितरामप्रतीतचेतसो वर्तामहे । तदहमभ्यर्थये करुणैकप्रवणमानसानि पाण्डितप्रकाण्डानि, ''गच्छतः स्वलनं न दोषाय'' इति समाधाय तत्र तत्र समुपलब्धानि स्वलनानि मयि निवेद्य संशोधयितुम्। प्रथमभागे परिकल्पिताः विषयविभागाश्चैवम् — प्रथमं संज्ञाप्रकरणे साधारणतया काश्चित्संज्ञाः प्रदर्शिताः। द्वितीये सन्धिप्रकरणे उत्सर्गापवादशास्त्राणि चिरतरमालोड्य बहुविधास्स-न्धिभेदाः अवाचिषत । तृतीये तु पदवाक्यानि अध्येतृणाम् अत्यन्तोपयोगितया

प्रोक्तानि । चतुर्थे संक्षेपरामायणश्चोकाः निरूपिताः । पञ्चमे संख्यासंख्येय-प्रयोग-उपसर्गादयः प्रत्यपादिषत । षष्ठे सुबन्तराब्दरूपाणि प्रोक्तानि । सप्तमे बाळानां यथापयोगं केचन धातवः ऊचिरे । द्वितीयभागे आदौ समास-प्रकरणे प्राचीनान्येव समासकुसुमावळीपद्यानि प्रथमद्वितीययोः तत्तत्समासो-दाहरणपूर्वकं निरूपितानि । तृतीये तिङन्तप्रकरणे लकारार्थाः परस्मैपदात्मने-पदप्रस्यविभागाः, विकरणभेदनिरूपणं च बालानां सुखबोधाय प्राका-शिषत । चतुर्थे आर्धधातुकप्रकरणे इडागमसंप्रसारणादीनि सिद्धान्तकौमुदी-प्रकारानुसारेण संगृह्य यथामति परिष्कृतानि । पञ्चमे भावकर्मप्रक्रिया, णिजन्तप्रित्रया, सन्नन्तप्रित्रयादयश्च, प्रकटीकृताः । पष्ठे धातुरूपप्रकरणे प्रयोगे भूयांसमुपयोगमुपेयुषां धातूनां समग्राणि रूपाणि प्रदर्शितानि । सप्तमे कृदन्तसुबन्ताः प्रावाचिषत । अष्टमे अन्ययप्रकरणे प्रायशः सर्वेषां अन्ययाना-मुदाहरणानि प्रदर्शितानि । नवमे बालानां सुखबोधाय संग्रहेण कारकप्रित्रया प्रोक्ता । दशमे सौभरि, ध्रुव, वेताळ, सत्राजित्, प्रह्लाद कथाः, विष्णुपुराण-भागवतादिभ्यः उद्भृत्य प्रोक्ताः । एकादशे तु, भारतादुद्भृतगृध्रजम्बुकसंवाद, शकुन्तळोपाख्यान, नीतिऋोकाः प्रावाचिषत । द्वादशे तु लोकोक्तिः, छन्दस्सूची च प्रादिशालाम् । तत प्रक्रियाप्रतिपादनपूर्वकरूपज्ञानस्य दुरवापतया बालानां निष्पन्नान्येव धातुरूपाणि सम्यक् बोधयित्वा तदुपरि साधुत्वासाधुत्वविवेकायैव व्याकृतिः प्रमाणीकरणीयेति नवीनानां पण्डितानामाशयमनुसृत्य मयायं परि-ष्कारविधिः प्रारंभि। भो भो महाशयाः विद्रन्मणयः कृतावस्यां परिज्ञाताः दोषाः मयि निवेच संशोधियतव्या इति सानुनयं अभ्यर्थयते सहृदयानां निर्मत्सराणां सुधियामनुचरः।

इति-शीशैलार्यापराभिधान दुरसाम्यय्यङ्गार्थः ॥

OPINIONS.

Pandit P. K. Doraiswamy Aiyangar's New Edition of his Dhaturupamuktavali is, I am glad to say, an improvement in many respects

> Moore's Gardens Bungalow, Nungambaukam, Madras. August 5th, 1915.

Dear Pandit Duraiswamy Ayyangar,

I am quite pleased with your book Dhâturûpa Muktâvali. It seems to me to be a very happy blending of Eastern and Western methods of instruction in Sanskrit Grammar and should prove a valuable aid to our High School students.

I am much obliged to you for the copy with which you have been good enough to present me.

Yours very truly,
(Sd.) M. COLLINS, M.A., PH.D.,
University Professor of Sanskrit Philology,
Madras University

publication of this work in two parts with selections in Prose and Verse suited to the capacity of the students under various stages of instruction is likely to be popular.

Yours truly,

(Sd.) R. KRISHNAMACHARIAR, M.A., VIDYANIDHI,

Superintendent of Sanskrit Schools, Madras Presidency

₹८-90-9998.

प्रोक्तानि । चतुर्थे संक्षेपरामायणश्लोकाः निरूपिताः । पञ्चमे संख्यासंख्येय-प्रयोग—उपसर्गादयः प्रत्यपादिषत । षष्ठे सुबन्तशब्दरूपाणि प्रोक्तानि । सप्तमे बालानां यथापयोगं केचन धातवः ऊचिरे । द्वितीयमागे आदौ समास-प्रकरणे प्राचीनान्येव समासकुसुमावळीपद्यानि प्रथमद्वितीययोः तत्तत्समासो-दाहरणपूर्वकं निरूपितानि । तृतीये तिङन्तप्रकरणे लकारार्थाः परस्मैपदात्मने-पदप्रत्ययविभागाः, विकरणभेदनिरूपणं च बालानां सुखबोधाय प्राका-

ब्कारावाधः प्राराम । मा मा महारायाः विद्वन्नणयः द्वातायस्य पारशाताः पायाः मयि निवेद्य संशोधियतव्या इति सानुनयं अभ्यर्थयते सहृद्यानां निर्मत्सराणां सुधियामनुचरः ।

इति शीशैलार्यापराभिधान दुरसाम्यय्यङ्गार्यः ॥

OPINIONS.

Pandit P. K. Doraiswamy Aiyangar's New Edition of his Dhaturupa-muktavali is, I am glad to say, an improvement in many respects upon the first edition of that work. He has pointed out clearly in this new edition what portions of the book are to be studied in the various forms beginning from the first and going up to the sixth; and in doing this he has rightly relied upon his long experience as a Sanskrit teacher in an important and popular High School. Another improvement is the addition of suitable literature in Verse and Prose to be read in the various forms, so as to make the book serve the purposes of a Grammar and a Reader at the same time. I consider the book to be a fit publication for use in all High Schools wherein Sanskrit is being taught, and can confidently recommend it to such high school students as wish to learn Sanskrit accurately and well.

(Sd.) M. RANGACHARIAR, RAO BAHADUR, M.A.

Retired Professor of Sanskrit and Comparative Philology,
Presidency College, and Curator, Government Oriental
Manuscripts Library, and Registrar of Books, Madras.

20-90-9898.

DEAR SIR,

I went through a few pages of your 'Dhaturupamuktavali.' It is just the sort of grammar that we want for High Schools. The publication of this work in two parts with selections in Prose and Verse suited to the capacity of the students under various stages of instruction is likely to be popular.

Yours truly,

(Sd.) R. KRISHNAMACHARIAR, M.A., VIDYANIDHI,

Superintendent of Sanskrit Schools, Madras Presidency

₹6-90-9898.

I have seen some portions of Pandit P. K. Doraiswami Aiyangar's Dhaturupamuktavali. I am glad to be able to say that by a judicious combination of the Indian and European methods of studying the Sanskrit language, the work is made specially useful to Sanskrit students in secondary schools and I am sure it will provide them with the necessary equipment for acquiring a fairly good acquaintance with the complicated structure and idiom of the Sanskrit language.

(Sd.) S. KUPPUSWAMI SASTRIAR, M.A.,

Professor of Sanskrit and Comparative Philology,
Presidency College and Curator, Government Oriental
Manuscripts Library, Madras.

39-90-9998.

I have read portions of Dhaturupamuktavali composed by Mr. Doraiswami Aiyengar, Sanskrit Pandit of the Hindu High School, Triplicane. I am of opinion that the work will be very useful to all Sanskrit students studying grammar. He has taken great pains in so arranging the course of studies as to be of use to students of Forms I to VI. The selections of Prose and Poetry are excellent. His long experience as a Sanskrit Teacher of Students preparing for University Examinations, has enabled him to understand thoroughly their real difficulties and he has done his best to remove them. I wish him success.

(Sd.) K. KRISHNASWAMY RAO, DEWAN BAHADUR, C.I.E.

Retired Dewan of Travancore.

३०-१०-9९98.

I am extremely thankful for your very kind present of a copy of your valuable Grammar. There are three features of your book that have struck me as adding to its excellence, viz:—

- (1) The arrangement of the subject-matter in a manner more in elligent than those adopted in the ordinary grammars of the present days.
- (2) The classification of the Dhatus not only according to the गण arrangement, but also according to the विकरण which will be very useful to our students.
- (3) And the co-ordination of the modernised rules with the original Sutras.

I have always felt that it is the divorce of our College Grammars from the sutras that makes the study unreal and makes us liable to forget what we have learnt. It is so much easier to bear in mind a sutra than a number of loosel formed sentences into which the concise sutras have been hitherto translated.

(Sd.) GANGANATHA JHA, M.A.,

Professor of Sanskrit,

Muir Central College, Allahabad.

20-90-9509.

ADAYAR, MADRAS.

MY DEAR SIR,

I am glad to have seen "Dhaturupamuktavali." This is a most remarkable attempt at combining the European with the Indian method, and I should think that a book like yours might be welcomed even in the West as a useful complement of the Elementary Course of Sanskrit. I wish you every kind of success.

Yours sincerely,
(Sd.) F. OTTO. SCHRADER, P.H.D.,

Director of the Adayar Library.

२७-७-9907.

8, Law Chambers, High Court Buildings, Madras.

Mr. P. K. Doraiswami Aiyengar's Dhaturupamuktavali presents the enigmatic aphorism of Panini in a readable form on the latest lines of grammatical study. The plan is original, the exposition lucid, and the scope comprehensive. The new edition adopts gradual course of study and has been improved by the incorporation of exercises in Vocabulary and Translation. The author's long experience as an instructor in Sanskrit has been well utilized, in the preparation of this work which, as it now stands, will find a place in the "self-taught" series of modern days.

(Sd.) M. KRISHNAMACHARIAR,

M.A., M L., PH.D., M.R.A.S., ETC.,

High Court Vakil.

TRIPLICANE.

Mr. Doraiswami Aiyengar has laid the whole Sanskrit student population under great obligation by producing just the sort of book that the modern system of education requires. The Second Edition that he is bringing out of Dhaturupamuktavali, of which I went through several portions, is an improvement in many respects upon the first edition, the whole matter being recast and re-arranged, a special feature of this edition being the division of various portions for teaching in the several Forms, and the addition of select passages in Verse and Prose serving as reading matter. The course of study as outlined by the author in this edition will, if followed, not only make the High School student master in a practical way a major portion of Sanskrit Grammar, a subject which I fear is little understood and very often neglected, but will also equip the student with a good grounding in Sanskrit language.

(Sd.) K. KRISHNASWAMI AIYANGAR, B.A.,

Pandit, Christian College, Madras.

39-99-9898.

स्वस्ति. श्रीशैलार्यापराभिधानेन श्रीमता दुरसाम्यय्यङ्गार्थेण तत्तत्कक्ष्यानुगुणतया कक्ष्याक्रमेण ग्राथिता धातुरूपमुक्तावळी मया सादरं व्यलोकि । सेयं
मुक्तावळीव हृदयङ्गमा न केवलं बालानां प्रौढानामपि प्रीतये कल्पत इत्युक्तिर्भूतार्थव्याहारतां नातिक्रामित । सन्धिसमाससुबन्तादिशिक्षणमात्रानुषङ्गप्राप्तमिप
पर्याप्तमेव विनेयानां जिज्ञासां प्रशमयितुम् । एषु दिवसेषु निबन्धान्तरैः प्रवृत्तैः
कृतकरतामेतद्गन्थरचनापरिश्रमः कृतिकृतोनासीदतीति मे निश्चयः ॥

शब्दानुशासनकृते कृतसंविधानाऽप्यर्थोपपत्तिमपि साधियतुं समर्था । युक्ताऽपि धातुनिवहैरिहधातुरूपमुक्तावळीकृतिरियं कृतिनां हिताय ॥

> इति तिरुमल ईचम्बाडि शतावधानं श्रीनिवासाचार्यः

कुंभकोणं, २०—७—१९०९. कुंभकोणस्थराजकीयविद्यालयसंस्कृतपण्डितः.

T. E. SRINIVASACHARIAR,

(SATAVADHANAM)

Sanskrit Pandit, Government College, Kumbakonam.

श्रीकैरविणिक्षेत्रस्थिहिन्दुहैस्कूलाभिधाङ्गलकलाशालायां संस्कृताध्यापकैः श्रीदुरस्वाम्यय्यङ्गार्यमहाशयैः सङ्गलितां धातुरूपमुक्तावळीं महता प्रमोदेन अन्व-वाचयम्। अत्रहि प्रथमकक्ष्यामारम्य आषष्ठकक्ष्यं तत्तत्कक्ष्यानुगुणतया पदशब्द-मङ्गरीभागधातुस्वरूपतद्रूपगद्यपद्यानि पृथक् पृथक् प्रकिटतानि सन्ति चिरायः अध्यापकद्यत्तिमास्थाय बालानां मनोगमिनकां सुसूक्षमं विज्ञाय तदनुरूपं प्रवर्त-मानैरतैर्महाशयैर्निर्मितेऽस्मिन्प्रन्थरते निकमिष इतोऽपि योजनीयमिति मे मितः। सर्वथा अस्य प्रन्थस्य सर्वतोऽपि प्रचारमाशंसे.

इति—रा. च. वि. कृष्णमाचार्यः

अभिनवभट्टबाणः, मद्रसंस्थान राजकीय संस्कृतपाठशाळोपपरिशोधकः.
Supervisor of Sanskrit Schools, Madras.

98-93-9898.

केवलवैय्याकरणाः नालंबोधियतुमांग्लेय्या तद्भाषया विनार्थानाचतना-स्सम्यगवयान्ति ॥ एवं मिथोविरोधाद्भ्युत्पित्सुषु भूरिखिद्यमानेषु । तेषां सौकर्यार्थी तदुभयभाषाविशेषज्ञः ॥ शब्दाणिवे गभीरे पाणिनिवाक्खुक्तिसम्भृतैमीणिभिः । दुरसामिकविरगृधात् स्रजमांग्लेयीप्रवालकृतशोभां । मुक्तावळीमिमां ये कण्ठा-भरणं वितन्वंति । तेषां शाब्दिकसङ्ख्या नातिविलम्बेति लक्ष्मणो मनुते.

चेत्रपुरी, २३—८—१९१४. इत्थम्—लक्ष्मणसूरिः पच्चयप्पपाठशाला संस्कृताध्यापकः. M. LAKSHMANA SASTRIAR

Sanskrit Pandit, Pachaiyappa's College, Madras.

औपाध्यायकमादितेयफणितौ विद्यागृहे विन्दता बाळानां सुखबोध-मुज्ज्वलियतुं मार्गं हितं पश्यता । श्रीशैलार्यसुधीन्दुना सुघिटता सद्धातुरूपात्मिकाः मुक्तायष्टिरियं हृदा सुमनसां धार्या क्षितौ राजते॥ सुप्तिङ्प्रत्ययनामधातुरचनां तत्त-द्विभागो।चितां तन्वानेन समीविबोधनपथे जङ्कालमेधाजुषा । लोकश्रेयसितत्परेण सुिया बाळाःकतार्थीकृताः व्याकृत्यां सुळभप्रवेशकरणाद्गीराश्च सम्मोदिताः । व्युत्पित्स्नासुपकृतिकृते शब्दशास्त्रीयभङ्गीम् सम्यक्पर्वक्रममधिगतां दर्शयन्तो महान्तः । श्रीशैळार्यास्सुकृतिन इमे सद्गुणग्राहिभिः कैः निर्मात्सर्थैर्निरुपिध मुंविश्चाधनीया न सद्गिः ॥

ि वि. श्रीनिवासाचार्यः

विशिरःपुरी. ३०-८-१९०९

संग्ट् जोसप् काळेज्.

T. V. SRINIVASA CHARIAR,

(SARASVATASARAJNA)

Senior Sanskrit Pandit, St. Joseph's College, Trichinopoly.

श्रीमदुरसाम्यार्थैः रचितेयं धातुरूपमुक्ताळी। अही बालमनीषां विशदयितुं न्नमित्युदक्षिऽहम् .

apereion of Perencia Schools Hallen

A TOWNS OF STREET

चेत्रपुरी, २—६—१९०९. इत्थं—श्वेतारण्यं नारायणशास्त्री संस्कृतप्राथमिकोपाध्यायः पचयपन् काळेज्.

SWETARANYAM NARAYANA SASTRIAR, Head Sanskrit Pandit, Pachaiyappa's College, Madras.

अद्राक्षमहं वैयाकरणसिद्धान्तसौधानिश्रेणिकां धातुरूपमुक्तावळीं नाम श्रीमतां पण्डितवर्य दुरसाम्यय्यद्वार्याणां कृतिम्। हौण्यध्ययनबद्धश्रद्धानां सर्वेषा-मिष अनायासेन गैर्वाणीमवतारायितुमुपकरोति दत्तावलम्बिमिति नैतावदेवास्माकं प्रमोदस्थानं। अपितूपविशान् वत्सरान् कैरविणीतीरिवर।जमानायां हिन्दूकळा-शालायां गैर्वाण्यध्यापनकृतपरिश्रमाणां अमीषां दुरसाम्यय्यद्वार्याणां परिचय-संपादितायाः बोधनाचातुर्याः परिवाहभूतेयं कृतिरध्यापकानामपिबोधनाः परिकृतं शिथिलयतीति नितरां हृष्यामः अस्यां च प्रकरणोपरचनानि प्रासादः सोपानानीव सुगमानि अनुन्यसापेक्ष्याणि दृढतरप्रमाणोपष्टभानि च बालानामपि

सुबोधानीत्यत्र न कोऽपि विशयः । तदिमां कृतिं निर्मत्सरं सकरणञ्च विछोक्य सहृदयाः पाण्डितास्सर्वेऽप्यैकरस्येनानुगृह्य प्रोत्साहयेयुरेतादशकृतिप्रणायनः पाण्डि-तानिति सादरातिशयमाशंसामहे.

चेन्नपुरी, १२—५—१९०९. } इति—वि. अनन्ताचार्यः संस्कृतपण्डितः सि. यस्. यम् . कालेज् V. ANANTHACHARIAR, Sanskrit Pandit, C. S. M. College, Madras.

करिवणितीरवासिभिः महाशयैः स्थापितायां चिरप्रवृत्तायां हिन्दुविद्या-शालायां संस्कृताध्यापकैः दुरसाम्यय्यङ्गार्यपण्डितवर्यैः विरचितेयं धातुरूपमुक्ता-वळी मया व्यलोकि । अत्र प्राचीनवैयाकरणसमयानुसारेण सन्धिप्रकरणादारम्य तत्र तत्र स्थलेषु मुख्यतमानि सून्नाणि सोदाहरणानि आंग्लभाषाविवरणेन सह सम्यक् प्रपश्चितानि । एतादशलितप्रनथदौर्लभ्येन संस्कृतभाषाध्ययनात् पराजय-मानान् व्यापित्सून् बालकान् तदध्ययने प्रोत्साहयेदिति प्रत्येमि । किंचेयं सद्ददयानां पण्डितानामपि बोधनाविषये लघयेदिति निश्चप्रचं मन्यामहे ॥

चेन्नपुरी, १२—६—१९१४. } इति—कृष्णमाचार्यः रायपेटांग्लविद्याशालायां संकृताध्यापकः. KRISHNAMACHARIAR,

Sanskrit Pandit, W. M. College, Royapettah, Madras.

FILE TO SEE THE SECOND SECOND

n-receive (3—e); nerenneni

V. ARATTUSKINSKAN, Johnson Brand, J. M. M. Colley, alledras.

- PAGIN LANGUAL LINGTON CONTRACTOR OF THE CONTRACTOR CO

માર્ગ ૧૦૦૦—-ઈફ હાજરાજ પ્રસંધે દા પ્રાક્રાફ તે, એક ફેર્સ

See the Bender, W. L. Orige, Begin to I. I. Colors

1 2000 - 3 - 00

CONTENTS.

विषयानुक्रमणिका ।

प्रथमभागस्य ।

- १. संज्ञाप्रकरणम्.
- २. अच्सिन्धः, हल्सिन्धः.
- ३. पदवाक्यानि.
- ४. संक्षेपरामायणम्.
- ५. संख्यासंख्येयवाचकादयः.
- ६. सुबन्तशब्दाः
- ७. शब्विकरणधातवः

Part I.

Classification of Sounds

| Vowel Sandhi. | Consonant Sandhi. | Words and Sentences.

Samksheparamayana.

Cardinals, Ordinals, etc.

Declension of Nouns.

Roots of the First conjugation.

CONTENTS.

। अवसी, अस्तु (जन्हीं)

1 1910, 10, 51912

i diginaliçusi

aşaPq:, goarPa

American is

क. संक्रिक्टमायमस्

.: PER MINISTER

STATES

७. सान्यसम्बद्धाः

Part I.

Olassification of Sounds

(Vowel Sandhi.) (Comonant Sandhi.

Comomans Sandan. Words and Eastenness

E mkeh paramoyana.

Cardinals, Ordinals, etc.

Designation of Mount.

Roots of the First conjugation.

SGDF

COURSE OF STUDY.

पठनक्रमः ।

प्रथमभागे तु।

प्रथमशाखायाः

प्रथमं संज्ञाप्रकरणम्. तृतीये प्रथममञ्जरी. पश्चमे संख्यासंख्येयवाचकाः.

षष्ठे अजन्तपुंलिङ्गावधयस्शब्दाः.

द्वितीयशाखायाः

सन्धिप्रकरणे अच्सन्धिः. तृतीये द्वितीयमञ्जरीः. चतुर्थे प्रथममञ्जरीः. षष्ठे हलन्तपुंलिङ्गावधयश्शब्दाः.

सप्तमे सार्वधातुकरूपाणि.

तृतीयशाखायाः

सन्धिप्रकरणे हल्सन्धिः.

तृतीय तृतीयमझरी. चतुर्थे द्वितीयमझरी. षष्ठे सर्वे शब्दाः. सप्तमे आधिधातुकरूपाणि.

पञ्चमे प्रयोगोपसर्गादयः.

Part I.

FORM I.

Samjnaprakaranam.

Chapter III, Part I.

Chapter V, Numerals and Ordinals.

Chapter VI, Declension of Nouns of Masculine Gender ending in vowels.

FORM II.

Chapter II, Vowel Sandhi.

Chapter III, Part II.

Chapter IV, Part I.

Chapter VI, Declension of Nouns of Masculine Gender ending in consonants.

Chapter VII, Forms of conjugational tenses of root.

FORM III.

Chapter II, Sandhi of consonants.

Chapter III, Part III.

Chapter IV, Part II.

Chapter VI, All Sabdas.

Chapter VII, Non-conjugational tenses of root.

Chapter V, Prayoga, Upasarga, etc.

SGDF

COULTS OF BIVDY.

1100000000

O. Stanta

WOLLD E

Sami armed mann

Oleyler III, Park I

Charles V, Mumocain and Only V

TOTAL TEL

Charles VII. Ermool ton Sons Down Low Blee Lines of

MORE THE

.111. Marie Jacobs D

Chapter VI, All Estate

O's at a VII, Nowconfugasocrate as a faction

Chipter V. Berrege, Upo-

THE PARTIES

3.5 () 1.10 * 0. () (VIII.) ()

assumpt of

March 18 32 18 18

SGDF

॥ मातृकाक्षराणि ॥

THE ALPHABET.

अ a, आ d, इ i, ई $\hat{\imath}$, उ u, ऊ \hat{u} , ऋ $\hat{r}i$, ऋ $\hat{r}i$, ऌ $\hat{l}i$, v e, v ai, ओ o, औ au,

→ Anusvâra. : Visarga.

क्k, ख्kh, ग्g, घgh, ङ्n,
चgh, छgh, ज्gh, छgh, gh, छgh, gh, gh

यy, र्r, छ्l, व्v, श्s, s, g, g, स्s, हh.

2. The vowels are added to Consonants and the resulting compound letters are generally to be written in the following manner:—

क ka, का kâ, कि ki, की kî, कु ku, कू kû, कु kṛi, के kṛi, के kai, को ko, कौ kau, etc.

3. Conjunct Consonants (संयुक्ताक्षराणि ।)

奪 k-ka	क्ष k-sha	ज्य g-r-ya	च्छ ch-chha
क्च k-cha	क्ष्य k-sh-ya	ਾਲ g-la	च्छु ch-chh-va
क्त k-ta	क्व k-sh-va	ग्व g-va	च्छ्र ch-ch-ra
क्तव k-t-va	क्स k-sh-ma	a gh-na	ज्ज j-ja
क्त k-na	क्ष्म k-sh-ṇa	ध्य gh-ya	ज्र j-ra
क्स k-mā	ख्य kh-ya	ਬ gh-ra	ज्व j-va
क्य k-ya	ग्ज g-ja	ध्व gh-va	ξ ţ-ţa
那 k-ra	ग्ध g-dha	豪 n-ka	ट्य ț-ya
₹ k-la-	ਸ਼ g-na	ङ्क्त n-k-ta	g th-ra
क k-va	ग्म g-ma	च्य ch-ya	ठ्य th-ya
क्स k-sa	я g-ra	च ch-cha	র d-ga

ड्य d-ya	द्य d-r-ya	भ्य bh-ya
डु d़-va	ਫ਼ d-ba	भ्र bh-ra
ड्म d-ma	虿 d-b-ra	भ्ज bh-ṇa
ह्य dh-ya	द्य d-v-ya	भ्व bh-va
ण्ड n-tha	द्र d-ra	अ bh-na
od i-ia	द्म d-ma	म्र m-ra
ण्म ṇ-ma	द्भ d-bha	म्य m-ya
ण्य n-ya	まd-v-ra	≠ਲ m-la
ण्ये r-n-ya	ध्म dh-ma	म्ब m-va
ण्व n-va	ਸ਼ dh-na	स्म m-ma
त्त t-ța	я dh-ra	्व y-va
त्न t-na	ध्य dh-ya	1 1
त्म t-ma	ध्व dh-va	ल्ग l-ga
त्य t-ya	ध्व r-dh-va	ल्य l-ya
त t-ra	न्न n-na	ल्प l-pa
त्व t-va	न्य n-ya	ल्म l-ma
रस्य t-s-ya	न्व n-va	ल्व l-va
त्प्र t-p-ra	न्म n-ma	਼ੈ g l-la
त्प t-pa	ਜ p-ta	च्य v-ya
त्स t-sa	प्स p-t-ya	त्र v-ra
5य t-r-ya	प्स p-sa	अ ç-ra
रफ t-pha	яр-na	अ ç-na
त्थ t-tha	сय p-ya	इय ç-ya
त्स्न t-s-na	сн р-та	ऋ ç-la
त्त् t-t-ra	g p-la	श्र ç∙va
ध्य th-ya	я p-ra	इम ç-ma
द्ग d-ga	ड्य b-dha	翠 ç-cha
द्व d-va	ब्ज b-ja	रुव ç-v-ya
च d-ya	ब्द् b-da	ब्क sh-ka
इ d-da	ज्ञ b-ra	ब्क्र sh-k-ra
द्ध d-dha	ह्य b-ya	g sh-ta
THE RESERVE OF THE PARTY OF THE		THE RESERVE OF THE PERSON NAMED IN COLUMN TWO IS NOT THE PERSON NAMED IN COLUMN TWO IS NOT THE PERSON NAMED IN

g sh-ṭ-ra ਝੂ sh-t-va ष्ट्यं sh-t-ya g sh-tha ष्ठ्य sh-th-ya Eq sh-pa हण्य sh-n-ya sh-na ज्म sh-ma न्त्र sh-p-ra च्य sh-ya ब्ब sh-va स्क s-ka स्व s-kha स्त s-ta स्म s-ma स्य s-t-ya er s-tha स्र s-ra स्त s-na स्प्र s-p-ra स्फ s-pha स्य s-ya ह्य h-ṇa ह्म h-ma ह h-na ह्य h-ya ह h-ra ਫ਼ b-va 夏 h-la

॥ श्रीरस्तु ॥

धातुरूपमुक्तावळी

CHAPTER I.

संज्ञाप्रकरणम्।

- I. In the Sanskrit language there are fifty letters, Anusvara, Visarga, Jihvamuliya, and Upadhmaniya being taken into account = गैर्वाण्यां भाषायाम् अयोगवाहसहितानि अक्षराणि पञ्चाशत्।
- II. Of them, thirteen are vowels = तत्र अच: त्रयोदश; these are called Svaras = एते स्वरसंज्ञा: स्यु:।
- III. Five of them are short vowels = तत्र हस्वाच: पश्च ; अ, इ, उ, ऋ and ऌ.
- IV. There are eight long vowels = दीर्घाच: अष्ट; आ, ई, ऊ, ऋ, ए, ओ, ऐ and औ.
- V. There are 33 consonants = हल: तयि श्रं शत् ; कवर्ग, चवर्ग, टवर्ग, तवर्ग, पवर्ग, य, र, ल (ळ), व, श, ष, स, ह.
- VI. ≟ (अनुस्वार), : (विसर्ग), × क (जिह्वामूलीय), and ४ प (उपध्मानीय)—These are treated both as vowels and as consonants = एते अच्छ हल्षु च परिगण्यन्ते.

VII. Sanskrit letters are subdivided into I Gutturals (कण्ड्यानि), II Palatals (ताल्ज्यानि), III Linguals (मूर्धन्यानि), IV Dentals (दन्लानि), V Labials (ओष्ठ्यानि), according to the places or organs of the mouth which are exercised in pronouncing the letters. They are also classed thus:—

Sanskrit names for some of these subdivisions:—

```
अकुहिवसर्जनीयानां कण्ठ: ।
इचुयशानां ताल्ठ ।
ऋटुरषाणां मूर्घा ।
ऌतुलसानां दन्ता: ।
उपूपध्मानीयानाम् ओष्ठौ ।
अमङणनानां नासिका च ।
```

एदैतो: कण्ठताछ । ओदौतोः कण्ठोष्ठम् । वकारस्य दन्तोष्ठम् । जिह्वामूळीयस्य जिह्वामूळम् । नासिकानुस्वारस्य । VIII. Equivalent English names for Sanskrit cognomens:—

अचः, स्वरा: = Vowels. हलः, व्यञ्जनानि = Consonants. संयुक्तम् = Conjunct consonant. उपधा = Penultimate letter. हस्व = Short. दीर्घ = Long.

'ন্তুন = The long accent, Vowel lengthened to three Matras.

कर्ता = Agent.
कर्म = Object.
कियानाचक = Verb.
प्रातिपदिक = Un-inflected noun.
प्रत्यय = Affix.
अङ्ग = Base.
उपसर्ग = Preposition.

सुबन्त = Inflexion of nouns. तिङ्न्त = Conjugation of verbs. सर्वनाम = Pronoun.

समास = Compound.

विमह = Separation of compounds.

अन्यय = Indeclinable.

तुमुन्नन्त = Infinitive of purpose. ल्यबन्त = Indeclinable past participle.

कान्त = Past passive participle.

शतन्त = Present participle of the Parasmaipada roots.

शानजन्त = Present participle of the Atmanepada roots.

गुणवाचक = Adjective.

कियाविशेषण = Adverb.

प्रथमपुरुष = Third person.

मध्यमपुरुष = Second person.

उत्तमपुरुष = First person.

एकवचन = Singular.

द्विवचन = Dual.

बहुवचन = Plural.

CHAPTER II.

सन्धिप्रकरणम्।

अच्सन्धिः।

१. अकस्सवर्णे दीर्घः।

When two *similar* vowels, the last four excepted, blend, their long form takes the place of both.

EXAMPLES.

दैस + अरि: = दैसारि: |

राम + आदि: = रामादि: |

सीता + अत्र = सीतात्र |

कान्ता + आश्रयः = कान्ताश्रयः |

मुनि + इन्द्रः = मुनीन्द्रः |

कवि + ईशः = कवीशः |

गौरी + इह = गौरीह |

गौरी + ईशः = गौरीशः |

गुरु + उदयः = गरूदयः गुरु + ऊनः = गुरूनः। चम् + उदयः = चम्दयः। वध्न + ऊहा = वध्नहा पितृ + ऋणम् = पितॄणम्। होतृ = ऋकारः = होतॄकारः। होतृ + ऌकारः + होतॄकारः।

गुणसन्धिः।

२. अदेङ्गुणः = अ, ए, ओ are called Guna letters.

३. आद्रुणः।

When अ or आ is followed by इ, उ, ऋ or छ, short or long, the Guna letter ए, ओ, अ (र्) or अ (छ्) is respectively substituted for them.

EXAMPLES.

वद + इति = वदेति । धन + ईशः = धनेशः । रमा + इह = रमेह । रमा + ईशः = रमेशः । कूप + उदकम् = कूपोदकम् । समुद्र + ऊर्मिः = समुद्रोर्मिः । गङ्गा + उदकम् = गङ्गोदकम् । रमा + ऊढा = रमोढा।
देव + ऋषिः = देवर्षिः।
तव + ऋकारः = तवकीरः।
महा + ऋषिः = महर्षिः।
महा + ऋकारः = महर्कारः।
तव + ऌकारः = तवल्कारः।

वृद्धिसन्धिः।

४. वृद्धिरादैच् + आ, एं and औं are called Vriddhi letters.

५. वृद्धिरेचि ।

When ए, ऐ, ओ or औ follow अ or आ, ऐ is substituted for both in the first two cases, and ओ in the last two.

EXAMPLES.

तस्य + एषः = तस्यैषः। प्रथमा + एकवचनम् = प्रथमैकवचनम्। देव + ऐश्वर्यम् = देवैश्वर्यम् । तव + औदार्यम् = तवौदार्यम् । रमा + ऐक्यम् = रमैक्यम् ।

तव + ओदनम् = तवौदनम् । कान्ता + ओदनम् = कान्तौदनम्। कान्ता + औदार्यम् = कान्तौदार्यम्।

६. एत्येधत्यूठ्सु । ७. अक्षादृहिन्यामुपसंख्यानम् । ८. स्वादीरेरिणोः ।

When अ or आ is followed by इ 'to go' and एध्, when they begin with ए and ऐ, or by ऊठ्, and when स्व is followed by ईर or ईरिन्, the corresponding Vriddhi letter is substituted for both the vowels coalescing together.

EXAMPLES.

प्र + एति = प्रैति। प्र + एधते = प्रैधते । प्रष्ठ+ ऊहः = प्रष्ठौहः।

अक्ष + ऊहिनी = अक्षौहिणी। स्व + ईरः = स्वैरः । स्व + ईरी = स्वैरी।

९. इको यणचि ।

When इ, उ, ऋ or ल short or long is followed by a dissimilar vowel, य, व, र and ल respectively take their place.

EXAMPLES.

दिध + अत्र = दध्यत्र। तृणानि + आदाय = तृणान्यादाय। सुधी + उपास्य: = सुध्युपास्य: । अग्नि + उत्पातः = अग्न्युत्पातः। अति + ऊर्ध्वम् = अत्यूर्ध्वम् ।

अपि + एवम् = अप्येवम् । मधु + अरि: = मध्वरि: । वधू + आगमः = वध्वागमः। पित + अंशः = पित्रंशः । पितृ + आज्ञा = पित्राज्ञा ।

पूर्वरूपसन्धिः।

१०. एङ: पदान्ताद्ति ।

When ए or ओ at the end of a word is followed by अ, the latter merges into the former and its presence is denoted by the sign s (Avagraha).

EXAMPLES.

हरे + अव = हरेऽव।

विष्णो अव = विष्णोऽव ।

पररूपसन्धिः।

११. एङि पररूपम्।

When a preposition ending in अ is followed by a root beginning with ए or ओ, the former vowel merges into the latter.

EXAMPLES.

प्र + एज़ते = प्रेजते।

उप + ओषति = उपोषति ।

अयवायावादेशसन्धिः।

१२. एचोऽयवायाव: । १३. लोप: शाकल्यस्य ।

When ए ओ, ऐ or औ is followed by any vowel, they are changed into अय् अव्, आय् and आव् respectively; but the य and व् of अय् etc., when at the end of words are optionally dropped, and the two vowels thus brought together do not coalesce.

EXAMPLES.

शे + अनम् = शयनम् । ते+आसन्=तयासन् or त आसन् । ते + इह = तयिह or त इह । मो + अनम् = भवनम् । साधो + आनय = साधवानय or [साध आनय ।

चै + अनम् = चायनम् ।

तस्मै + अदात् = तस्मायदात् or

[तस्मा अदात् ।

भौ + उकः = भावुकः ।

कुष्णौ + अत्तः = कुष्णावत्तः or

[कुष्णा अत्तः ।

प्रकृतिभावः।

१४. ईदूदेद्द्विवचनं प्रगृह्यम् । १५. प्रुतप्रगृह्या अचि नित्यम् ।

When the dual of a verb or a noun ends in ई, ऊ or ए, these vowels do not blend with others following them.

EXAMPLES.

हरी + एतौ = हरी एतौ । पचेते + एतौ = पचेते एतौ । गुरू + उपदिशतः =गुरू उपदिशतः।

१६. अदसो मात्।

There occurs no blending, when the मी or मू of अदस् is followed by any vowel.

EXAMPLES.

अमी + ईशाः = अमी ईशाः । अमू + आसाते = अमू आसाते।

१७. निपात एकाजनाङ्।

Exclamations of only one vowel do not coalesce with any vowel following them.

EXAMPLES.

आ + एवं नु मन्यसे = आ एवं | इ + इन्द्रः = इ इन्द्रः । [नु मन्यसे । | उ + उमेशः = उ उमेशः।

१८. ओत्।

The final ओ of particles does not coalesce with vowels following it.

EXAMPLES.

अहो + अपेहि = अहो अपेहि । | अहो + ईशाः = अहो ईशाः।

हल्सन्धिः।

१९. स्तोरचुना रचः।

When स or a letter of तवर्ग is followed by श or a letter of चवर्ग, a letter of the latter is substituted for the corresponding letter of the former.

२०. ब्दुना ब्दुः।

When स् or तवर्ग is followed by प् or टवर्ग, the former is altered to the corresponding letter of the latter.

EXAMPLES.

रामस्
$$+$$
 षष्ठः $=$ रामष्पष्ठः $|$ पेष् $+$ ता $=$ पेष्टा $|$ कृष्णस् $+$ टीकते $=$ कृष्णष्टीकते $|$ भवत् $+$ टीका $=$ भवद्दीका $|$ तद् $+$ ढक्करः $=$ तड्ढकुरः $|$ चिकित् $+$ ढैकसे $=$ चिकित् $|$ तद् $+$ डयते $=$ तड्ढ्यते $|$

When a letter of the तवर्ग is follwed by छ, the corresponding & is substituted for the former.

EXAMPLES.

२२. खरि च।

When a final consonant is followed by a hard consonant, it is changed to the first letter of its class.

EXAMPLES.

२३. खरवसानयोर्विसर्जनीय:।

At the end of words, to followed by any letter or not, and to followed by a hard consonant or by nothing, are changed to a Visarga.

EXAMPLES,

रामस् + करोति = रामः करोति । | पुनर् + पुनः = पुनःपुनः । वदामस् = वदामः । | गीर् = गीः ।

२४. झलाञ्जशोऽन्ते ।

The preceding consonants, except nasals, are altered to the 3rd letter of their own Varga, when followed by a vowel, a soft-consonant, or by nothing.

EXAMPLES.

 वाक् + ईश: = वागीश: |
 भवत् + आदेश: = भवदादेश: |

 अच् + अन्त: = अजन्त: |
 अप् + धि: = अब्धि: |

 राट् + अयम् = राडयम् |
 चित् + रूपम् = चिद्रूपम् |

२५. यरोऽनुनासिकेऽनुनासिको वा । २६. प्रत्यये भाषायां नित्यम् ।

A consonant except at the end of a word or grammatical form followed by a nasal is changed to the nasal of its class optionally. This change is necessary when the nasal belongs to a suffix.

EXAMPLES.

वाक्+महिमा = वाङ्महिमा or वाग्महिमा। चित् + मयम् = चिन्मयम् । तत् + मुरारिः = तन्मुरारिः or तद्मुरारिः। चित् + मात्रम् = चिन्मात्रम् । अप् + मयम् = अम्मयम् ।

२७. ङमो हस्वादचि ङमुण्णित्यम्।

If at the end of a word or grammatical form इ, ण्, न्, are preceded by a short vowel and followed by any vowel, they are doubled.

EXAMPLES.

प्रसङ् + आत्मा = प्रत्यङ्ङात्मा । सन् .+ अन्युतः = सन्नन्युतः । सुगण् + ईशः = सुगण्णीशः ।

२८. मोऽनुस्वार: । २९. वा पदान्तस्य ।

- 1. At the end of a word or particle, π followed by a consonant in general is changed to an Anusvara.
- 2. An Anusvara is changed optionally to the nasal of the class to which the following letter belongs.
- 3. When followed by स्, प्, स् or ह, this म् is necessarily changed to an Anusvara.

EXAMPLES.

किम् + करः = किंकरः or किङ्करः । वयम् + षट् = वयं षट् । सम् + गमयति = संगमयति orसङ्गमय- शम् + सेवते = शं सेवते । त्वम् + तु = त्वं तु or त्वन्तु । [ति । पापम् + हरति = पापं हरति । परम् + शंसति = परं शंसति ।

३०. झयो होऽन्यतरस्याम्।

When ξ follows the first four letters of a class, it is altered to the fourth letter of that class optionally.

EXAMPLES.

वाक् + हरि:=वाग्घरि: or वाग्हरि: । तत् + हितम् = ताद्वितम् or तद्हितम्। विट् + हासः = विड्ढासः or विड्- क्षुब् + हसति = क्षुब्भसति or विड्- हासः । [क्षुब्हसति ।

३१. नरछन्यप्रशान् ।

न at the end of a word followed by च्, छ, ट्, ठ्, त्, थ्, is changed generally to a Visarga. This Visarga is further changed to च् before च्, छ; to च् before त्, थ; to च before ट्, ठ्. The augment Anusvara is added before the Visarga.

EXAMPLES.

कस्मिन् + चित् = कस्मिश्चित् । अयच्छन् + छत्राणि = अयच्छंरछत्राणि। महान् + टङ्कारः = महांष्टङ्कारः । तान् + ठकारान् = तांष्ठकारान् । बिडालान् + ताडयति = बिडालांस्ता-[डयति । तान् + थकारान् + तांस्थकारान् । मुनीन् + त्रायस्व = मुनींस्त्रायस्व ।

३२. शक्छोऽटि । ३३. छत्वममीति वाच्यम् ।

र् is changed to इ, when it is preceded by any consonant other than इ, a semi-vowel, a nasal, or a sibilant, and when followed by a vowel, इ, a semi-vowel, or a nasal.

EXAMPLES.

तद् + शिवः = तच्छिवः। वद् + श्मश्रु = तच्छमश्रु। एतद् + श्लोकः = एतच्छलोकः। वाक् + शक्तिः = वाक्छक्तिः।

३४. अतो रोरप्छताइप्छते । ३५. हारी च।

Visarga following अ, and followed by अ or a soft consonant, is changed to उ which with the preceding अ becomes ओ.

EXAMPLES.

रामः + अर्च्यः रामोऽर्च्यः ।

नरः + जीवति = नरो जीवति ।

३६. भोभगोअघोअपूर्वस्य योऽशि । ३७. ओतो गार्ग्यस्य । ३८. लोपो न्योवीलि । ३९. लोपः शाकल्यस्य ।

स् or Visarga, when preceded by भो, भगो, अघो (all indeclinables), or अ, short or long, and when followed by a vowel or a soft consonant, is changed to य, which is dropped optionally before vowels and necessarily before consonants.

EXAMPLES.

भोः + देवाः = भो देवाः । भोः + इह = भो इह । नराः+इमे=नरा इमे or नरायिमे । पुरुषाः+आगच्छन्ति = पुरुषा आगच्छ-[न्ति । जनाः+वदन्ति = जना वदन्ति ।

अश्वाः + धावन्ति = अश्वा धावन्ति । बुधः + इच्छति = बुध इच्छति or बुधियच्छति । नृपः + उदेति = नृप उदेति । नरः + एति = नर एति ।

४०. ससजुषो रु:।

स् or Visarga, following any vowel except अ or आ, and followed by a vowel or a soft consonant, is changed to र्.

EXAMPLES.

नृपतिः +यजाति = नृपतिर्यजति । नरैः +गम्यते = नरैर्गम्यते ।

कविः+आयाति = काविरायाति । भानुः+उदेति = भानुरुदेति ।

४१. ढो ढे छोप:। ४२. रो रि । ४३. ढूछोपे पूर्वस्य दीर्घोऽण:।

When ₹ and ₹ are followed by ₹ and ₹ respectively, they are dropped, and the preceding vowel if short, is made long.

EXAMPLES.

धूर्जिटिर्+रक्षति = धर्जिटी रक्षति। छिद् + दः = छीदः। पुनर्+रमते = पुना रमते। शम्भुर् + रम्यः = शम्भू रम्यः।

४४. कुप्बोः ≍क≍ पौ च ।

Visarga, followed by क्, ख and प्, फ्, is retained or changed, in the instance of the first two letters to Jihvamuliya, and in the instance of the second two to Upadhmaniya.

EXAMPLES.

क: + करोति = क≍करोति or कः | कः + पठित = क≍पठित or कः [पठित ।
 क: + खनित = क≍खनित or कः | कः+ फठित = क≍फठित or कः [फठित ।

४५. विसर्जनीयस्य सः । ४६. इर्परे विसर्जनीय: । ४७. वा शरि ।

Visarga followed by ज्,ष्, स is either retained or changed to ज्,ष्, स, respectively. It is changed to ज्,ष्, स when followed by च्छ्, द्र्, and त्थ्। It is not changed when these letters are followed by a sibilant.

EXAMPLES.

रथः + सरित = रथस्सरित \circ r रथः सरित | विष्णुः + तायते = विष्णुस्त्रायते | कोपः + शाम्यित = कोपश्शाम्यित \circ r रामः + तरित = रामस्तरित | िकोपः शाम्यित | रामः + क्षाम्यित = रामः क्षाम्यित | रथाः + षट् = रथाष्ट् | कः + त्सरुः = कः त्सरुः |

४८. एतत्त्रदोस्सुलोपोऽकोरनञ्समासे हलि। सः and एषः drop their Visarga before any consonant. EXAMPLES.

स:+पुरुष: = स पुरुष: स: + शिव: = स शिव: एष: + रुद्र: = एष रुद्र: ।

४९. छे च । ५०. आझाडोश्च । ५१. पदान्ताद्वा । ५२. दीर्घात् ।

छ, when it follows a short vowel, is changed to च्छ; optionally, when the vowel at the end of a word or grammatical form is long; but necessarily after मा (particle) and आ (preposition).

EXAMPLES.

तव + छाया = तवच्छाया । मा+ छिद्त् = माच्छिद्त् । शिव + छाया = शिवच्छाया । चे+ छिद्यते = चेच्छिद्यते । [छाया । आ + छादयामास = आच्छादयामास। छक्ष्मी+छाया = छक्ष्मीच्छाया ०r छक्ष्मी-

५३. रषाभ्यां नो ण: समानपदे । ५४. ऋवर्णात्रस्य णत्वं वाच्यम् । ५५. अट्कुप्वाङ्नुंव्यवायेऽपि ।

च coming after ऋ, र or च of single words is changed to च; this change takes place even if a vowel or a semi-vowel (ऋ excepted), the aspirate इ or a letter of the guttural or labial class comes between ऋ, र, च and च. This change does not take place when च ends a word.

EXAMPLES.

तिसृ + नाम् =तिसृणाम्। चतसृ + नाम् = चतसृणाम्। चतुर् + नाम् = चतुर्णाम्। पुष् + नाति = पुष्णाति। गृह + आनि = गृहाणि।

हरी + नाम् = हरीणाम् । रामा+ नाम् = रामाणाम् । वृषा + नाम् = वृषाणाम् । नरा + न् = नरान् ।

५६. आदशप्रत्यययोः । ५७. इण्कोः । ५८. चोः कु: ।

स् forming a substitute or part of a termination and following a vowel except अ or आ, or a letter of the guttural class, or ₹, generally becomes ₹.

EXAMPLES.

वाक् + सु = वाक्षु। हरि + सु = हरिषु। करो + सि = करोषि। तनु + से = तनुषे। चतुर् + सु = चतुर्षु । वच् + सि = वक् + सि = वाक्षाः । जागर् + सि = जागर्षि ।

CHAPTER III-A.

॥ प्रथममञ्जरी ॥

Lesson 1.	शनिः	तेजः	आतपः	क्षण:
भगवान्	केतुः	वायुः	मृगतृष्णिका	मुहूर्त:
विष्णु:	बुध:	अन्तरिक्षम्	प्रतिपत्	हायनः
लक्ष्मी:	राहुः	प्राची	दर्श:	दक्षिणायनम्
शङ्कर:	सप्तर्षयः	अवाची	आदर्शः	उत्तरायणम्
पार्वती		प्रतीची	पूर्णिमा	पक्षः
ब्रह्मा	Lesson 2.	उदीची 💮	तिथिः	चैत्रः
सरस्वती	कौमोदकी	ऐरावत:	अह:	वैशाखः
इन्द्र:	नंदकः	विदिक्	प्रत्यूषः	ज्येष्ठः
गजाननः	कौस्तुभः	कादंबिनी	प्रदोष:	आषाढ:
स्कन्दः	शार्ङ्गम्	वलाहकः	सन्ध्या	श्रावणः
मातरिश्वा	श्रीवत्सः		प्राह्यः	भाद्रपदः
कुबेर:	सुपर्णः	Lesson 3.	अपराह्यः	आश्वयुजः
यमः	गुननः शूलम्	शंपा	मध्याह्र:	कार्तिकः
	कपर्दः	इरंमदः	निशा	मार्गशीर्षः
इन्दुः रविः	पिनाकः	अवग्रहः	निर्शाथः	पौष:
		करकः	यामः	माखः
ध्रुवः	पारिषदाः	शीकरः		फाल्गुनः
अगस्यः .	कुमारः		Lesson 4.	वसन्तः
गुरु:	नन्दिकेश्वरः	लक्ष्यम् सम्बद्धाः	उपरागः	ग्रीष्मः
गुक्र:	पृथिवी	सुषुमा		(वर्षाः)
कुज:	आपः	तुहिनम्	पुष्पवन्तौ	JUD!

प्रथममञ्जरी—(Continued.)

शरत्	कुशलम्	स्वान्तम्	रसः	पाण्डुर:
हेमन्तः	आय:	मति:	गन्ध:	असितः
	भाग्यम् 🕠	विचिकित्सा	स्पर्शः	पीत:
Lesson 5.	हेतुः	व्यापाद:	मधुर:	र क्तः
शिशिर:	निदानम्	सिद्धान्तः	आम्ल:	हरित:
युगम्	आत्मा	भ्रान्तिः	छवण:	पाटल:
कल्पः	सत्वम्	स्मृति:	कटु:	चित्रः
प्रळय:	रजः		कषाय:	मृगमद:
सुकृतम्	तमः	Lesson 6.	तिक्तः	घनसारः
दुष्कृतम्	जन्म	अभ्युपगमः	आमोद:	वार्ति
हर्ष:	जातिः	रूपम्	पूतिगन्धः	

T. T. T. T.

भगवान् रक्षतु,
विष्णुः छक्ष्म्या सह वर्तते.
शङ्करः पार्वत्या सह विहरति.
ब्रह्मा सरस्वतीम् पृच्छति.
इन्द्रः ऐरावतम् ऐच्छत् .
विष्नशान्तये गजाननम् भज.
उदीचीदिशः कुबेरः अधिपतिः.
यमः पापयुतान् दण्डयति.
शुक्तः दैत्यगुरुः.
राह्रः चन्द्रं पीडयति.

II

ध्रुवः ज्योतिषां उपीरं विल्लसति. कौमुदी निशि विल्लसति. कौस्तुभः हरिवक्षासि राजते. नारायणस्य धनुः शार्ङ्गम् . श्रीवत्सः विष्णोः छक्ष्म. श्रीपतिः सुपर्णेन याति. शिवः रिपुशिरसि शूळं प्रक्षिपति. ईशस्य धनुः पिनाकः. पञ्चभूतनामानि वद. विदिशि शंपारमुरति.

III

कादंबिनी सदा वर्षति. कानने इरंमदः पति. देशे अवग्रहः अस्ति.

कटकं कुतः करे नास्ति SGDF

प्रथममञ्जरी — (Continued.)

हेमंतकाले तुहिनं बाधते. मृगतृष्णिकां दृष्ट्वा भ्रमति। प्रतिपदि मा पठः दर्शकाले तर्पयन्ति। आदर्शे आननं पश्यः पूर्णिमायां पुष्पवंतौ दश्येते।

IV

प्रदोषकाले अध्ययनम् मा कुरु.
पूर्वासन्ध्या प्रवर्तते.
निश्चीये शिशवः रुदन्ति.
कार्तिके उपरागः भविष्यति.
दक्षिणायनकाले कार्वर्या स्नांति.
मासस्य द्वौ पक्षौ.
चैत्रमासि मिल्लल्ताः वर्धन्ते.
श्रावणमासि गमिष्यामि.
श्वशुरः जामात्रे अङ्गुळीयकं ददाति.
सुकृतं गन्छन्तं नरं अनुसरति.

V

सहर्षाः दृश्यन्तेः बन्धूनां कुशलं पृच्छः आयं दृष्ट्या व्ययं कुरुः तव जन्मभूमिः काः तव चिकित्सा मास्तुः मम छत्रं पाण्डुरंः शय्यायां शेष्ट्यः सत्यं वदः धर्म चरः असत्यं न ब्रूयात् ः

VI

हितं आचरेत् .
तवनाम किं.
मामृषासाक्ष्यं ब्रूहि .
जल्का नीरे वर्तते .
जले नक्ताः गजान् आकर्षन्ति .
तव भगिनी कृत्र वर्तते .
किं करोषि .
कुतः पाठशालां न गच्छिस .
मातरं प्रणम .
पितरं पूजय .

VII

स्नुषा श्वश्रूम् प्रणमित.
विरामकाले कुत्र गमिष्यसि.
बालाः पाठशालां गच्छेयुः.
लेखिनीं आनय.
आपणं गत्वा फलकं गृहाण.
कठिनया लिख.
विषूचिका प्रजाः बाधते.
कैरविणी क्षेत्रे श्रीपार्थसारिथः भक्तरक्षणाय स्वयं प्रकाशते.

CHAPTER III-B.

॥ द्वितीयमजरी ॥

Lesson 1.	कर्पटम्	प्रमातामहः	वार्धकम्	जाया
समुद्रकम्	वसनम्	प्रमातामही	पछितम्	साध्वी
कङ्कातिका	वराशिः	सोदरः	स्तनन्धयः	कन्या
व्यजनम्	निचोळम्	ज्ञातिः	माणवकः	स्नुषा
ताटङ्कम्	रल्लकम्	भागिनयः	युवा	चिरण्टी
कुण्डलम्		भ्रातीय:	स्थविर:	विश्वस्ता
कटकम्	Lesson 2.	भगिनी	ज्येष्ठः	अशिश्वी
अङ्गुळीयकम्	परिधानम्	पितरौ	कानिष्ठः	अवीरा
मुद्रा	संव्यानम्	श्वशुरौ	तुंदिछ:	
मेखला	चोळम्	पुत्री	मांसल:	वयस्या
शृङ्खलम्	अर्धोरुकम्	दंपती	मूकः	आचार्यानी
कौशेयम्	वितानम्		न्यूनाः अवटीटः	प्रसूतिकाः.
राङ्कवम्	रसाछ:	Lesson 3.	पोगण्डः	अन्तर्वत्नी
अनाहतम्	यवनिका	जरायुः	पागण्ड: खर्व:	कानीन:
फालम्	जनकः	वैजननः		पैतृष्वस्रीयः
वाल्कम्	जननी		विप्रः	मातृष्वस्रीयः
धौतम्	पितामहः	ब्रूण:	एड:	वैमात्रेय:
दुकूलम्	पितामही	षण्ड:	कुब्जः	कुसीद
		शैशवम्		ननांदा
आयाम:	मातामहः	यौवनम्	Lesson 4.	नप्त्री
परिणाहः	मातामही	स्थाविरम्	नारी	दौहिली
पटचरम्	प्रपितामहः	जनता	महिषी	नप्ता
				1

द्वितीयमञ्जरी—(Continued).

दौहित्रः	पङ्गः	उन्मत्तः	गुल्फम्	पाणिः
यातरः	मुण्डः	असृक्	जङ्घा	तर्जनी '
and the second	वळिरः	पललम्	जानुः	अङ्गुळिः
Lesson 5.	खञ्जः	सिरा	सक्थि	अङ्गुष्ठः
दाराः	आमयः	ळा ळा	कटि:	मध्यमा
प्रजावती	क्षुतम्		उर:	अनामिका
मातुछी	पीनसः	Lesson 6.	जठरः	कानिष्ठिका
धशुर:	पामा	दूषिका	उत्तमाङ्गम्	नखः
श्वश्रू:	कण्डू:	प्रतीकः	चरमाङ्गम्	प्रादेशः
पितृब्य:	विस्फोटम्	गात्रम्	स्कन्धः	वितस्ति:
मातुछ:	इयर्मम्	प्रपदम्	कूर्पर:	DIA SINI
स्यालः	आतुरः	अंघ्रिः	प्रकोष्ठः	
	auge.	277917	Surgers to at	19 19 191

T

पोगण्डाः रथ्यासु गतागतेभ्यः याचन्ते. अन्तर्वत्नी सा उत्थातुम् न शक्तोति. वन्ध्या प्रसववेदनां कथं जानाति. साध्व्यः पतिपूजां सदा कुर्वन्ति. कश्चन बालः नप्तारम् आह्वयति. यातरस्तु अन्योन्यं शपन्ति एतत् पनसफलम् मातुल्ये प्रयन्त्वः मे पितृव्यः इदानीमेव काञ्चीनगरा [दाजगाम

आपत्काळे मातुलः त्वां रक्षिष्यति. तस्य स्यालः श्वः प्राड्विवाकनिकटम् गिमिष्यति. II

खडाः गोपुरद्वारि उपविशन्तिः प्रदेशमात्रः मां परिहससिः वितास्तिमात्रः त्वं आदौ किं पर्यहसः अर्थिने प्रसृतिपरिमितं तण्डुळं देहिः हस्तप्रमाणः रज्जुः तिष्ठतिचेत् अलम् कूचे किं लक्ष्म दश्यतेः कस्मात् कनीनिका सिता द्योततेः पितामहनयनात् अश्रुस्रवतिः जननी सुतायाः वेणीम् मोचयतिः अस्मन् काले बालिकाः सम्यक् पठन्तिः

SGDF

द्वितीयमञ्जरी—(Continued).

III

रिक्ताः फालानि वसते.
वैदिकाः वाल्कानि धारयन्ति.
शय्यानिचोळं कुल वर्तते.
यवनिकां गृहाण.
एषः वळिरनयनः दृश्यते.
देवप्रार्थनया मुण्डः बभूव.
जलदोषेण सदा क्षुतं निर्गच्छति.
नासिकायां असकृत् पीनसः उद्भवति.
भुजे पामा शश्चत् पीडयति.
आतपकाले विस्फोटानि उद्गच्छन्ति.

IV

जरठस्य सृक्षिण्योः छाछा स्रवति.
छुरिकया आम्रफ्लं छिन्धि.
कुसीदात् पापं वर्धते.
अश्वाः मंदुरासु स्वपन्ति.
कुञ्जेषु व्याघाः निश्वसन्ति.
सुनयः वने कन्दमूछानि भक्षयन्ति.
गिरीणां उपत्यकासु गजाः चरन्ति.
श्रीशेषशैळे अधित्यकायां श्रीनिवासः
[विद्योतते.

भृतकाः वाष्यां जलं पिबन्ति. केदारेषु सस्यानि रोहन्ति.

V

उष्ट्राः पृष्ठभागेन भारान् वहान्ति. अनृतं कदापि मा वद. उत्कोचग्रहणे महत्पापं भवेत् . नीत्या धनं सम्पादय. आपणेषु गोधूमग्रंधयः विक्रीयन्ते. शुकाः पञ्जरे कीडन्ति. सूदाः महानसे पचन्ति. भित्तिषु पिपीळिकाः सरन्ति. डोळासु बाळाः उपविश्वान्ति. अर्भकाः सोपदंशं पुरातनं अदन्ति.

VI

पेटिकायां दीनाराणि सन्ति. सायं शिशवः सैकतासु छुठान्ति. ताम्बूलं एलालवङ्गसहितं मे देहि. बधिरः कथं वा श्रुणयात् . लेखनीयांशः अपि वर्तते. कन्यकाः देहळीषु रङ्गवलीः कुर्वनित. दास्य: शोधिन्या गेहं मजन्ति. चेटी चालिन्या त्रीहीणां रजःनिस्सारयति घरद्देन तण्डुळं चूर्णयन्ति. भूपाः काकपक्षान् धरन्ति. रिक्तहस्तेन नोपेयात् . भ्रमराः मधु पीत्वानन्दन्ति. प्राडिवाकः सभायां वर्तते. उद्यानपालः आलवालान् करोति. धीवराः मीनान् गृह्णन्ति. कस्येदं वेश्म दृश्यते.

CHAPTER III—C.

॥ तृतीयमञ्जरी ॥

Lesson 1	. कनीनिका	मयूर:	प्राड्विवाकः	पुरातनम्
प्रसृतिः	नयनम्	किङ्करः	बिधरः	पिपीलिका
अञ्जालि:	अश्रु	व्याघ्रः	अजः	भित्तिः
हस्त:		किरात:	छोखेनी	सिकता
अरत्निः	Lesson 2.	वापी	वेश्म	पेटिका
व्यामः	अपाङ्गः	अनृतम्	अगदः	रथकारः
पौरुषम्	कटाक्षः	वृतिः	आकरः	क्रमुकम्
ग्रीवा	श्रोत्रम्		🚧 कर्मान्तः 🐫	पदातिः
अवटु:	मूर्घा	Lesson 3	3. कन्द:	अधित्यका
वक्तम्	चिकुरः	उष्ट्:	<u>कु</u> इं	उपत्यका
व्राणम्	अलकम्	शुक:	मन्दुरा	सभा :
ओष्ट:	काकपक्षः	महानसः		वावधूकः
अधर:	कबरी	उत्कोच:	Lesson 4.	रामटम्
चुबुकम्	धम्मिल्लम्	आपण:	रङ्गवली	दिध
कपोलम्	वेणी	नूपुरः	वराटिका	आज्यम्
हनुः	शिखाबन्धः	पान्धः	सोपानम्	1
रदना	छोम	कतिथः	छुरिका	Lesson 5.
तालु	इमश्रु	भ्रमरः	केदार:	हय्यङ्गवीनम्
सृकिणी	नैपध्यम्	कोशः	घरट्टः	वर्णा
रसना	नेपथ्यम्	मार्जारः	कृषीवल:	मरीचम्
ललाटम्	परिष्कृतः	बकः	शेधिनी	सर्षपः
भू:	मकुटम्	आलवाल:	डोला	लवणम्
कूर्चम्		धीवरः 🏸	उपदंशं	सिद्धार्थः

धातुरूपमुक्तावळ्यां

तृतीयमञ्जरी——(Continued).

गोधूमः	अङ्गारः	हरिद्रा	तुछा	शौण्डिकः
कुल्माषः	अलातम्	वार्ताक:	रजतम्	जाबाल:
चणकः	भ्राष्ट्रम्	रजतम्	पद्मरागः	देवल:
अतसीपत्रम्	कन्दुः	तेमनम्	कुविन्दः	नट:
काणिश्चम्	कर्करी	पृथुकम्	मौक्तिकम्	कुशीलव:
वीहिः	पिठर:	करीषः	विद्रुम:	माईंगिकः
खनित्रम्	माणिकः	गोमयम्	मरकतम्	वैणविकः
करपत्रम्	शरावः	दुग्धम्	हेम	नद्री
खलीनम्	कंसः	द्रप्सम्	आरक्ट:	भस्रा
लाङ्गलम्	आवपनम्	नवनीतम्	ताम्रम्	शिक्यम्
तुषः	मुद्रः	तक्रम्	अय:	मंजूषा
बुसम्	मुद्गदाळी	वटपत्रम्	काचः	पाञ्चाालेका
कुल्ल्थम्	दर्वी	अशनाया	पारद:	घटीयन्त्रं
नीवारः	आढकी	पिपासा	फेन:	तन्तुः
मुसलः	माष:	जग्धिः	नागम्	तूछिका
उलूखलम्	शाकम्	बळीवर्दः	त्रपु	शाण:
शूर्पम्	कलम्बः	तर्णकः	तूछ:	परशुः
चालिनी	उपस्करः	सास्ना	सौचिकः	मूषा
पिट:	घरदृम्	ऊथ:	पादूकृत्	खेटकम्
	कुसूलम्	दाम	छोहकार:	सेतुः
Lesson 6.	Lesson 7.	Lesson 8.	Lesson 9.	इषीकम्
कट	जीरकः	मन्थः	नाडिंधमः	
पौरोगव	अर्दकम्	वाणिज्यम्	तक्षकः	
चुछी	धान्याकम्	ऋयः	माछिक:	
तिंत्रिणीकम्	गुण्ठी	कुछाछः	नापितः	000-
हमन्ती	आरनाळकम्	पण्यम्	रजकः	SGDF

तृतीयमञ्जरी—(Continued).

I

नाटिंधमः म्वायां हाटकं निक्षिष्यद्रवी [करोति.

कुविन्दः तन्तुना पटं वयति. सौचिकाय कञ्चकम् वितर. पाद्कृत् उपानिह नधीं बधाति. छोहकारः अयसा गवाक्षं करोतुः तक्षकः दारून् करपत्रेण तक्षति. मालिकः जातीकसमानि भग

मालिकः जातीकुसुमानि भगवते [समर्पयति.

नापिताः उषासि तटाकतीरे प्रसहं नि-विसन्ति.

रजकाः रासभपृष्ठभागात् वस्त्रप्रनिधे । अवरोपयन्ति.

शौण्डिकः प्रपायां प्रतिसायं भृतकेभ्यः [सरान्ददाति.

II

जाबालाः केदारेषु अजान् चारयन्ति. देवलः स्नात्वा धौतं परिधाय देवार्चनां [कुर्यात् .

नटः वेश्यां नाटयति. कुशीलवा वसुधाधिपानां गृहेषु गा-यन्ति.

मार्दङ्गिकः मृदङ्गं पृथक् स्वयं वादयति.

वैणविकाः सचिवपरिणयकाले वेणून् [सुखं वादयन्तिः

वैणिकाः अङ्गुळीभिः वीणां वाद-यिन्तिः

पिपीलिकाभिया शिक्येषु घृतपात्रं [गृहिण्यः निक्षिपन्ति.

घटीयन्त्रंविना सस्यं न प्ररोहति. चित्रकारः त्लिकया चित्रं लिखति.

III

रत्नकारः शाणोपले रत्नं कर्षति.
परशुरामः परशुना भूपान् अच्छिनत् ।
अतिथिभ्यः सतेमनानं द्रप्संच भोज[यित्वा तांबूलं परिसमर्प्य विसर्जयति.
कृष्णः पयांसि मर्कटेभ्यः परित्रेषयित.
सेवकेभ्यः तकानं सूदाः ददतुः
अशनाययोपोतः मूर्छतिः
पिपासया बलीवर्दः जलयन्त्रं लेटिः
तर्णकः धेनुसमीपे उत्प्रवतेः
मन्थेन शाकं सम्यगालोड्य परिवे[षयति.

IV

वत्सान् दामभिः गोपाः बध्नन्ति.

वाणिज्यं कुर्वतां वैश्यानां लाभांशः [महान् आगच्छेदिति मन्ये

तृतीयमञ्जरी—(Continued).

घेनोः ऊधः क्षीरपूरितं लम्बते. स्वर्णकारः तुलायां रजतं तोलयित्वा चिषकं करोति. नागरिकाः वीक्षारण्यक्षेत्रं दर्शे गत्वा आगमनसमये सकलंबवार्ताकं प्रहीत्वा धूमशकटं आरोहन्ति. पथिभारिकः शिरसा भारं वहति.

अलसः खलैः सदा वञ्च्यते. चण्डालः ग्रामदक्षिणभागे वर्तते.

V

व्याधः मृगया मृगान् हन्ति. कौलेयः सदा प्रातः द्वारि भषति. समुद्रतीरे सायं जनाः चरन्ति. भिषक् पारदेन अगदङ्करोति. आरक्टं आनीय्य भाजनानि कुरुत. त्रपुपेटिका इदानीं मास्तु. पृथुकं जरठिस्त्रयः निशि प्रत्यहं भक्ष-

ममानिष्कुटे महोक्षः. सदा सञ्चरन्ति. नेत्रयोः दृषिकां प्रक्षाळय.

VI

मुण्डाः चेन्नपुर्यां अटन्ति. तव भागिनेयः कुत्र गच्छति. एषः मम भात्रीयः. अवटीटः कथं सल्लपेत् . श्वश्रूः स्नुषायाः अलकं अलङ्करोति. देवरः प्रजावतीं नित्यं प्रणमति. कलै। विश्वस्ताः प्रतिगृहं निवसन्ति. कर्णः कानीन इत्युच्यते. पितृष्वस्तीयः रणं वर्धयति. मातृष्वस्तीयः कलहं वारयति.

VII

वैमात्रेयः दायं न ददाति. ननान्दा गृहे सर्वाः युवतीः तर्जयति. बालिकाः पादेषु नूपुराणि धृत्वा आलयं [गच्छन्ति.

तर्जन्या असऋत् मूढान् तर्जयसि. दीपोत्सवकाले अनाहतानि वासांसि [कुमाराः धरन्ति.

बुधा: राङ्कवाणि परिदधते. सुता परिणयकाले धनिकाः कौशायानि [वसते.

श्वशुर: जामात्रे पार्थसाराथिरथोत्सव-[काळेसंव्यानाङ्गुळीयकं ददाति.

पादकटकं आदाय कन्यायाः अलंकुरु. शीतवातेन व्यजनेन सखायं वीजय.

तृतीयमञ्जरी—(Continued).

VIII

जननिकंकतिकया चिकुरभारान् सं-[शोध्य शीर्षे चूडामाणं बधान.

मुखालङ्करणाय तिलकसमुद्रकं आहर. बालाः जलिधतीरे धावधावं कंदुकैः प्रहृत्य क्रीडन्ति.

उपधानं विना जनाः कथं स्वप्तुं [श्रक्कुवन्ति.

मालाकारः प्रतिदिनं देवतार्चनायै [पुष्पस्नजं बन्नाति.

मृगमदः वातानुसारेण वाति. चन्दनेन घनसारं मिळित्वा महद्भयः [प्रयच्छः

राज्ञा पाण्डुरं एकछत्रं अनुभूयते. प्रतिरथ्यं प्रतिगन्धः नगरे व्याप्तोति. विचिकित्सा अस्ति चेत् सर्वकार्यहानिः स्यात्.

IX

वैशाखे रसालफलानि बहूनि उत्पद्यन्ते. चैत्रे लिकुचफलानां उद्भवः.

वृषभाः सायं गोष्ठे रोमन्धं कुर्वन्ति. जरठा: वर्षाकाले हसन्त्यां अङ्गारा-िनिक्षिण्य शीतबाधां परिहरन्ति.

इन्धनं विना सूदाः पाकं कर्तुं कथं वा शिक्तवन्ति.

जग्धिकालः समुपस्थितः.

आढकीसूपं में प्रियतमम्. मन्कण्ठे विद्रुममाला वर्तते. कुलाल: कुम्मं सृजति.

X

चुल्यां पाककरणाय करीषेन्धनानि िनिक्षिप.

वार्ताकः पामावर्धकः. चिरंटीहरिद्रां गळे धरतिः नृपः स्वदेशीयान् रिक्तान्प्रति आर-नाळकं दापयति.

धान्याकं शाकंच मिनिष्कुटे वर्तते. जीरकं आरोग्यजनकमितिमन्ये. केरळदेशे मरीचं जायते. आईकरसं अशान. वधूवरी परिणये लाजहोमं कुरुतः. धेनोः ऊधः क्षीरपूरितं लक्ष्यते.

XI

त्रपुभाजने तकं निक्षिपः वित्तहीनाः काचान् धरंतिः धनिकः हेमभूषणं धरतिः गगनात् अछातं पतितः राजा विजयी भूयात्ः अयं देशः निरुपद्रवः स्यात्ः सर्वेषां सदा मंगळानि जायेरन्ः सर्वेषि सर्वदा जगदीशं ध्यायेयुः

श्रीरस्तु ।

CHAPTER IV-A.

॥ प्रथममञ्जरी ॥

संक्षेपरामायणम् ।

तपःस्वाध्यायनिरतं तपस्वी वाग्विदां वरम् । नारदं परिपप्रच्छ वाल्मीकिर्मुनिपुंगवम् ॥ १ ॥ को न्विसमन्सांप्रतं लोके गुणवान्कश्च वीर्यवान । धर्मज्ञश्च कृतज्ञश्च सत्यवाक्यो दढवतः ॥ २ ॥ चारितेण च को युक्तः सर्वभूतेषु को हितः । विद्वान्कः कः समर्थश्च कश्चेकप्रियदर्शनः ॥ ३ ॥ आत्मवान्को जितक्रोधो द्युतिमान्कोऽनसूयकः । कस्य बिभ्यति देवाश्च जातरे।षस्यसंयुगे ॥ ४ ॥ एतदिच्छाम्यहं श्रोतुं परं कौत्रहलं हि मे । महर्षे त्वं समर्थोऽसि ज्ञातुमेवंविधं नरम् ॥ ५ ॥ श्रत्वा चैतत्तिलोकज्ञो वाल्मीकेर्नारदो वचः। श्र्यंतामिति चामन्त्रय प्रहृष्टो वाक्यमत्रवीत् ॥ ६ ॥ बहवो दुर्छभाश्चेव ये त्वया कीर्तिता गुणाः । मुने वक्ष्याम्यहं बुद्धा तैर्युक्तः श्रूयतां नरः ॥ ७ ॥ इक्ष्वाकुवंशप्रभवो रामो नाम जनैः श्रुतः । नियतात्मा महावीर्यो द्युतिमान्धृतिमान्वशी ॥ ८॥ 🔊

बुद्धिमानीतिमान्वाग्मी श्रीमान् रात्रुनिबर्हणः । विपुलांसो महाबाहुः कम्बुग्रीवो महाहनुः ॥ ९ ॥ महोरस्को महेष्वासो गूढजत्रुररिंदमः । आजानुबाहुः सुशिराः सुललाटः सुविक्रमः ॥ १० ॥ समः समविभक्ताङ्गः स्निग्धवर्णः प्रतापवान् । पीनवक्षा विशालाक्षो लक्ष्मीवान् शुभलक्षणः ॥ ११ ॥ धर्मज्ञः सत्यसंधश्च प्रजानां च हिते रतः । यशस्वी ज्ञानसंपन्नः शुचिर्वश्यः समाधिमान् ॥ १२ ॥ प्रजापतिसमः श्रीमान् धाता रिपुनिषूदनः रक्षिता जीवछोकस्य धर्मस्य परिरक्षिता ॥ १३ ॥ रक्षिता स्वस्य धर्मस्य स्वजनस्य च रक्षिता । वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञा धनुर्वेदे च निष्ठितः ॥ १४ ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः स्मृतिमान्प्रतिभानवान् । सर्वलोकप्रियः साधुरदीनात्मा विचक्षणः ॥ १५ ॥ सर्वदाभिगतः सद्भिः समुद्र इव सिन्धुभिः । आर्यः सर्वसमश्चेव सदैकप्रियदर्शनः ॥ १६ ॥ स च सर्वगुणोपेतः कौसल्यानन्दवर्धनः। समद्र इव गाम्भीर्ये धैर्येण हिमवानिव ॥ १७ ॥ विष्णुना सदशो वीर्ये सोमवाध्रियदर्शनः । कालाग्निसद्दाः क्रोधे क्षमया पृथिवीसमः ॥ १८ ॥ धनदेन समस्यागे सत्ये धर्म इवापरः । तमेवं गुणसंपन्नं रामं सत्यपराक्रमम् ॥ १९ ॥

ज्येष्ठं श्रेष्ठगुणैर्युक्तं प्रियं दशरथः सुतम्। प्रकृतीनां हितैर्युक्तं प्रकृतिप्रियकाम्यया ॥ २०॥ यौवराज्येन संयोक्तुमैच्छत्प्रीत्या महीपतिः। तस्यामिषेकसंभारान्दृष्ट्वा भायीथ कैकयी ॥ २१॥ पूर्वं दत्तवरा देवी वरमेनमयाचत । विवासनं च रामस्य भरतस्याभिषेचनम् ॥ २२ ॥ स सत्यवचनाद्राजा धर्मपाशेन संयत: । विवासयामास सुतं रामं दशरथः प्रियम् ॥ २३ ॥ स जगाम वनं वीरः प्रतिज्ञामनुपालयन् । पितुर्वचननिर्देशात्कैकेय्याः प्रियकारणात् ॥ २४ ॥ तं व्रजन्तं प्रियो भ्राता लक्ष्मणोऽनुजगाम ह । स्नेहाद्विनयसंपन्नः सुमित्रानन्दवर्धनः ॥ २५ ॥ भातरं दियतो भातुः सौभात्रमनुदर्शयन् । रामस्य दियता भार्या नित्यं प्राणसमा हिता ॥ २६ ॥ जनकस्य कुछे जाता देवमायेव निर्मिता। सर्वळक्षणसंपना नारीणामुत्तमा वधूः ॥ २७ ॥ सीताप्यनुगता रामं शाशिनं रोहिणी यथा। पौरैरनुगतो दूरं पित्रा दशरथेन च ॥ २८ ॥ श्रङ्गवेरपुरे सूतं गङ्गाकूले व्यसर्जयत् । गुहमासाद्य धर्मात्मा निषादाधिपतिं प्रियम् ॥ २९ ॥ ग्हेन सहितो रामे। लक्ष्मणेन च सीतया। ते वनेन वनं गत्वा नदीस्तीर्त्वा बहूदकाः ॥ ३०॥) जि

चित्रक्टमनुप्राप्य भरद्वाजस्य शासनात्। रम्यमावसथं कृत्वा रममाणा वने त्रयः ॥ ३१ ॥ देवगन्धर्वसंकाशास्तत्र ते न्यवसन्सुखम् । चित्रकृटं गते रामे पुत्रशोकातुरस्तदा।। ३२॥ राजा दशरथः स्वर्गं जगाम विलपन्सतम् । मृते तु तस्मिन्भरतो वसिष्ठप्रमुखैर्द्धिजैः ॥ ३३ ॥ नियुज्यमानो राज्याय नैच्छद्राज्यं महाबलः । स जगाम वनं वीरो रामपादप्रसादकः ॥ ३४ ॥ गत्वा तु स महात्मानं रामं सत्यपराक्रमम्। अयाचद्भातरं राममार्थभावपुरस्कृतः ॥ ३५ ॥ त्वमेव राजा धर्मज्ञ इति रामं वचोऽत्रवीत् । रामोऽपि परमोदारः सुमुखः सुमहायशाः ॥ ३६ ॥ न चैच्छित्पितुरादेशाद्राज्यं रामो महाबलः । पादुके चास्य राज्याय न्यासं दत्वा पुनः पुनः ॥ ३७ ॥ निवर्तयामास ततो भरतं भरताप्रजः । स काममनवाप्येव रामपादावुपस्पृशन् ॥ ३८ ॥ नन्दिप्रामेऽकरोद्राज्यं रामागमनकाङक्षया । गते तु भरते श्रीमान् सत्यसन्धो जितेन्द्रियः ॥ ३९ ॥ रामस्तु पुनरालक्ष्य नागरस्य जयस्य च। तत्रागमनमेकाम्रो दण्डकान्प्रविवेश ह ॥ ४० ॥

CHAPTER IV-B.

9 3

॥ द्वितीयमञ्जरी ॥

संक्षेपरामायणम् । (Continued).

प्रविश्य तु महारण्यं रामो राजीवलोचनः । विराधं राक्षसं हत्वा शरभङ्गं ददर्श ह ॥ १ ॥ सुतीक्ष्णं चाप्यगस्त्यं चागस्त्यभातरं तथा । अगस्यवचनाचैव जग्राहैन्द्रं शरासनम् ॥ २ ॥ खङ्गं च परमप्रीतस्तूणी चाक्षयसायकौ । वसतस्तस्य रामस्य वने वनचरैः सह ॥ ३ ॥ ऋषयोऽम्यागमन्सर्वे वधायासुररक्षसाम् । स तेषां प्रतिशुश्राव राक्षसानां तथा वने ॥ ४ ॥ प्रतिज्ञातश्च रामेण वधः संयतिरक्षसाम् । ऋषीणामग्निकल्पानां दण्डकारण्यवासिनाम् ॥ ५ ॥ तेन तत्रैव वसता जनस्थाननिवासिनी । विरूपिता शूर्पणखा राक्षसी कामरूपिणी ॥ ६ ॥ ततः शूर्पणखावाक्यादु चक्तान्सर्वराक्षसान् । खरं च त्रिशिरसं चैव द्वणं चैव राक्षसम् ॥ ७ ॥ निजघान रणे रामस्तेषां चैव पदानुगान् । वने तस्मिनिवसता जनस्थाननिवासिनाम् ॥ ८॥

रक्षसां निहतान्यासन् सहस्राणि चतुर्दश । तनो ज्ञातिवधं श्रुत्वा रावणः क्रोधमूर्छितः ॥ ९ ॥ सहायं वरयामास मारीचं नाम राक्षसम्। वार्यमाणः सुबहुशो मारीचेन स रावणः ॥ १० ॥ न विरोधो बलवता क्षमो रावण तेन ते। अनादत्य तु तद्वाक्यं रावणः कालचोदितः ॥ ११ ॥ जगाम सहमारीचस्तस्याश्रमपदं तदा । तेन मायाविना दूरमपवाह्य नृपात्मजौ ॥ १२ ॥ जहार भार्यां रामस्य गृघं हत्वा जटायुषम् । गृधं च निहतं दृष्ट्वा हृतां श्रुत्वा च मैथिलीम् ॥ १३ ॥ राघवः शोकसंतप्तो विललापाकुलेन्द्रियः। ततस्तेनैव शोकेन गृष्टं दग्धा जटायुषम् ॥ १४ ॥ मार्गमाणो वने सीतां राक्षसं संदद्श ह। कबन्धं नाम रूपेण विकृतं घोरदर्शनम् ॥ १५॥ तं निहत्य महाबाहुर्ददाह स्वर्गतश्च सः। स चास्य कथयामास शबरीं धर्मचारिणीम् ॥ १६ ॥ श्रमणीं धर्मनिपुणामभिगच्छेति राघव । सोऽभ्यगच्छन्महातेजाः शबरीं शत्रुसूदनः ॥ १७ ॥ शबर्या पूजितः सम्यत्रामो दशरथात्मजः । पम्पातीरे हनुमता संगतो वानरेण ह ॥ १८ ॥ हनुमद्वचनाच्चैव सुग्रीवेण समागतः। सुग्रीवाय च तत्सर्वं शंसद्रामो माहाबलः ॥ १९॥

आदितस्तद्यथावृत्तं सीतायाश्च विशेषतः । सुग्रीवश्चापि तत्सर्वं श्रुत्वा रामस्य वानरः ॥ २० ॥ चकार सख्यं रामेण प्रीतश्चेवाग्निसाक्षिकम । ततो वानरराजेन वैरानुकथनं प्रति ॥ २१ ॥ रामायावेदितं सर्व प्रणयादुः खितेन च। प्रतिज्ञातं च रामेण तदा वालिवधं प्रति ॥ २२ ॥ वालिनश्च बलं तत्र कथयामास वानरः। सुप्रीवः राङ्कितश्वासीनित्यं वीर्येण राघवे ॥ २३ ॥ राघवप्रत्ययार्थं तु दुन्दुभेः कायमुत्तमम् । दर्शयामास सुग्रीवो महापर्वतसंनिभम् ॥ २४ ॥ उत्स्मयित्वा महाबाहुः प्रेक्ष्य चास्थि महाबलः । पादाङ्कृष्ठेन चिक्षेप संपूर्णं दशयोजनम् ॥ २५ ॥ विभेद च पुनः सालान्सप्तैकेन महेषुणा। गिरिं रसातलं चैव जनयन्प्रत्ययं तदा ॥ २६ ॥ ततः प्रीतमनास्तेन विश्वस्तः स महाकपिः । किष्किन्धां रामसहितो जगाम च गुहां तदा ॥ २७ ॥ ततोऽगर्जद्धरिवरः सुत्रीवो हेमपिङ्गलः । तेन नादेन महता निर्जगाम हरीश्वरः ॥ २८ ॥ अनुमान्य तदा तारां सुग्रीवेण समागतः । निजघान च तत्रैनं शरेणैकेन राघवः ॥ २९ ॥

ततः सुप्रीववचनाद्धत्वा वालिनमाहवे ।

सुप्रीवमेवं तद्राज्ये राघवः प्रत्यपादयत् ॥ ३०॥ अउपिर

स च सर्वान्समानीय वानरान्वानर्षभः। दिशः प्रस्थापयामास दिदक्षुर्जनकात्मजाम् ॥ ३१ ॥ ततो गृधस्य वचनात्संपातेर्हनुमान्बली । शतयोजनविस्तीणै पुष्छुवे लवणाणीवम् ॥ ३२ ॥ तत्र लङ्कां समासाच पुरीं रावणपालिताम् । ददर्श सीतां ध्यायन्तीमशोकवानिकागताम् ॥ ३३ ॥ निवेदियत्वाभिज्ञानं प्रवृत्ति विनिवेद्य च । समाश्वास्य च वैदेहीं मर्दयामास तोरणम् ॥ ३४ ॥ पञ्च सेनाग्रगान्हत्वा सप्त मन्त्रिसुतानपि । कुमारमक्षं निष्पष्य प्रहणं समुपागमत् ॥ ३५॥ अस्त्रेणोन्मुक्तमात्मानं ज्ञात्वा पैतामहाद्वरात् । मर्षयनराक्षसान्वीरो मन्त्रिणस्तान्यदच्छया ॥ ३६ ॥ ततो दग्ध्या पुरी लङ्कां ऋते सीतां च मैथिलीम् । रामाय प्रियमाख्यातुं पुनरायान्महाकपिः ॥ ३७ ॥ सोऽभिगम्य महात्मानं कृत्वा रामं प्रदक्षिणम् । न्यवेद्यद्मेयात्मा दृष्टा सीताति तत्त्वतः ॥ २८॥ ततः सुश्रीवसहितो गत्वा तीरं महोद्धेः। समुद्रं क्षोभयामास शरैरादित्यसंनिभै: ॥ ३९ ॥ दर्शयामास चात्मानं समुद्रः सरितां पतिः । समुद्रवचनाच्चैव नलं सेतुमकारयत् ॥ ४० ॥ तेन गत्वा पुरीं लङ्कां हत्वा रावणमाहवे। रामः सीतामनुप्राप्य परां ब्रीडामुपागमत् ॥ ४१ ॥ 🦠

तामुवाच ततो रामः परुषं जनसंसदि । अमृष्यमाणा सा सीता विवेश ज्वलनं सती ॥ ४२ ॥ ततोऽग्निवचनात्सीतां ज्ञात्वा विगतकल्मषाम् । कर्मणा तेन महता त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥ ४३ ॥ सदेवर्षिगणं तुष्टं राघवस्य महात्मनः । बभौ रामः संप्रदृष्टः पूजितः सर्वदैवतैः ॥ ४४ ॥ अमिषिच्य च लङ्कायां राक्षसेन्द्रं विभीषणम् । कृतकृत्यस्तदा रामे। विज्वरः प्रमुमे।द ह ॥ ४५ ॥ देवताभ्यो वरं प्राप्य समुत्थाप्य च वानरान् । अयोध्यां प्रस्थितो रामः पुष्पकेण सुहृद्वतः ॥ ४६ ॥ भरद्वाजाश्रमं गत्वा रामः सत्यपरात्रमः । भरतस्यान्तिकं रामो हनूमन्तं व्यसर्जयत् ॥ ४७ ॥ पुनराख्यायिकां जल्पनसुप्रीवसहितस्तदा । पुष्पकं तत्समारुद्य निद्यामं ययौ तदा ॥ ४८ ॥ नन्दिप्रामे जटां हित्वा भ्रातृभिः सहितोऽनघः । रामः सीतामनुप्राप्य राज्यं पुनरवाप्तवान् ॥ ४९ ॥ प्रहृष्ट्रमुदितो लोकस्तुष्टः पुष्टः सुधार्मिकः । निरामयो ह्यरोगश्च दुर्मिक्षभयवर्जितः ॥ ५० ॥ न पुत्रमरणं किंचि दृक्ष्यन्ति पुरुषाः काचित् । नार्यश्चाविधवा नित्यं भविष्यन्ति पतित्रताः ॥ ५१ ॥ न चाग्निजं भयं किंचिन्नाप्स मज्जन्ति जन्तवः । न वातजं भयं किंचिन्नापि ज्वरकृतं तथा ॥ ५२ ॥

संक्षेपरामायणं—(Concluded)

न चापि क्षुद्भयं तत्र न तस्करभयं तथा । नगराणि च राष्ट्राणि धनधान्ययुतानि च ॥ ५३ ॥ नित्यं प्रमुदिताः सर्वे यथा कृतयुगे तथा । अश्वमेधशतैरिष्ट्रा तथा बहुसुवर्णकैः ॥ ५४ ॥ गवां कोट्ययुतं दत्वा विद्वद्भयो विधिपूर्वकम् । असंख्येयं धनं दत्वा ब्राह्मणेभ्यो महायशाः ॥ ५५ ॥ राजवंशाञ्छतगुणान्स्थापयिष्याति राघवः । चातुर्वर्ण्यं च लोकेऽस्मिन्स्वे स्वे धर्मे नियोक्ष्यति ॥ ५६ ॥ दशवर्षसहस्त्राणि दशवर्षशतानि च । रामो राज्यमुपासित्वा ब्रह्मलोकं प्रयास्यति ॥ ५७ ॥ इदं पवित्रं पापघ्नं पुण्यं वेदैश्व संमितम् । यः पठेद्रामचरितं सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ५८ ॥ एतदाख्यानमायुष्यं पठन्रामायणं नरः । सपुत्रपात्रः सगणः प्रत्यस्वर्गे महीयते ॥ ५९ ॥ पठानिद्वजो वागृषभत्वमीयात्स्यात्क्षात्रियो भूमिपतित्वमीयात्। वाणिग्जनः पण्यफलत्वमीयात् जनश्च शूद्रोऽपि महत्वमीयात् ॥ ६० ॥

इति संक्षेपरामायणम् समाप्तम् ।

CHAPTER V.

संख्यावाचकश्बदाः । CARDINALS.

एकः	द्वाविंशतिः	त्रिचत्वा रिंशत्	चतुष्षष्टिः
द्रौ	त्रये।विंशति:	चतुश्चत्वारिंशत्	पञ्चषष्टिः
त्रय:	चतुर्विंशतिः	पञ्चचत्वारिंशत्	षट्षिष्टः
चत्वारः	पञ्चविंशातिः	षट्चत्व।रिंशत्	सप्तविष्टः
पञ्च	षार्व्हेंशतिः	सप्तचत्वारिंशत्	अष्टपष्टिः
षट्	सप्तविंशतिः	अष्टचत्वारिंशत्	एकोनसप्ततिः
सप्त	अष्टविंशतिः	एकोनपञ्चाशत्	सप्तति:
अष्ट	एकोनत्रिंशत्	पञ्चाशत्	एकसप्ततिः
नव	त्रिंशत्	एकपञ्चाशत्	द्विसप्तति:
दश	एकत्रिंशत्	द्विपञ्चाशत्	त्रिसप्ततिः
एकादश	द्वात्रिंशत्	त्रिपञ्चाशत्	चतुस्सप्ततिः
द्वादश	त्रयस्त्रिशत्	चतुष्पञ्चाशत्	पञ्चसप्ततिः
त्रयोदश	चतुस्त्रिशत्	पञ्चपञ्चाशत्	षट्सप्ततिः
चतुर्दश	पञ्चित्रंशत्	षट्पञ्चाशत्	सप्तसप्तिः
पञ्चदश	षट्त्रिंशत्	सप्तपञ्चाशत्	अष्टसप्तातिः
षोडश	सप्तत्रिंशत्	अष्टपञ्चाशत्	एकोनाशीतिः
सप्तद्श	अष्टत्रिंशत्	एकोनषष्टिः	अशीतिः
अष्टादश	एकोनचत्वारिंशत्	দৃষ্টি:	एकाशीति:
एकोनविंशतिः	चत्वारिंशत्	एकषष्टिः	द्वयशीति:
विंशति:	एकचत्वारिंशत्	द्विषष्टिः	त्रयशीतिः
एकविंशतिः	द्विचत्वारिंशत्	त्रिषष्टिः	चतुरशीतिः

संख्यावाचकशब्दाः—(Concluded).

पञ्चाशीतिः द्विनवतिः एकोनशतम् सप्तशतं षडशीतिः त्रिनवतिः अष्टशतं शतम् सप्ताशीतिः चतुर्नवाति: द्विशतम् नवशतं अष्ट्राशीतिः पञ्चनवतिः तिशतं सहस्रं एकोननवतः षण्णवतिः अयुतं चतुश्शतं नवतिः सप्तनवतिः पञ्चशतं लक्षम्

अष्टनवातिः

एकमवतिः

॥ संख्येयवाचकाः॥

षट्शतं

NUMERALS (ORDINALS).

			4 10 8 4 1 - 1 R 1 - 1 R 1 R 1 R 1 R 1 R 1 R 1 R		
8	प्रथमः	१३	त्रयोदशः	२६	षड्विंशः
2	द्वितीयः	\$8	चतुर्दशः	२७	सप्तविंशः
३	तृतीय:	१५	पञ्चदशः	२८	अष्टाविंशः
	(चतुर्थः	१६	षोडशः	२९	एकोनिलंश:
8	्चतुर्थः तुरीयः—तुर्यः	१७	सप्तद्शः	३०	त्रिंश:
4	पश्चम:	१८	अष्टादशः	3 8	एकात्रिंश:
६	षष्ठः	१९	एकोनविंशः	३२	द्यात्रिंशः
9	सप्तमः	२०	विंशः	33	त्रयस्त्रिशः
6	अष्टमः	२१	एकाविंशः	38	चतुस्त्रिंश:
9	नवमः	२२	द्वाविंशः	३५	पञ्चात्रेंशः
१०	दशमः	२३	त्रयोविंशः		षट्त्रिंश:
88	एकादशः	२४	चतुर्विशः		सप्तिशः
१२	द्वादशः	२५	पञ्चविंश:	36	अष्टत्रिंशः

संख्येयवाचका:—(Continued).

CIO	94441 4411. (00/////////	30071
३९ एकोनचत्वारिंशः	५९ एकोनपष्टितमः	७९ एकोनाशीतितमः
४० चत्वारिंशः	६० षष्टितमः	८० अशीतितमः
४१ एकचत्वारिंशः	६१ एकषाष्टितमः	८१ एकाशीतितमः
४२ विचत्वारिंशः द्वाचत्वारिंशः	(द्विषष्टितमः	्द्रयशीतितमः
⁸⁴ दाचत्वारिंशः	६२ हिषष्टितमः (द्वाषाष्टितमः	८२ <mark>द्वियशीतितमः</mark> दर्शिशीतितमः
्रिचत्वारिंशः	्र (ात्रिषाष्टितमः	त्र्यशीतितमः
४३ त्रिचत्वारिंश: त्रयश्चत्वारिंश:	६३ (त्रिषाष्टितमः ह्य रायष्यष्टितमः	्रियशीतितमः ८३ त्रयोशीतितमः
४४ चतुश्रवारिंशः	६४ चतुष्याष्टितमः	८४ चतुरशोतितमः
४५ पञ्चचत्वारिंशः	३५ पञ्चषष्टितमः	८५ पञ्चाशीतितमः
४६ षट्चत्वारिंशः	६६ षट्षष्टितमः	८६ षडर्शातितमः
४७ सप्तचत्वर्शिशः	६७ सप्तषष्टितमः	८७ सप्ताशीतितमः
अष्टचत्वारिंशः	(अष्टषष्टितम:	८८ अष्टाशीतितमः
४८ अष्टाचत्वारिंशः	(अष्टषष्टितमः ६८ (अष्टाषष्टितमः	८९ एकोननवतितमः
४९ एकोनपञ्चाशः	६९ एकोनसप्ततितमः	९० नवतितमः
५० पञ्चाराः	७० सप्तातितमः	९१ एकनवतितमः
५१ एकपञ्चाशः	७१ एकसप्ततितमः	
	्रिसप्ततितमः	९२ विनवतितमः द्वानवतितमः
५२ (द्विपञ्चाशः द्वापञ्चाशः	७२ (द्विसप्ततितमः द्वासप्ततितमः	्रिनवतितमः
	(त्रिसप्तातितमः	९३ वित्रनवतितमः त्रयोनवतितमः
५३ ^{(त्रिपञ्चाशः} त्रयःपञ्चाशः	७३ हायस्सप्ततितमः	९४ चतुर्नवतितमः
५४ चतुःपञ्चाशः	७४ चतुम्सप्ततितमः	९५ पञ्चनवतितमः
५५ पञ्चपञ्चाराः	७५ पञ्चसप्ततितमः	९६ षण्णवतितमः
५६ षट्पञ्चाशः	७६ षट्सप्ततितमः	९७ सप्तनवतितमः
५७ सप्तपञ्चाशः	७७ सप्तसप्ततितमः	अष्टनवतितमः
		९८ अष्टनवतितमः अष्टानवतितमः
पट अष्टपञ्चाराः अष्टापञ्चाराः	अष्टसप्ततितमः अष्टासप्ततितमः	९९ एकोनशततमः
THE RESERVE OF THE PARTY OF THE		and and an area

संख्येयवाचका:-- (Concluded).

१०० शततमः ११० दशोत्तरशततमः ११६ षोडशोत्तरशततमः

१०१ एकोत्तरशततमः १११ एकादशोत्तर- ११७ सप्तदशोत्तर-

१०२ द्वयुत्तरशततमः शततमः शततमः

१०३ त्र्युत्तरशततमः ११२ द्वादशोत्तरशततमः ११८ अष्टादशोत्तर-

१०४ चतुरुत्तरशततमः ११३ त्रयोदशोत्तर- शततमः

१०५ पञ्चोत्तरशततमः शततमः ११९ एकोनविंशत्युत्तर-

१०६ षडुत्तरशततमः ११४ चत्रदेशोत्तर-

१०७ सप्तोत्तरशततमः शततमः १२० विंशत्युत्तरशततमः

१०८ अष्टोत्तरशततमः ११५ पञ्चदशोत्तर-

१०९ नवोत्तरशततमः शततमः

प्रयोगाः ।

VOICES.

- 1. अकर्मकप्रयोगः = Intransitive. नारायणः प्रकाशते ।
- 2. सकर्मकप्रयोग: = Transitive. आचार्य: शिष्यम् अनुगृह्णाति ।
- 3. द्विकर्मकप्रयोग:=Verbs governing two objects.—गोपो गां पयः दोग्धि.
 - 4. कर्मणि प्रयोगः = Passive. आचार्येण शिष्यः अनुगृह्यते.
 - 5. भावे प्रयोगः = Impersonal use of verbs. वरुणेन भूयते.
- 6. द्विकर्मकर्मणि प्रयोगः = Passive of transitive verbs with two objects.—विष्णुना बल्लिः पाताललोकं प्रापितः।

उपसर्गाः ।

UPASARGAS.

प्र, परा, अप, सम्, अनु, अव, निस्, निर्, दुस्, दुर्, वि, आङ्, नि, अधि, अपि, अति, सु, उत्, अभि, प्रति, परि, उप, एते प्रादयः।

उपसर्गेण धात्वर्थो बलादन्यत्र नीयते । प्रहाराहारसंहारविहारपरिहारवत् ॥

The sense of roots is modified by the addition of Upasargas.

प्रहार (from ह with प्र) = beating.

आहार (from हू with आ) = food.

संहार (from ह with सम्) = killing.

विहार (from हू with वि) = play.

परिहार (from ह with परि) = remedy.

अनुगच्छति (from गम् with अनु)= follows.

अवगच्छति (from गम् with अव) = knows.

संलाप (from लप् with सम्) = pleasant conversation.

प्रलाप (from छप् with प्र) = prattle.

विलाप (from लप् with वि) = lament.

विप्रलाप (from लप् with प्र & वि)= speaking against.

विष्ट भागुरिरह्योपमवाप्योरुपसर्गयोः । आपं चैव हळन्तानां यथा वाचा निशा दिशा ॥

अव, अपि, एतयोः उपसर्गयोः आद्याकारः छुप्यते ह्लन्तानां शब्दानां स्त्रियाम् आकारश्च अन्ते अनुषञ्जनीयः इति भागुरिराचार्यः मन्यते । Grammarian Bhaguri says that the initial अ of the prepositions अन and अपि is dropped, and that आ is to be affixed at the end of Feminine Gender words ending in a consonant.

Examples:—अवगाहः—वगाहः; अपिधानम्—पिधानम्; वाक् —वाचा ; निट्—िनशा ; दिक्—िदशा ।

अकर्मकसकर्मकथातुनिवरणम् । TRANSITIVE AND INTRANSITIVE.

" वृद्धिक्षयभयजीवितमरणं छजासत्तास्थितिजागरणम् । कौटिल्यौत्सुक्यभ्रमयत्नग्छानिजरासामर्थ्यक्षरणम् ॥ शान्तिध्वनिमज्जनवैकल्यं जृम्भणदम्भनरोदनहसनम् । शयनक्रीडारुचिदीष्यर्थं धातुगणन्तमकर्मकमाहुः ॥ "

प्रायेण अधोलिखितधातवः तत्समानार्थकधातवश्च अकर्मकाः इतरे तु सकर्मका इत्यवगन्तव्यम् ।

Generally, verbs given below and those having the same sense as these, are non-object-bearing ones (i.e.), Intransitive in character, while the rest are object-bearing verbs (i.e.), Transitive ones.

ROOTS.	FORMS.	MEANINGS.
वृध्	वर्धते	Increases.
क्षि	क्षयति	Wastes.
भी	बिभेति	Is afraid.
जीव्	जीवति	Lives.
मृ	म्रियते	Dies.
लज्ज्	लज्जते	Is ashamed.
6		

ROOTS.	FORMS.	MEANINGS.
भू	भवति	Is.
स्था	तिष्ठति	Stands.
जागृ	जागर्ति	Awakes.
कुट्	कुटति	Is crooked.
कठि	उत्कंठत	Longs.
भ्रम्	भ्राम्यति	Roams about.
यत्	यतते	Strives.
19	ग्लायति	Is weary.
ज् । । । । । । । । । । । । । । । । । । ।	जीर्यत 💮 💮	Becomes old.
क्लप्	कल्पते .	Is able.
च्युत्	च्योतित	Slips.
शम्	शाम्यति	Is calm.
ध्वन् भागा गा	ध्यनित	Sounds.
मज्ज्	मज्जति	Sinks.
कद्	कदते	Is void.
जम्भ	ज़म्भते	Yawns.
दिभि	दम्भयति	Is proud.
स्द	रोदिति	Weeps or cries.
कहर्म कर्	हसति	Laughs.
शी	शेत	Lies.
क्रीड्	क्रीडित	Plays.
हच् सरावस्था	रोचते	Looks beautiful.
इन्ध .	इन्धते	Is bright.

CHAPTER VI.

॥ सुबन्तरूपाणि ॥

THE DECLENSION OF SANSKRIT NOUNS.

1. स्वौजसमौट् छष्टाभ्याम्भिस् डेभ्यांभ्यस् ङसिभ्यांभ्यस् ङसोसाम् ङयोस् सुप्. 2. विभक्तिश्व. 3. सुप:. 4. द्वेकयोर्द्विवचनैकवचने. 5. बहुषु-बहुवचनम्।

एकवचनम्. द्विवचनम्. बहुवचनम्. Singular. Dual. Plural. प्रथमाविभक्तिः Nominative case. सु (स्) औ संबोधन प्रथमाविभक्तिः Vocative case. औट्(औ) शस्(अस्) द्वितीया विभक्तिः अम् टा(आ) तृतीया बिभाक्त: भ्याम् भिस् हें (ए) चतुर्थी विभक्तिः भ्याम् भ्यस् ङास(अस्) भ्याम् पञ्चमी विभक्तिः भ्यस ङस्(अस्) Genitive case. ओस षष्ठी विभक्तिः आम् ङि (इ) सप्तमी विभक्तिः Locative case. आस् सुप् (सु)

Accusative case. Instrumental case. Dative case. Ablative case.

Masculine gender. पुलिङ्गम

ort or sociation of Lysenser piny

> Feminine gender. स्रीलिङ्गम्

Neuter gender. नपुंसकलिङ्गम्

एते प्रत्ययाः सुप इत्युच्यन्ते एतदन्तानि प्रातिपदिकानि सुबन्तानीति कथ्यन्ते तेषु प्रत्ययेषु कोचित् विविधेभ्यः प्रातिपदिकेभ्यः रूपान्तराणि प्रातिपद्यन्ते लिङ्गभेदे च भिद्यन्ते गेवाण्यां भाषायाम् प्रायशः लिङ्गानि अमरकोशादिभ्यः वेद्यानि नत्वर्थनिबन्धनानि ।

These are the suffixes used for the declension of noun bases. Of these some undergo changes in relation to the bases to which they are added and some vary in regard to the genders of bases.

In Sanskrit gender generally does not depend upon sex and therefore the genders of bases have to be learnt mainly from lexicons like Amarakosa &c.

Examples:—

अकारान्त: पुलिङ्गो 'राम ' शब्द:।

एकवचना	ਰਿਕ ਕ ਕਰ	
201 1010	।द्भवयगम्	बहुवचनम्
रामः	रामौ	रामा:
रामम्	रामौ	रामान्
रामेण	रामाभ्याम्	रामै:
रामाय	रामाभ्याम्	रामेभ्य:
रामात्	रामाभ्याम्	रामेभ्य:
रामस्य	रामयो:	रामाणाम्
रामे	रामयोः	रामेषु
हे राम	हे रामौ	हे रामाः
	रामम् रामेण रामाय रामात् रामस्य रामे	रामः रामौ रामम् रामौ रामण् रामाभ्याम् रामाय रामाभ्याम् रामात् रामाभ्याम् रामस्य रामयोः राम रामयोः

एवं कृष्ण, मुकुन्दादयः।

(२) इकारान्तः पुछिङ्गो 'हरि' शब्दः।

Я.	हार:	हरी	हरय:
द्धि.	हरिं	हरी	हरीन्
तृ.	हरिणा	हरिभ्याम्	हरिभि:
च.	हरये	हरिम्याम्	हरिभ्यः
पं.	हरे:	हरिभ्याम्	हरिभ्यः 🕻

' हरि ' शब्द:--(Concluded).

	एकवचनम्	द्विचनम्	बहुवचनम्
ष.	हरे:	हर्यो;	हरीणाम्
स.	हरौ	हर्योः	हरिषु
सं.	हे हरे	हे हरी	हे हरयः

एवं श्रीपति, अग्नि, रिव, कव्यादयः।

(३) इकारान्त: पुछिङ्गः 'पनि' शब्दः।

प्र.	पतिः	पती	पतयः
द्धि.	पतिं	पती	पतीन्
तृ.	पत्या	पतिभ्याम्	पातिभि:
ਬ .	पत्ये	पतिभ्य।म्	पतिभ्यः
पं.	पत्युः	पतिभ्याम्	पतिभ्यः
ঘ.	पत्युः	पत्याः	पतीनाम्
स.	पसौ	पत्योः	पतिषु
सं.	हे पते	हे पती	हे पतयः

(४) इकारान्तः पुछिङ्गः ' सखि ' शब्दः ।

प्र.	सखा	सखाया	संखाय.
द्धि.	सखायम्	सखायौ	सखीन्
तृ.	सख्या	साविभ्याम्	साविभिः
च.	सख्ये	सखिभ्याम्	सिखभ्यः
पं.	संख्युः	सखिभ्याम्	सखिभ्य:
ष.	सख्यु:	सख्यो:	सखीनाम्
स.	सख्यौ	सख्यो:	सखिषु :
सं.	हे सखे	हे सखायौ	हे सखायः

(५) उकारान्तः पुछिङ्गो 'गुरु ैशब्दः।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचन्म्
Я.	गुरुः	गुरू	गुरव:
हि.	गुरुम्	गुरू	गुरून्
तृ.	गुरुणा	गुरुभ्याम्	गुरुभि:
च.	गुरवे	गुरुभ्याम्	गुरुभ्य:
पं.	गुरो:	गुरुभ्याम्	गुरुभ्यः
ঘ.	गुरो:	गुर्वे:	गुरूणाम्
स.	गुरौ	गुर्वोः	गुरुषु
सं.	हे गुरो	हे गुरू	हे गुरवः

एवं विष्णु, वायु, भान्वादय: ।

(६) ऊकारान्तः पुछिङ्गः 'स्वभू ' शब्दः।

Я.	स्वभूः	स्वभुवी	स्वभुव:
द्धि.	स्वभुवम्	स्वभुवौ	स्वभुव:
तृ.	स्वभुवा	स्वभूभ्याम्	स्वभूभिः
च.	स्वभुवे	स्वभूभ्याम्	स्वभूभ्य:
पं.	स्वभुवः	स्वभूभ्याम्	स्वभूभ्य:
ঘ.	स्वभुवः	स्वभुवो:	स्वभुवाम्
स.	स्वभुवि	स्वभुवोः	स्वभूषु
सं.	हे स्वभूः	हे स्वभुवौ	ं हे स्वभुवः

एवं कटप्रू, स्वयंभू, प्रमृतय:।

(७) ऋकारान्तः पुछिङ्गो 'धातृ' शब्दः

Я.	धाता	धातारौ	धातारः
द्धि.	धातारम्	<u>धातारौ</u>	धातॄन GDF

सुबन्तरूपाणि ।

'धातु' शब्दः—(Concluded).

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
तृ.	धात्रा 😗	धातृभ्याम्	धातृभिः
च.	धांत्र	धातुभ्याम्	धातृभ्यः
पं.	धातुः	धातृभ्याम्	धातुभ्यः
ঘ.	धातुः ।	्धातोः ।	धातॄणाम्
स.	धातरि	्धात्रोः ।	धातृषु
सं.	हे धातः	हे धातारी	हे धातारः

एवं नप्तृ, शास्तृ, उद्गातृ, कर्तृ, इत्यादयः।

(८) ऋकारान्तः पुछिङ्गः 'पितृ शब्दः ।

Я.	पिता	पितरौ	पितरः
द्धि.	पितरम्	पितरौ	पितॄन् हे पितर
सं.	हे पितः	हे पितरौ	हे पितर

शेषं धातृ (७) शब्दवत् । एवं जामातृ, भातृ, देवृ, शंस्तृ, सब्येषृ, नृ, शब्दाः ।

(९) ऐकारान्तः पुछिङ्गो 'रै' शब्दः।

प्र. सं.	रा:	रायौ	रायः
द्धि.	रायम्	रायौ	रायः
तृ.	राया	राभ्याम्	राभिः
च.	राये	राभ्याम्	राभ्यः
पं.	राय:	राभ्याम्	राभ्यः
ঘ,	रायः	रायो:	रायाम्
स.	रायि	रायो:	रासु

(१०) ओकारान्तः पुलिङ्गो 'गो ' शब्दः।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्र. सं.	गौ:	गावौ	गावः
द्धि.	गाम्	गावौ	गा:
तृ.	गवा	गोभ्याम्	गोभिः
च.	गवे	गोभ्याम्	गोभ्यः
पं.	गोः	गोभ्याम्	गोभ्य:
ष.	गोः	गवो:	गवाम्
स	गवि	गवोः	गोषु

(११) औकारान्तः पुछिङ्गो 'ग्लौ' शब्दः।

प्र. सं.	ग्छैा:	ग्छावौ	ग्लाव:
द्धि.	ग्छावम्	ग्लावी	ग्लाव:
तृ.	ग्लावा	ग्लौभ्याम्	ग्लौभिः
च.	ग्लावे .	ग्लोभ्याम्	ग्लीभ्य:
पं.	ग्लाव:	ग्लोभ्याम्	ग्लौभ्य:
ष.	ग्लाव:	ग्ळावो:	ग्लावाम्
स.	ग्लावि	ग्ळावो:	ग्लौषु े

इत्यजन्ताः पुहिङ्गाः।

अथाजन्तस्रीििङ्गसाधारणशब्दाः।

3-11	(१२) अव	गरान्तः स्त्रीलिङ्गो 'रमा	' शब्दः।
	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
я.	रमा	रमें	रमाः
द्धि.	रमाम्	रमे	रमाः
तृ.	रमया	रमाभ्याम्	रमाभि:
च.	रमायै	रमाभ्याम्	रमाभ्यः
पं.	रमायाः	रमाभ्याम्	रमाभ्यः
ঘ.	रमायाः	रमयोः	रमाणाम्
स.	रमायाम्	रमयोः	रमासु
सं.	हे रमे	ं हे रमे	हे रमाः

एवं सीता, दुर्गा, क्षमा, इत्यादयः।

(१३) इकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'मति' शब्द:।

Я.	मतिः	मती	मतयः
द्धि.	मतिम्	मती	मती:
तृ.	मत्या	मतिभ्याम्	मतिभिः
च.	मत्यै, मतये	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
ų.	मत्याः, मतेः	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
ष.	मत्याः, मतेः	मत्योः	मतीनाम्
स.	मत्याम्, मतौ	मत्यो:	मतिषु
मं	हे मते	हे मती	हे मतय

एवं श्रुति, स्मृति, बुद्धि इत्यादय:

(१४) ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'गौरी' शब्दः।

	एकवचनम्	द्विचनम्	वहुवचनम्
Я.	गौरी	गौयौं	गौर्यः
द्धि.	गौरीम्	गौयीं	गौरीः
तृ.	गौर्या	गौरीभ्याम्	गौरीभिः
च.	गौर्ये	गौरीभ्याम्	गौरीभ्य:
पं.	गौर्याः	गौरीभ्याम्	गौरीभ्य:
ष.	गौर्याः	गौर्योः	गौरीणाम्
स.	गौर्याम्	गौर्योः	गौरीषु
सं.	हे गौरि	हे गौयाँ	हे गौर्यः
	THE RESERVE OF THE PARTY OF THE		

(१५) ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'स्त्री' शब्दः।

प्र.	स्त्री	स्त्रियौ	स्त्रिय:
द्धि.	स्त्रियम्, स्त्रीम्	स्त्रियौ	स्त्रियः, स्त्री
तृ.	स्त्रिया	स्त्रीम्याम्	स्त्रीभि:
च.	स्त्रिये ।	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभ्यः
पं.	स्त्रियाः	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभ्य:
ष.	स्त्रिया:	स्त्रियो:	स्त्रीणाम्
स.	स्त्रियाम्	स्त्रियो:	स्त्रीषु
सं.	हे स्त्रि	हे स्त्रियौ	हे स्त्रिय:

(१६) ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'श्री ' शब्दः।

प्र. सं.	श्री:	श्रियौ	श्रिय:
द्धि.	श्रियम्	श्रियौ	श्रिय:
तृ.	श्रिया	श्रीभ्याम्	श्रीमिः

डेंड्रेडर् संटर्ड अजन्तस्त्रीलिङ्गसर्थारणशब्दाः ।

' श्री ' शब्द:--(Concluded).

एकवचनम् द्विवचनम् बहुवचनम् श्रीभ्यः श्रियै, श्रिये श्रीभ्याम् च. श्रीभ्य: श्रियाः, श्रियः q. श्रीभ्याम् श्रीणाम्, श्रियाम् श्रियाः, श्रियः श्रियो: ष. श्रीषु श्रियाम्, श्रियि श्रियोः स.

एवं धी, ही, भी, इत्यादयः।

(१७) उकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'धेनु ' शब्दः ।

धेनू धेनवः धेनुः प्र. धेनू: द्धि. धेनू धेनुम् **धेनु**भिः घेन्वा धेनुभ्याम् तृ. धेनुभ्यः धेन्वै, धेनवे धेनुभ्याम् 귝. धेन्वाः, धेनोः धेनुभ्यः धेनुभ्याम् q. धेनूनाम् धन्वाः, धेनोः धेन्वोः ष. धेनुषु धेन्वोः धेन्वाम्, धेनौ स. हे धेनवः हे धेनू हे धेनो सं.

एवं रज्जु, तनु, हनु, इत्यादयः।

(१८) ऊकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'वधू ' शब्दः ।

वध्वौ वध्वः प्र. वधूः वध्वौ वधू: द्वि. वधूम् वधूभिः वधूभ्याम् वध्वा तृ. वधूम्याम् वधूभ्यः वध्वै 귝.

पं. वध्याः वधूम्याम् वधूम्यःSGDF

'वधू' शब्द:—(Concluded).

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
ঘ.	वध्वाः	वध्वो:	वधूनाम्
स.	वध्वाम्	वध्वोः	वधूषु
सं.	हे वधु	हे वध्वौ	हे वध्वः

एवं चम् , श्वश्रू , जम्बू इत्यादय: ।

(१९) उकारान्तः स्त्रीलिङ्गी 'स्रू' शब्दः।

प्र-	भू:	भुवौ	भ्रुवः
द्धि.	भुवम्	भुवौ	भ्रुव:
तृ.	भुवा	भूभ्याम्	भ्रूभि:
च.	भुवै, भुवे	भुभ्याम्	भूभ्यः
पं.	भुवाः, भुवः	भूभ्याम्	भ्रूभ्य:
ष.	भुवाः, भुवः	भ्रवो:	भ्रूणाम्
स.	भुवाम्, भुवि	भुवोः	भूषु
सं	हे भू:	हे भुवौ	हे भुवः

एवं भू; सुभ्रू इत्यादयः।

(२०) ऋकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'मातृ' शब्दः।

Я.	माता	मातरौ	मातरः
द्वि.	मातरम्	मातरौ	मातृः
सं.	हे मातः	हे मातरौ	हे मातरः

शेषं धातृ (७) शब्दवत् । एवं दुहितृ, धातृ, ननान्द्द, शब्दाः। SGDF

(२१) ऋकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'स्त्रसृ' शब्दः।

एकवचनम्

द्विवचनम्

बहुवचनम्

प्र. स्वसा

स्वसारौ

स्वसार:

द्धि. स्वसारम्

स्वसारौ

स्वसृः

सं. हे स्वसः

हे स्वसारी

हे स्वसारः

शेषं धातृ, (७) शब्दवत् ।

(२२) ओकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'चो ' शब्दः।

प्र. चौः

द्यावौ

द्याव:

इत्यादि गो (१०) शब्दवत्।

(२३) औकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'नौ' शब्दः।

प्र. नौः

नावौ

नाव:

इत्यादि ग्लै। (१०) शब्दवत् इत्यजन्ताः स्त्रीलिङ्गाः

अथाजन्तनपुंसकाठिङ्गसाधारणशब्दाः ।

(२४) अकारान्त नपुंसकलिङ्गो 'ज्ञान ' शब्दः

प्र. ज्ञानम्

ज्ञाने

ज्ञानानि

द्धि. ज्ञानम्

ज्ञान

ज्ञानानि

सं. हे ज्ञान

हे ज्ञान

हे ज्ञानानि

शेषं राम (१) शब्दवत्।

(२५) इकारान्त नपुंसकलिक्को 'वारि ' शब्दः।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
я.	वारि	वारिणी	वारीणि
द्धि.	वारि	वारिणी	वारीणि
तृ.	वारिणा	वारिभ्याम्	वारिामे;
च.	वारिणे	वारिभ्याम्	वारिभ्य:
чं.	वारिण:	वारिभ्याम्	वाविभ्य:
ष.	वारिणः	वारिणोः	वारीणाम्
स.	वारिाणि	वारिणोः	वारिषु
सं.	हे वारि	हे वारिणी	हे वारीणि

(२६) इकारान्त नपुंसकळिङ्गः 'अनादि ' शब्दः।

Я.	अनादि	अनादिनी	अनादीनि
द्धि.	अनादि	अनादिनी	अनादीनि
तृ.	अनादिना	अनादिभ्याम्	अनादिभि:
च .	अनादिने, अनादये	अनादिभ्याम्	अनादिभ्यः
पं.	अनादिनः, अनादेः	अनादिभ्याम्	अनादिभ्य:
ঘ.	अनादिनः)	अनादिनोः)	
	अनादेः	अनाद्योः	अनादीनाम्
-	अनादिनि ।	अनादिनोः)	
स.	अनाद्यौ	अनाद्याः	अनादिषु
	हे अनादे ।		
सं.	हे अजािट	हे अनादिनी	हे अनादीनि

एवं शुचि, दुर्मति इत्यादयः।

SGDF

(२७) इकारान्त नपुंसकलिङ्गः 'दिधि ' शब्दः ।

एकवचनम् द्विचचनम् बहुवचनम् Я. दिध दिधनी दधीनि द्रि. दिध दिधनी दधीनि तृ. द्धिभ्याम् दिधिभिः दभा च. दधे दिधभ्यः दिधिभ्याम् पं. दिधभ्यः दिधिभ्याम् दध्ः ष. दध्न: दध्नोः द्रधाम् दि्रा, द्धनि, स. दधिषु द्रधाः सं. हे दधे, हे दधि हे दधीनि हे दिधनी

एवं अस्थि, सक्थि, अक्षि, शब्दाः ।

(२८) उकारान्त नपुंसकलिङ्गो 'मधु' शब्दः।

प्र. मधु मधूनि मधुनी द्धि. मधूनि मधु मधुनी मधुभि: तृ. मधुना मधुभ्याम् च. मधुने मधुभ्यः मधुभ्याम् पं. मधुन: मधुभ्याम् मधुभ्य: ष. मधुनः मधुनोः मधूनाम् स. मधुनि मधुनो: मधुषु सं. हे मधूनि हे मधो, हे मधु हे मधुनी

एवं नप्तृ, वस्तु, जतु, अश्व इत्यादयः।

(२९) ऋकारान्त नपुंसकलिङ्गो 'धातृ' शब्दः।

प्र. धात् धात्णी धात्णि प्राताणि GDF

धातृ शब्द:—(Concluded).

	एकवचनम्	द्विचचनम्	वहुवचनम्
तृ.	धात्रा, धातृणा	धातृभ्याम्	धातृभिः
च.	धात्रे, धातुणे	धातुभ्याम्	धातृभ्यः
ψ.	धातुः, धातृणः	धातृभ्याम्	धातृभ्यः
ঘ.	धातुः, धातृणः	धात्रोः, धातृणोः	धातॄणाम्
स.	धातरि, धातृणि	धालोः, धातृणोः	धातृषु '
सं.	हे धातः, हे धातृ	हे घातृणी	हे धातॄणि

एवं ज्ञातृ, कर्तृ, नेतृ इत्यादयः। इत्यजन्ताः नपुंसकिलङ्गाः

अथ हलन्तपुल्लिङ्गसाधारणशब्दाः।

(३०) चकारान्तः पुहिङ्गः 'पयोमुच् ' शब्दः ।

प्र. सं.	पयोमुक्	पयोमुचौ	पयोमुचः
द्धि.	पयोमुचम्	पयोमुचौ	पयोमुचः
तृ.	पयोमुचा	पयोमुग्भ्याम्	पयोमुग्भि:
च.	पयोमुचे	पयोमुग्भ्याम्	पयोमुग्भ्यः
ψ́.	पयोमुच:	ायोमुग्भ्याम <u>्</u>	पयोमुग्भ्यः
ष.	पयोमुचः	पयोमुचो:	पयोमुचाम्
स.	पयोमुचि	पयोमुचोः	पयोमुक्षु

(३१) जकारान्तः पुछिङ्गो 'भिषज् ' शब्दः

प्र-	मिषक्	मिषजौ	भिषजः
डि.	भिषजम्	भिषजौ	मिष्जः

भिषज् शब्दः — (Concluded).

	एकवचनम्	टिवसमा	агалап
	201 Land	द्विवचनम्	बहुवचनम्
तृ.	भिषजा	भिषग्भ्याम्	भिषग्भिः
च.	मिषजे	भिषग्भ्याम्	भिषग्भ्य:
पं.	भिषजः	भिषग्भ्याम्	भिषग्भ्य:
ঘ.	मिषजः	भिषजो:	भिषजाम्
स.	भिषाजि	भिषजो:	मिषक्षु
		000	
	(३२) तकारान्तः	पुछिङ्गो 'मरुत्'	श्ब्दः ।
प्र. सं.	मरुत्	मरुतौ	मरुत:
द्धि.	मरुतम्	मरुतौ	मरुत:
तृ.	मरुता	मरुद्भयाम्	मरुद्भिः
च.	मरुते	मरुद्भयाम्	मरुद्भय:
पं.	मरुत:	मरुद्भयाम्	मरुद्भय:
ঘ.	मरुत:	मरुतो:	मरुताम्
स.	मरुति	मरुतो:	मरुत्सु

एवं भूभृत्, हरित् इत्यादय:

(३३) तकारान्तः पुलिङ्गो 'धीमत्' शब्दः ।

प्र.	धीमान्	धीमन्तौ	धीमन्तः
द्धि.	धीमन्तम्	धीमन्तौ	धीमतः
तृ.	धीमता	धीमद्भयाम्	धीमाद्भेः
च.	धीमते	धीमद्भयाम्	धीमद्भयः
पं.	धीमत:	धीमद्भयाम्	धीमद्भय:
ष.	धीमतः	धीमतो:	धीमताम

धीमत् शब्दः —(Concluded).

एकवचनम्

द्विवचनम्

बहुवचनम्

स. धीमति

धीमतो:

धीमत्सु

सं. हे धीमन्

हे धीमन्तौ

हे धीमन्तः

एवं श्रीमत्, गोमत्, प्रमृतयो मत्वन्ताः, भगवत्, यशस्वत्, मघवत् ,प्रमृतयो, वत्वन्तशब्दाश्च ।

(३४) तकारान्तः पुछिङ्गो 'गच्छत्' शब्दः।

प्र. गच्छन्

गच्छन्तौ

गच्छन्तः

शेषं धीमत् (३३) शब्दवत् ।

एवं गायत्, नृत्यत्, इच्छत्, चोरयत्, भवत् इत्यादयः शतून्तारशब्दाः।

(३५) तकारान्तः पुलिङ्गो 'ददत्' शब्दः।

प्र. ददत

ददतौ

ददतः

द्वि. ददतम्

ददतौ

ददत:

इत्यादि मस्त् (३२) शब्दवत् ।

एवं जगत्, जाम्रत् इत्यादय:।

(३६) तकारान्तः पुलिङ्गो 'महत्' शब्दः।

प्र. महान्

महान्तौ

महान्तः

द्धि. महान्तम्

महान्तौ

महतः

सं. हे महन्

हे महान्तौ

हे महान्तः

शेषं धीमत् (३३) शब्दवत् ।

हलन्तपुलिङ्गसाधारणशब्दाः ।

(३७) दकारान्तः पुछिङ्गः 'सुहृद्' शब्दः ।

	एकवचनम्		द्विचनम्	बहुवचनम्
प्र.सं.	सुहृत्)31	सुहृदौ	सुहृद:
द्धि.	सुहृदम्	M	सुहृदै।	सुहृद:
तृ.	सुहृदा		सुहद्भयाम्	सुहद्भिः
ਬ.	सुहृदे		सुहद्भयाम्	सुहद्भयः
पं.	सुहद:		सुहद्भयाम्	सुहद्भयः
ष.	सुहृद:		सुहृदो:	सुहृदाम्
स.	सुहृदि		सुहृदो:	सुहृत्सु

(३८) नकारान्तः पुछिङ्गो 'राजन्' शब्दः।

Я.	राजा	राजानी	राजानः
द्धि.	राजानम्	राजानौ	राज्ञ:
तृ.	राज्ञा	राजभ्याम्	राजाभिः
च.	राज्ञ	राजभ्याम्	राजभ्यः
ч.	राज्ञ:	राजभ्याम्	राजभ्यः
ঘ.	राज्ञ:	राज्ञीः	राज्ञाम्
स.	राज्ञि, राजनि	राज्ञो:	राजसु
सं.	हे राजन्	हे राजानौ	हे राजान

एवं लाघमन्, गरिमन्, महिमन्, इत्यादयः।

(३९) नकारान्तः पुछिङ्गः 'आत्मन् ' शब्दः ।

Я.	आत्मा	आत्मानौ	आत्मानः
हि.	आत्मानम्	आत्मानौ	आत्मन:

तृ. आत्मना आत्मभ्याम् आत्मभि**ः GDF**

आत्मन् शब्दः—(Concluded).

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
च.	आत्मने	आत्मभ्याम्	आत्मभ्य:
पं.	आत्मन:	आत्मभ्याम्	आत्मभ्य:
ঘ.	आत्मन:	आत्मनोः	आत्मनाम्
स	आत्मनि	आत्मनोः	आत्मसु
सं.	हे आत्मन्	हे आत्मानौ	हे आत्मानः

एवं ब्रह्मन् , यज्वन् , इत्यादयः ।

(४०) नकारान्तः पुछिङ्गः 'श्वन् ' शब्दः । श्वानौ प्र. श्वा श्वानः द्धि. श्वानम् श्वानौ शुनः शुना श्वम्याम् तृ. श्विम: हे श्वानः सं. हे धन् हे श्वानी इत्यादि ।

(४१) नकारान्तः पुछिङ्गो ' युवन् र शब्दः।

प्र.	युवा	युवानो	युवान:
द्धि.	युवानम्	युवानौ	यूनः
तृ.	यूना	युवभ्याम्	युवाभिः
		स्यासि ।	

(४२) नकारान्तः पुलिङ्गो 'मघवन् ' शब्दः।

प्र.	मघवा	मघवानो	मघवान:
属.	मघवानम्	मघवानौ	मघोनः GDF

हलन्तपुलिङ्गसाधारणशब्दाः ।

मघवन् शब्दः — (Concluded).

बहुवचनम् द्विवचनम् एकवचनम् मघवाभे: मघोना मघवभ्याम् तृ. हे मघवानः हे मघवानौ सं. हे मघवन् इत्यादि ।

(४३) नकारान्तः पुछिङ्गो 'पथिन् ' शब्दः ।

पन्थानौ पन्थान: प्र. सं पन्थाः पन्थानौ पथ: द्धि. पन्थानम् पाथिभिः पाथिभ्याम् तृ. पथा पाथिभ्यः पथिभ्याम् पथे ਚ. पाथिभ्यः पाथिभ्याम् ч·. पथ: पथोः पथाम् ष. पथ: पथिषु पथो: पाथ स.

एवं मथिन् , ऋभुक्षिन् , शब्दौ ।

(४४) नकारान्तः पुल्लिङ्गः 'शार्ङ्गिन्' शब्दः।

शार्क्षिणः शार्ङ्गिणौ शार्झी Я. शार्ङ्गिणौ शार्क्षिणः द्धि. शाङ्गिणम् शार्क्विभिः शार्किभ्याम् शाङ्गिणा तृ. शार्किभ्यः शार्किभ्याम् शार्ङ्गिणे 힉. शार्ङ्गभ्यः शार्किभ्याम् q. शार्ङ्गिणः शाङ्गिणाम् शार्क्विणोः शार्क्जिणः ٩. शार्झिणोः शाङ्गिष शाङ्गिणि स. हे शार्झिणौ हे शार्क्रिणः सं. हे शार्झिन्

एवं गुणिन्, करिन्, ज्ञानिन् इत्याद्यः।

(४५) सकारान्तः पुल्लिङ्गो 'वेधस् ' शब्दः।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्र. सं.	वेधाः	वेधसौ	वेधसः
द्धि.	वेधसम्	वेधसौ	वेधसः
तृ.	वेधसा	वेधोभ्याम्	वेघोभिः
च.	वेधसे	वेधोभ्याम्	वेघोभ्यः
पं.	वेधसः	वेधोभ्याम्	वेधोभ्यः
ৰ.	वेधसः	वेधसो:	वेधसाम्
स.	वेधसि	वेधसो:	वेधस्सु

एवं चन्द्रमस् , सुमनस् , इत्यादयः ।

(४६) सकारान्त: पुल्छिङ्गो 'विद्वस् शब्दः।

प्र.	विद्वान्	विद्वांसी	विद्वांस:
द्वि.	विद्वांसम्	विद्वांसौ	विदुष:
तृ.	विदुषा	विद्रद्भ्याम्	विद्वद्भिः
च.	विदुषे	विद्व-द्भयाम्	विद्वद्भय:
पं.	विदुष:	विद्वद्भयाम्	विद्वद्भय:
ঘ.	विदुष:	विदुषोः	विदुषाम्
स.	विदुषि	विदुषो:	विद्वत्सु
सं.	हे विद्वन्	हे विद्वांसी	हे विद्वांसः

् एवं सेदिवस् , तस्थिवस् इत्यादयो वस्वन्तराब्दाः ।

(४७) सकारान्तः पुल्लिङ्गः 'पुंस्' शब्दः।

प्र.	पुमान्	पुमासा	. पुमासः
द्धि.	पुमांसम्	पुमांसौ	प्रंसः SGDF

हलन्तपुहिङ्गसाधारणशब्दः

पुंस शब्द:—(Concluded).

	9		
	एकवचनम्	द्विचन्त्	बहुवचनम्
तृ.	पुंसा	पुंभ्याम्	पुंभि:
ਚ.	पुंसे	पुंभ्याम्	पुंभ्यः
पं.	पुंस:	पुंभ्याम्	पुंभ्यः
ष.	पुंस:	पुंसो:	पुंसाम्
स.	पुंसि	पुंसो:	पुंसु
सं.	हे पुमान्	हे पुमांसौ	हे पुमांसः
	(४८) शकारान्त	: पुल्लिङ्गो 'विश्	' इल्ड्युः ।
Я.	विट्	विशौ	विश:
द्धि.	विशं	विशौ	विश:
	(४९) शकारान्तः	पुल्लिङ्गेः ' तादः	ग्'शब्दः।
я.	तादक्	तादशौ	तादशः
द्धि.	तादशम्	तादशौ	तादशः
तृ.	तादशा	तादग्भ्याम्	तादृग्भिः
		इत्यादि ।	

(५०) षकारान्तः पुल्लिङ्गो 'द्विष्' शब्दः ।

द्विष: द्विषौ प्र. सं. द्विट् द्विष: द्विषौ डि. ाद्विषम् द्विड्मिः द्विड्म्याम<u>्</u> द्विषा तृ. 귝.

द्विड्म्यः द्विड्भ्याम् द्विषे

इत्यादि ।

(५१) हकारान्तः पुल्लिङ्गो 'लिह्' शब्दः।

एकवचनम् द्विवचनम् बहुवचनम्

प्र. सं. छिट् छिहौ छिहः द्वि. छिहम् छिहौ छिहः

तु. लिहा लिड्भ्याम् लिड्भिः

इत्यादि ।

(५२) हकारान्तः पुछिङ्गः 'अनडुह्' शब्दः ।

प्र. अनङ्गान् अनङ्गाहौ अनङ्गाहः

द्धि. अनङ्गाहम् अनङ्गाहौ अनङ्गहः

तृ. अन्डुहा अन्डुद्भथाम् अन्डुद्भिः

च. अनडुहे अनडुद्राम् अनंडुद्भयः

पं. अनडुहः अनडुद्भयाम् अनडुद्भयः

ष. अनडुह: अनडुहो: अनडुहाम्स. अनडुहि अनडहो: अनडहम

स. अनडुहि अनडुहोः अनडुत्सु सं. हे अनडुन् हे अनडुाहाँ हे अनडुहाः

इति हलन्ताः पुछिङ्गाः ।

अथ हलन्तस्रीलिङ्गसाधारणशब्दाः।

(५३) चकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'वाच्' शब्दः।

द्विचनम् एकवचनम् बहुवचनम् वाचौ प्र. सं. वाक वाच: द्धि. वाची वाच: वाचम् वाग्भिः वाग्भ्याम् तृ. वाचा च. वाचे वाग्भ्याम् वागभ्यः Ÿ. वाचः वाग्भ्याम् वागभ्यः वाचोः वाचाम् ष. वाचः वाचि वाचोः वाक्ष स.

(५४) जकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'स्रज्' शब्दः।

प्र. स्रक् स्रजी स्रजः

इत्यादि भिषज् (३१) शब्दवत् ।

(५५) तकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'सरित्' शब्दः।

प्र. सरित् सरितौ सरितः इत्यादि मरुत् (३२) शब्दवत्

(५६) दकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'शरद्' शब्दः।

प्र. शरत् शरदौ शरदः

इत्यादि सुहृद् (३७) शब्दवत्।

SGDF

(५७) रेफान्तः स्त्रीलिङ्गो 'गीर्' शब्दः।

	एकवचनम्	द्विचनम्	बहुवचनम्
प्र. सं.	गी:	गिरौ	गिरः
हि.	गिरम्	गिरौ	गिरः
तृ.	गिरा	गीभ्यीम्	गीर्भिः
च.	गिरे	गीर्भ्याम्	गीम्यः
ψ́.	गिर:	गीभ्याम्	गीर्म्यः
ঘ.	गिर:	गिरो:	गिराम्
₹.	गिरि	गिरो:	गीर्षु
	(५८) वकारान्त	: स्त्रीलिङ्गो 'दिव	त्' शब्दः।
प्र. सं.	यौ:	दिवौ	दिव:
0	_	0.3	

द्रि. दिवम् दिवौ दिव: दिवा द्युभि: तृ. **चु**भ्याम् दिवे 可. **चु**भ्याम् द्युभ्य: ٠į. दिव: **यु**भ्याम् द्युभ्य:

ष. दिवः दिवोः दिवाम्

स. दिवि दिनोः युषु

(५९) शकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'दिश्' शब्दः।

 प्र.
 दिक्
 दिशौ
 दिशः

 द्वि.
 दिशम्
 दिशौ
 दिशः

 तृ.
 दिशा
 दिगम्याम्
 दिगिभः

इत्यादि ।

(६०) षकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'प्रावृष्' शब्दः।

एकवचनम् द्विचचनम् बहुवचनम् प्रावृट् प्रावृषो प्रावृषः

प्र.

इत्यादि द्विष् (५०) शब्दबत्।

(६१) सकारान्तः स्त्रीछिङ्गः 'आशिष्' शब्दः ।

आशिष: आशिषो आशीः प्र. सं. आशिषः आशिषौ द्धि. आशिषम् आशीर्भिः आशीभ्याम् । आशिषा तृ. आशीर्भ्यः आशीर्भ्याम् आशिषे च. आशीभ्यः आशीर्भ्याम् आशिष: ψ̈́. आशिषाम् आशिषोः आशिष: ٩. आशीष्षु आशिषोः आशिषि स.

(६२) हकारान्तः स्रीलिङ्गः 'उपानह् ' शब्दः।

उपानहौ उपानह प्र. सं. उपानत् उपानहौ उपानहः द्धि. उपानहम् उपानाई: उपानद्भगम् उपानहा तृ. उपानद्भय: उपानद्भगम् उपानहे च. उपानद्भय: उपानद्रयाम् q. उपानहः उपानहाम् उपानहो: उपानहः ष. उपानःसु उपानहो: उपानहि स.

इति हलन्ताः स्त्रीलिङ्गाः ।

अथ हलन्तनपुंसकलिङगसाधारणशब्दाः।

(६३) तकारान्त नुपुंसकाछिङ्गो 'जगत्' शब्दः ।

एकवचनम् द्विवचनम्

बहुवचनम्

प्र. सं. जगत्

जगती

जगन्ति

द्धि. जगत्

जगती

जगन्ति

शेषं मरुत् (३२) शब्दवत् ।

(६४) तकारान्त नुपुंसकलिङ्गो 'गच्छत्' शब्दः।

प्र. सं. गच्छत्

गच्छान्ती

गच्छन्ति

शेषं पुं (३४) वत् ।

एवं पचत्, चोरयत् इत्यादयः।

(६५) तकारान्त नपुंसकलिङ्गः 'इच्छत्' शब्दः ।

प्र.स.द्रि. इच्छत्

इच्छन्ती, इच्छती इच्छन्ति

शेषं गच्छत् (३४) शब्दवत् ।

(६६) नकारान्त नपुंसकछिङ्गो 'नामन्' शब्दः।

प्र, द्वि, नाम

नाम्नी, नामनी

नामानि

सं. हि नामन्

हे नार्म

हे नामान

शेषं राजन् (३८) शब्नवत् ।

SGDF

(६७) नकारान्त नपुंसकलिङ्गो 'ब्रह्मन्' शब्द: ।

एकवचनम्

द्विवचनम्

बहुवचनम्

प्र. द्वि. ब्रह्म

ब्रह्मणी

ब्रह्माणि

हे ब्रह्मन् सं. हे ब्रह्म

हे ब्रह्मणी

हैं ब्रह्माणि

शेषं आत्मन् (३९) शब्दवत् । एवं वर्मन्, शर्मन् इत्यादयः।

(६८) नकारान्त नपुंसकलिङ्गो 'दण्डिन् शब्दः।

प्र. द्वि. दण्डि

दाण्डिनी

हे दण्डिन् स. हे दण्डि

हे दण्डिनी

हे दण्डोनि

शेषं शार्जिन् (४४) शब्दवत् । एवं मनोहारिन् , स्नाग्वन् इत्यादयः ।

(६९) सकारान्त नपुंसकलिङ्गः 'पयस्' शब्दः ।

प्र.द्वि.सं. पय:

पयसी

पयांसि

शेषं वेधस् (४५) शब्दवत् ।

(७०) सकारान्त नपुंसकालिङ्गो 'हविस्' शब्द: ।

प्र. सं. हविः

हविषी

हवींषि

द्धि. हिन: हिवधी

हवींपि

हविषा त.

हविभ्यमि

हविभि:

इत्यादि ।

एवं अर्चिस्, आयुस्, धनुस् इत्यादयः। इति हलन्ताः नपुंसैकलिङ्गाः ।

सर्व, विश्व, कतर, कतम, यतर, यतम, ततर, ततम, एकतर, एकतम, अन्य, अन्यतर, इतर, त्व, सम, सीम, नेम, पूर्व, पर, अवर, दक्षिण, उत्तर, अघर, अपर, स्व, अन्तर, एक, उभ, उभय, द्वि, त्वत्, भवत्, तद्, यद्, एतद्, युष्मद् अस्मद्, किम्, इदम्, अदस्।

एते सर्वनामशब्दाः।

(७१) अकारान्तः पुल्लिङ्गः 'सर्व ' शब्दः।

	एकवचनम्	द्विवचनम्	वहुवचनम्
प्र.	सर्व:	सर्वी	सर्वे
द्धि.	सर्वम्	सर्वी	सर्वान्
तृ.	सर्वेण	सर्वाभ्याम्	सर्वै:
둭.	सर्वस्मै	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
ч́.	सर्वस्मात्	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
ঘ.	सर्वस्य	सर्वयोः	सर्वेषाम्
स.	सर्वस्मिन्	सर्वयोः	सर्वेषु
सं.	हे सर्व	हे सर्वी	हे सर्वे

एवं विश्वादयः।

(७२) आकारान्तः स्त्रीलिङ्गः ' सर्वा ' शब्दः ।

प्र. सर्वा सर्वे सर्वाः द्वि. सर्वाम् सर्वे सर्वाः तृ. सर्वया सर्वाभ्याम् सर्वाभिः

सर्वनामशब्दाः ।

सर्व शब्द:—(Concluded).

	एकवचनम्	द्विचनम्	बहुवचनम्
च.	सर्वस्यै	सर्वाभ्याम्	सर्वाभ्यः
पं.	सर्वस्याः	सर्वाभ्याम्	सर्वाभ्यः
ष.	सर्वस्याः	सर्वयोः	सर्वासाम्
स.	सर्वस्याम्	सर्वयोः	सर्वासु
सं.	हे सर्वे	हे सर्वे	हे सर्वाः

(७३) अकारान्त नपुंसकछिङ्गः ' सर्व ' शब्दः ।

प्र. द्वि. सर्वम् सर्वे सर्वाणि

शेषं पुं (७१) वत्।

(७४) अकारान्तः पुल्लिङ्गः ' पूर्व ' शब्दः ।

я.	पूर्व:	पूर्वी	पूर्वे, पूर्वाः
द्धि.	पूर्वम्	पूर्वी	पूर्वान्
तृ.	पूर्वेण	पूर्वाभ्याम्	पूर्वैः
귝.	पूर्वस्मै	पूर्वाभ्याम्	पूर्वेभ्यः
ψ̈́.	पूर्वस्मात् , पूर्वात्	पूर्वाभ्याम्	पूर्वेभ्यः
ष.	पूर्वस्य	पूर्वयोः	पूर्वेषाम्
स.	पूर्वस्मिन्, पूर्वे	पूर्वयोः	पूर्वेषु
सं.	हे पूर्व	हे पूर्वी	हे पूर्वे हे पूर्वाः
	THE RESERVE OF THE PERSON NAMED IN COLUMN 2 IS NOT THE PERSON NAME		0 0

एवं पर, अवर, दक्षिण, उत्तर, अपर, अधर शब्दाः । SGDF

(७५) आकारन्तः स्त्रीलिङ्गः 'पूर्वा ' शब्दः ।

एकवचनम्

द्विचनम्

बहुवचनम्

पूर्वा Я.

पूर्वे

पूर्वा:

इत्यादि सर्वा (७२) शब्दवत्

(७६) अकारान्त नपुंसकलिङ्गः 'पूर्व ' शब्दः ।

प्र. द्वि. पूर्वम्

पूर्वे

पूर्वाणि

शेषं पुं (७४) वत्।

(७७) दकारान्तः पुल्लिङ्को 'तद्' शब्दः।

Я. सः तौ

ते

द्धि. तम्

तौ

तान्

तेन तृ.

ताभ्याम्

तैः

ਚ. तस्मै

तस्य

तस्मिन्

ताभ्याम्

तेभ्य:

Ÿ. तस्मात्

ताभ्याम्

तेभ्य:

Ϋ́.

तयो:

तेषाम्

स.

तयाः

तेषु

(७८) दकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'तद्' शब्दः।

Я. सा

ते

ताः

द्धि. ताम्

ते

ताः

तृ. तया

ताभ्याम्

तााभः ताभ्यः

可. तस्यै पं.

ताभ्याम् ताभ्याम्

ताभ्यः

ष. तस्याः

तयोः

तासाम्

स. तस्याम्

तस्याः

तयोः

सर्वनामशब्दाः ।

(७९) दकारान्त नपुंसकछिङ्गो 'तद्' शब्दः। द्विवचनम् वहुवचनम् एकवचनम् तानि प्र. द्वि. तत् ते शेषं पुं (७७) वत्। (८०) दकारान्तः पुल्लिङ्गो 'यद् ' शब्दः। यौ ये Я. यः यौ द्धि. यान् यम् यै: येन याभ्याम् त्. येभ्यः यस्मै ਚ. याभ्याम् येभ्यः ч. यस्मात् याभ्याम् येषाम् ययोः ष. यस्य येष् यस्मिन् ययोः स. (८१) दकारान्तः स्त्रीलिङ्गो 'यद् ' शब्दः। ये याः Я. या द्धि. ये याः याम् याभिः याभ्याम् तृ. यया याभ्यः ਚ. यस्यै याभ्याम् याभ्य: याभ्याम् ч· यस्याः ययोः यासाम् ष. यस्याः ययोः यासु यस्याम् स. (८२) दकारान्तः नपुंसकिलङ्गो 'यद्' शब्दः । यानि ये Я. यत् ये यानि द्धि. यत् शेषं पुं (८०) वत्।

(८३) दकारान्त पुल्लिङ्गो 'एतद्' शब्दः

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
Я.	एष:	एतौ	एते
द्वि.	एतम्	एतौ	एतान्
14.	एनम्	एनी	एनान्
तृ.	एतेन) एनेन∫	एताभ्याम्	एतै:
ਚ.	एतस्मै	एताभ्याम्	एते म्यः
ų.	एतस्मात्	एताभ्याम्	एतभ्य:
ष.	एतस्य	एतयोः) एनयोः)	एतेषाम्
स.	एतस्मिन्	एतयोः) एनयोः)	एतेषु

(८४) दकारान्त स्त्रीलिङ्गः 'एतद्' शब्दः।

प्र.	एषा	एते	एता:
द्धि.	<u> </u>	एते	एता:
14.	एनाम्	एने	एनाः
a	एतया	парэпи	एतामि:
तृ.	एनया)	एताभ्याम्	दुतानः
च.	एतस्यै	एताभ्याम्	एताभ्यः
पं.	एतस्याः	एताभ्याम्	एताभ्य:
		एतयोः)	(F)
ष.	एतस्याः -	एनयोः∫	एतासाम्
THE REAL PROPERTY.		एतयोः)	
स.	एतस्याम		एतास

एनयोः ।

Sri Gargeskwari Digital Foundation

(८५) द्कारान्तः नपुंसकलिङ्गः 'एतद्' शब्दः।

	एकवचनम्	द्विचनम्	बहुवचनम्
Я.	एतत्	एते	एतानि
	(एतत्	एते	एतानि
द्धि.	एनत्	एने	एनानि
		ज्ञेषं पं (८३) वत् ।	

(८६) दकारान्तस्त्रिषु छिङ्गेषु समानो 'युष्मद्' शब्दः।

я.	त्वम्	युवाम्	यूयम्
-	(त्वाम्	युवाम्	युष्मान्
द्धि.	त्वा	वाम्	वः
तृ.	त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
	तुभ्यम्	युवाभ्याम्	युष्मभ्यम्
च.	ते	वाम्	वः
पं.	त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
	(तव	युवयो:	युष्माकम्
ष.	ते	वाम्	वः
स.	त्विय	युवयोः	युष्मासु

(८७) दकारान्तास्त्रिषु छिङ्गेषु समानः 'अस्मद्' शब्दः ।

प्र.	अहम्	आवाम्	वयम्
	(माम्	आवाम्	अस्मान्
द्धि.	मा	़नौ	नः
तृ.	मुखा	आवाभ्याम्	अस्माभिः

' अस्मद् ' शब्दः—(Concluded).

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
च.	(मह्यम्	आवाभ्याम्	अस्मभ्यम्
	मि	नौ	नः
पं.	मत्	आवाभ्याम्	अस्मत्
ঘ.	मम	आवयो:	अस्माकम्
	(मे	नौ	न:
₹.	मयि	आवयोः	अस्मासु
	(८८) मकारान्त	ः पुछिङ्गः 'इदम्	' शब्दः।
प्र.	अयम्	इमौ	इमे
द्धि.	इमम्	इमौ	इमान्
	एनम्	एना	एनान्
तृ.	अनेन	STIVITITE	
	(एनेन	आभ्याम्	एभिः
च.	अस्मै	आभ्याम्	एभ्यः
पं.	अस्मात्	आभ्याम्	एभ्यः
ष,	27777	अनयोः	
	अस्य	एनयोः 🖯	एषाम्
		अनयोः)	

(८९) मकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'इदम्' शब्दः।

एनयोः 🖯

प्र.	इयम्	इमे	इसाः
ब्रि.	इमाम्, एनाम्	इमे, एने	इमाः, एनाः

अस्मिन्

स.

तृ. अनया, एनया आभ्याम् आभि:SGDF

एषु

सर्वनामशब्दाः ।

इदम् शब्दः—(Concluded).

बहुवचनम् द्विवचनम् एकवचनम् आभ्यः अस्यै आभ्याम् च. आभ्यः आभ्याम् अस्या: **q**. अनयोः, एनयोः आसाम् अस्याः ष. अनयोः, एनयोः आसु अस्याम् स.

(९०) मकारान्त नपुंसकलिङ्गः इदम् '' शब्दः ।

प्र. इदम् इमे इमानि

द्धि. इदम्, एनत् इमे, एने इमानि, एनानि शेषं पुं (८८) वत्।

(९१) मकारान्तः पुछिङ्गः ' किम् ' शब्दः ।

प्र. कः कौ के इत्यादि यद (८०) शब्दवत्।

(९२) मकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'किम्' शब्दः। प्र. का के काः

इत्यादि यद् (८१) शब्दवत् ।

(९३) मकारान्त नपुंसकछिङ्गः 'किम्' शब्दः।

प्र. द्वि. किम् के कानि

शेषं यद् (८२) शब्दवत् ।

SGDF

(९४) सकार	न्तः पुल्लिङ्गः	'अद्स्'	शब्द:	1
-----------	-----------------	---------	-------	---

एकवचनम् द्विचचनम् बहुवचनम् प्र. असौ अमू अमी द्धि. अमुम् अमू अमून् तृ. अमुना अमीभि: अमूभ्याम् ਚ. अमुष्मे अमीभ्य: अमूभ्याम् q. अमुष्मात् अमूभ्याम् अमीभ्यः ष. अमुष्य अमुयो: अमीषाम् अमुष्मिन् स. अमुयोः अमीषु (९५) सकारान्तः स्त्रीलिङ्गः 'अद्स्' शब्दः। असौ प्र. अमू अमू: द्धि. अमुम् अमू अमू: तृ. अमुया अमूभ्याम् अमूभि:

च. अमुष्ये अमूभ्याम् अमूभ्यः पं. अमुष्याः अमूभ्याम् अमूभ्यः ष. अमुष्याः अमुयोः अमुषाम्

ष अमुष्याः अमुयोः अमूषाम् स अमुष्याम् अमुयोः अमूषु

(९६) सकारान्त नपुंसकछिङ्गः 'अदस्' शब्दः । प्र. द्वि. अदः अमू अमूनि

शेषं पुं (९४) वत् ।

(९७-९९) अकारान्तः नित्यमेकवचनः 'एक शब्दः।

पुष्ठिङ्गे स्त्रीलिङ्गे नपुंसकलिङ्ग

प्र. एकः एका एकम्

द्वि. एकम् एकाम् एकम् SGDF

एक शब्द: -- (Concluded).

नपुंसकलिङ्ग ख्यालिङ्गे पुछिङ्गे एकेन एकेन एकया तृ. एकस्मै एकस्यै एकस्मै ਚ. एकस्मात् ч· एकस्मात् एकस्याः एकस्य एकस्याः एकस्य ٩. एकास्मिन् एकास्मन् एकस्याम् स.

(१००-१०२) इकारान्तः नित्यंद्विवचनो 'द्वि' शब्दः।

द्धे द्धे द्वौ Я. द्धे द्धे द्री द्धि. द्वाभ्याम् द्राभ्याम् द्वाभ्याम् तृ. द्दाभ्याम् द्राभ्याम् ਚ. द्वाभ्याम् द्वाभ्याम् द्वाभ्याम् ٠į. द्वाभ्याम् द्वयोः द्रयो: द्रयो: ष. द्रयो: द्रयोः द्रयोः स.

(१०३-१०५) इकारान्तः नित्यंबहुवचनः ' त्रि ' शब्दः ।

त्रीणि तिस्रः Я. त्रयः त्रीाणि तिस्रः द्धि. त्रीन् त्रिभि: तिसृभिः त्रिभि: तृ. त्रिभ्य: त्रिसृभ्यः त्रिभ्यः 司. त्रिभ्य: ात्रे**मुभ्यः** त्रिभ्यः q. तिसृणाम् त्रयाणाम् त्रयाणाम् ष. तिसृषु त्रिषु

स.

(१०६-१०८) रेफान्तः नित्यंबहुवचनः ' चतुर् ' शब्दः । पुछिङ्गे स्रािलेङ्गे नपुंसकालङ्गे प्र. चत्वार: चतस्रः चत्वारि द्वि. चतुर: चतस्त्रः चत्वारि तृ. चतुार्भेः चतसृभिः चतार्भी:

च. चतुर्भ्यः चतस्यः चतुर्भ्यः पं. चतुर्भ्यः चतस्यः चतस्यः

प. चतुम्यः चतस्यः चतुर्म्यः चतुर्म्यः चतुर्म्यः चतुर्म्यः चतुर्माम् चतुर्णाम् चतुर्णाम् चतुर्णाम् स. चतुर्षु चतसृषु चतुर्षु

(१०९) षकारान्तस्त्रिषु लिङ्गेषु समः ' षट् ' शब्दः । षट् । षट् । षड्भिः। षड्भ्यः । षड्भ्यः! षण्णाम् । षट्सु–षट्त्सु ।

(११०) नकारान्तास्त्रिषु लिङ्गेषु समः 'पश्चन्' शब्दः । पञ्च । पञ्च । पञ्चभिः । पञ्चभ्यः । पञ्चभ्यः पञ्चानाम् । पञ्चसु । एवं सप्तन्, नवन्, दशन् इत्यादयः ।

(१११) यकारान्तास्त्रिषु छिङ्गेषु समः 'अष्टन्' शब्दः । अष्टौ-अष्ट । अष्टौ-अष्ट । अष्टाभिः-अष्टभिः । अष्टाभ्यः-अष्टभ्यः । अष्टाभ्यः-अष्टभ्यः। अष्टानाम् । अष्टासु-अष्टसु.

इदमस्तु सिन्नकृष्टं समीपतरवर्ति एतदोरूपम् , अदसस्तुविप्रकृष्टम् तदिति परोक्षे विजानीयात् ।

SGDF

CHAPTER VII.

I. शब्विकरणधातुरूपाणि ।

CONJUGATION OF ROOTS OF THE FIRST CONJUGATION.

दृश् (पर्य)—to see, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

पश्यामिः पश्यावः पश्यामः पंश्यांसि पश्यथः पश्यथ

पस्याति पश्यतः पश्यन्ति

IMPERFECT. ठङ्।

अपरयम् अपरयाव अपरयाम अपरयं: अपरयतम् अपरयत

अपस्यत् अपस्यताम् अपस्यन्

IMPERATIVE. लोट्।

पश्यानि पश्याव पश्याम पश्य पश्यतम् पश्यत

पश्यतु पश्यताम् पश्यन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

पश्येयम् पश्येव पश्येम पश्ये: पश्येतम् पश्येत पश्येत् पश्येताम् पश्येयु:

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

ददर्श दहाशिव दहाशिम

ददार्शिथं—दद्रष्ट दहशथुः दहश ददर्श दहशतुः दहशुः

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छुट्।

द्रष्टास्म द्रष्टास्यः द्रष्टास्यः द्रष्टास्यः

द्रष्टासि द्रष्टास्थः द्रष्टास्थ द्रष्टा द्रष्टारो द्रष्टारः

SECOND FUTURE. लुट्।

द्रक्ष्यामि द्रक्ष्यावः द्रक्ष्यामः द्रक्ष्यसि द्रक्ष्यथः द्रक्ष्यथ द्रक्ष्यति द्रक्ष्यतः द्रक्ष्यन्ति

CONDITIONAL. लुड्।

अद्रक्ष्यम् अद्रक्ष्याव अद्रक्ष्याम अद्रक्ष्यः अद्रक्ष्यतम् अद्रक्ष्यत अद्रक्ष्यत् अद्रक्ष्यताम् अद्रक्ष्यन्

BENEDICTIVE. आशोर्लंड्।

दश्यासम् दश्यास्य दश्यास्म दश्याः दश्यास्तम् दश्यास्त दश्यात् दश्यास्ताम् दश्यासुः

AORIST. लुङ्।

अद्राक्ष्म अद्राक्ष्य अद्राक्षम् अ दशीम अदर्शाव अदर्शम् अद्राष्ट अद्राष्ट्रम् अद्राक्षीः अदर्शत अदर्शतम् अदर्शः अद्राक्षः अद्राष्ट्राम् अद्राक्षीत् अदर्शताम् अद्शत्

गम् (गच्छ्) =to go, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

गच्छामि गच्छावः गच्छामः गच्छसि गच्छथः गच्छथ

गच्छति गच्छतः गच्छन्ति

IMPERFECT. लड्।

अगच्छम् अगच्छाव अगच्छाम अगच्छ: अगच्छतम् अगच्छत अगच्छत् अगच्छत्।म् अगच्छन्

IMPERATIVE. लोट्।

 गच्छानि
 गच्छाव
 गच्छाम

 गच्छ
 गच्छतम्
 गच्छत

 गच्छत्
 गच्छत्
 गच्छत्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

गच्छेयम् गच्छेव गच्छेम गच्छे: गच्छेतम् गच्छेत गच्छेत् गच्छेताम् गच्छेय:

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

जगाम—जगम जग्मिय जग्मम जगमिथ—जगन्थ जग्मथुः जग्म

जगाम जग्मतुः जग्मुः GDF

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 32.1

गन्तास्मिः गन्तास्यः गन्तास्मः गन्तासि गन्तास्थः गन्तास्थ गन्ता गन्तारौ गन्तारः

SECOND FUTURE. लुट्।

गमिष्यामि गमिष्यावः गमिष्यामः गमिष्यसि गमिष्यथः गमिष्यथ गमिष्यति गमिष्यतः गमिष्यन्ति

CONDITIONAL. हर्।

अगमिष्याम् अगमिष्याव अगमिष्याम अगमिष्यः अगमिष्यतम् अगमिष्यत अगमिष्यत् अगमिष्यताम् अगमिष्यन्

BENDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

गम्यासम् गम्यास्व गम्यासम गम्याः गम्यास्तम् गम्यास्त गम्यात् गम्यास्ताम् गम्यासुः

AORIST. छङ्।

अगमम् अगमाव अगमाम अगमः अगमतम् अगमत

अगमत् अगमताम् अगमन् DF

स्था (तिष्ठु) = to stand, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

तिष्ठामि तिष्ठानः तिष्ठामः तिष्ठसि तिष्ठथः तिष्ठथ तिष्ठति तिष्ठतः तिष्ठन्त

IMPERFECT. তহু।

अतिष्ठम् अतिष्ठाय अतिष्ठाम अतिष्ठ: अतिष्ठतम् अतिष्ठत अतिष्ठत् आतिष्ठताम् आतिष्ठन्

IMPERATIVE. लोट्।

तिष्ठानि तिष्ठान तिष्ठाम तिष्ठ तिष्ठतम् तिष्ठत तिष्ठतु तिष्ठताम् तिष्ठन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ ।

तिष्ठेयम् तिष्ठेव तिष्ठेम तिष्ठेः तिष्ठेतम् तिष्ठेत तिष्ठेत् तिष्ठेताम् तिष्ठेयुः

आर्घधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लि ।

तस्थो तस्थिय तस्थिम

तस्थिय-तस्थाथ तस्थयुः तस्थः तस्थः GDF

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. कुङ् ।

स्थातास्मि स्थातास्यः स्थातास्मः स्थातासि स्थातास्थः स्थातास्थ स्थाता

SECOND FUTURE. लुट्।

स्थास्यामि . स्थास्यावः स्थास्यामः स्थास्यासि स्थास्यथः स्थांस्यथ स्थास्यति स्थास्यतः स्थास्यन्ति

CONDITIONAL. लुड्।

अस्थास्यम् अस्थास्याव अस्थास्याम अस्थास्यः अस्थास्यतम् अस्थास्यत अस्थास्यत् अस्थास्यताम् अस्थास्यन्

BENEDICTIVE. आशोर्लिङ्।

स्थेयासम् स्थेयास्व स्थेयास्म स्थेयाः स्थेयास्तम् स्थेयास्त स्थेयात् स्थेयास्ताम् स्थेयासुः

AORIST.

अस्थाम् अस्थाव अस्थाम अस्थाः अस्थातम् अस्थात अस्थात् अस्थाताम् अस्थाः

वस् = to dwell, Parasmaipada.

सार्वधातकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट् ।

वसामि वसाव: वसाम: वससि

वसथ: वसथ वसति वसत: वसान्त

> IMPERFECT. लङ ।

अवसम् अवसाव अवसाम

अवसः अवसतम् अवसत अवसत् अवसताम् अवसन्

> IMPERATIVE. लोद् ।

वसानि वसाव वसाम

वस वसतम् वसत वसत् वसताम्

विधिलिङ । POTENTIAL.

वसेयम् वसेव वसेम वसे:

वसेतम् वसेत वसेत वसेताम् वसेयुः

आर्धधातुकरूपाणि।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट् ।

उवास-उवस ऊषिव ऊाषिम

उवस्थ-उवसिथ ऊषथः ऊष उवास ऊषतुः

वसन्त्

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छट्।

वस्तास्मि वस्तास्यः वस्तास्मः वस्तासि वस्तास्थः वस्तास्थ वस्ता वस्तारौ वस्तारः

SECOND FUTURE. लृट्।

वत्स्यामि वत्स्यावः वत्स्यामः वत्स्यसि वत्स्यथः वत्स्यथ वत्स्यति वत्स्यतः वत्स्यन्ति

CONDITIONAL. তুर् 1

अवत्स्याम् अवत्स्याम् अवत्स्याम् अवत्स्याम् अवत्स्यः अवत्स्यतम् अवत्स्यत अवत्स्यत् अवत्स्यताम् अवत्स्यन्

BENEDICTIVE. आशीलिंड्।

उष्यासम् उष्यास्य उष्यास्म उष्याः उष्यास्तम् उष्यास्त उष्यात उष्यास्ताम् उष्यासुः

AORIST. उड्।

अवात्सम् अवात्स्य अवात्सम अवात्सीः अवात्तम् अवात्त अवात्सीत अवात्ताम् अवात्सुः

पठ = to learn, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

पठामः पठामः पठामः

पठिसे पठिथः पठिथ

पठति पठतः पठन्ति

IMPERFECT. लङ्।

अपठम् अपठाव अपठाम

अपठः अपठतम् अपठत

अपठत् अपठताम् अपठन्

IMPERATIVE. लोट्।

पठानि पठाव पठाम

पठ पठतम् पठत

पठताम् पठनतु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

पठेयम् पठेव पठेम पठेः पठेतम् पठेत

पठेत् पठेताम् पठेयुः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

पंपांठ-पपठ पेठिव ्येटिम

पेठिथ पेठथुः पेठ पपाठ पेठतुः पेठः SGDF

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छुट्।

पठितास्मि पठितास्यः पठितास्यः पठितासि पठितास्यः पठितास्य पठिता पठितारौ पठितारः

SECOND FUTURE. लूट्।

पठिष्यामि पठिष्यावः पठिष्यामः पठिष्यसि पठिष्यथः पठिष्यथ पठिष्यति पठिष्यतः पठिष्यन्ति

CONDITIONAL. लूड्।

अपठिष्यम् अपठिष्याव अपठिष्याम अपठिष्यः अपठिष्यतम् अपठिष्यत अपठिष्यत् अपठिष्यताम् अपठिष्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लेङ् ।

पठ्यासम् पठ्यास्य पठ्यास्म पठ्याः पठ्यास्तम् पठ्यास्त पठ्यात् पठ्यास्ताम् पठ्यासुः

AORIST. 33 1

अपाठिषम् अपाठिष्य अपाठिष्म अपाठीः अपाठिष्टम् अपाठिष्ट अपाठीत् अपाठिष्टाम् अपाठिष्टः

मुद्र = to enjoy,—Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

मोदे मोदावहे मोदामहे मोदसे मोदेथे मोदध्वे मोदते मोदेते मोदन्ते

IMPERFECT. रङ्।

अमोद अमोदाविह अमोदामिह अमोदथाः अमोदेथाम् अमोदध्वम् अमोदत अमोदेताम् अमोदन्त

IMPERATIVE. लोद् ।

मोदे मोदावहै मोदामहै मोदस्व मोदेथाम् मोदध्वम् मोदताम् मोदेताम् मोदन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

मोदेय मोदेविह् मोदेमिह मोदेथां: मोदेयाथाम् मोदेध्वम् मोदेत मोदेयाताम् मोदेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses. PERFECT. लिट्।

मुमुदिवहें मुमुदिवहें मुमुदिवहें मुमुदिवें मुमुदायें मुमुदिध्ये मुमुदे मुमुदातें मुमुदिरे

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छुट्।

मोदिताहे मोदितास्वहे मोदितास्महे मोदितासे मोदितासाथे मोदिताध्वे मोदिता मोदितारो मोदितारः

SECOND FUTURE. लूट्।

मोदिष्यावहें मोदिष्यामहें मोदिष्यसे मोदिष्येथे मोदिष्यध्वे मोदिष्यते मोदिष्येते मोदिष्यन्ते

CONDITIONAL. लड्।

अमोदिष्ये अमोदिष्यावि अमोदिष्यामिह अमोदिष्यथाः अमोदिष्येथाम् अमोदिष्यध्वम् अमोदिष्यत अमोदिष्येताम् अमोदिष्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

मोदिषीय मोदिषीविह मोदिषीमिहि मोदिषीष्ठाः मोदिषीयास्थाम् मोदिषीध्वम् मोदिषीष्ठ मोदिषीयास्ताम् मोदिषीरन्

AORIST. 35 1

अमोदिष अमोदिष्वहि अमोदिष्महि अमोदिष्ठाः अमोदिषाथाम् अमोदिष्वम् अमोदिष्

ं धातुरूपमुक्तावळ्या<u>ं</u>

सेव् = to serve.—Atmanepada.

भावधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

सेवं सेवावहे सेवामहे सेवसे सेवेथे सेवध्वे सेवते सेवेते सेवन्ते

IMPERFECT. ठङ्।

असेव असेवावि असेवामि असेवधाम् असेवध्वम् असेवत असेवेताम् असेवन्त

IMPERATIVE. लोट्।

सेवं सेवावहै सेवामहै सेवस्व सेवेथाम् सेवच्वम् सेवताम् सेवेताम् सेवन्ताम्

POTENTIAL. विधिछिङ्।

सेवेय सेवेविह सेवेमिह सेवेथाः सेवेयाथाम् सेवेध्वम् सेवेत सेवेयाताम् सेवेरन्

अर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

सिषेवे सिषेविवहे सिषेविमहे सिषेविषे सिषेवाथे सिषेविध्ये सिषेवे सिषेवाते सिषेविरे

Sri Garoeskuvari Divital Foundation

Non-Conjugational Tenses.— (Continued).

FIRST FUTURE. उद् ।

सेविताहे सेवितास्वहे सेवितास्महे सेवितासे सेवितासाथे सेविताध्वे सेविता सेवितारौ सेवितारः

SECOND FUTURE. तृद्।

सेविष्यावहें सेविष्यामहें सेविष्यसे सेविष्येथे सेविष्यध्वे सेविष्यते सेविष्येते सेविष्यन्ते

CONDITIONAL. लूड ।

असेविष्याविष्याविष्याविष्यामि असेविष्यामि असेविष्यामि असेविष्याम् असेविष्याचम् असेविष्याचम् असेविष्यान्त

BENEDICTIVE. आश्रिक्।

सेविषीय सेविषीविह सेविषीमिह सेविषीष्टाः सेविषीयास्थान् सेविषीध्वम् सेविषीष्ट सेविषीयास्तम् सेविषीरन्

AORIST. छङ् !

असेविष्व असेविष्वहि असेविष्महि असेविष्ठाः असेविषाथाम् असेविष्वम् असेविष्

पच् = to cook, Parasmaipada.

Conjugational Tenses.

सार्वधातुकरूपाणि ।

PRESENT. लट्।

पचामि पचावः पचामः

पचिस पचथः पचथ

पचित पचतः

IMPERFECT. लड्।

अपचम् अपचाव अपचाम

पचान्त

अपचः अपचतम् अपचत

अपचत् अपचताम् अपचन्

IMPERATIVE. लोद्।

पचानि पचाव पचाम

पच पचतम् पचत

पचतु पचताम् पचन्तु

POTENTIAL. विधालेङ् ।

पचेयम् पचेव पचेम

पचे: पचेतम् पचेत

पचेत् पचेताम् पचेयुः

आर्घधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

पपाच-पपच पोचिव पेचिम पेचिथ-पपक्थ पेचथु: पेच

पपाच पेचतुः पेचुः SGD ह

 $Non-Conjugational\ Tenses. — (Continued).$

FIRST FUTURE. छट्।

पक्तास्मि पक्तास्यः पक्तास्यः पक्तासि पक्तास्थः पक्तास्थ पक्ता पक्तारौ पक्तारः

SECOND FUTURE. लृट्।

पक्ष्यामि पक्ष्यावः पक्ष्यामः पक्ष्यसि पक्ष्यथः पक्ष्यथ पक्ष्यति पक्ष्यतः पक्ष्यान्त

CONDITIONAL. लृङ् ।

अपक्ष्यम् अपक्ष्याव अपक्ष्याम अपक्ष्यः अपक्ष्यतम् अपक्ष्यत अपक्ष्यत् अपक्ष्यताम् अपक्ष्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

पच्यासम् पच्यास्व पच्यास्म पच्याः पच्यास्तम् पच्यास्त पच्यात् पच्यास्ताम् पच्यासुः

AORIST. 愛美!

अपाक्षम् अपाक्ष्य अपाक्ष्म अपाक्षीः अपाक्तम् अपाक्त

अपाक्षीत् अपाक्ताम् अपाक्षःGDF

पच् = to cook, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लद् ।

 पचे
 पचावहे
 पचामहे

 पचे
 पचे
 पचंचे

 पचते
 पचेते
 पचनते

IMPERFECT. ठङ्।

अपचे अपचाविह अपचामिह अपचथा: अपचेथाम् अपचध्वम् अपचत अपचेताम् अपचन्त

IMPERATIVE. लोट्।

पचे पचावहै पचामहै पचस्व पचेथाम् पचन्ताम् पचताम् पचेताम् पचन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

पचेय पचेविह पचेमिहि पचेथाः पचेयाथाम् पचेथ्वम् पचेत पचेयाताम् पचेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

पेचे पेचिवहे पेचिषे पेचाथे पेचे पेचाते

पेचिमहे पेचिध्वे पेचिद्ये GDF

 $Non-Conjugational\ Tenses. — ({\tt Continued}).$

FIRST FUTURE. छट्।

पक्ताहे पक्तास्वहे पक्तास्महे पक्तासे पक्तासाथे पक्ताध्वे पक्ता पक्तारो पक्तारः

SECOND FUTURE. लुट्।

पक्ष्ये पक्ष्यावहे पक्ष्यामहे पक्ष्यसे पक्ष्येथे पक्ष्यध्वे पक्ष्यते पक्ष्येते पक्ष्यन्ते

CONDITIONAL. लड्।

अपक्ष्याविह अपक्ष्यामिह अपक्ष्यथाः अपक्ष्येथाम् अपक्ष्यध्वम् अपक्ष्यत अपक्ष्येताम् अपक्ष्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

पक्षीय पक्षीवहि पक्षीमहि पक्षीष्ठाः पक्षीयास्थाम् पक्षीध्वम् पक्षीष्ठ पक्षीयास्ताम् पक्षीरन्

AORIST. छङ्।

अपिक्ष अपक्ष्विह अपक्ष्मिह अपक्थाः अपक्षाथाम् अपग्व्यम् अपक्त अपक्षाताम् अपक्षत

भि = to obtain, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

श्रयामि श्रयाव: श्रयाम:

 श्रयसि
 श्रयथ:
 श्रयथ

 श्रयति
 श्रयत:
 श्रयन्ति

IMPERFECT. लङ् ।

अश्रयम् अश्रयाव अश्रयाम

अश्रयः अश्रयतम् अश्रयत अश्रयत् अश्रयताम् अश्रयन

IMPERATIVE. लोट्।

श्रयाणि श्रयाव श्रयाम

श्रय श्रयतम् श्रयत श्रयतु श्रयताम् श्रयन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

 श्रयेयम्
 श्रयेव
 श्रयेम

 श्रये:
 श्रयेतम्
 श्रयेत

 श्रयेत्
 श्रयेताम्
 श्रयेताः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

शिश्राय शिश्रियव शिश्रियम शिश्रियथ शिश्रियथः शिश्रिय

शिश्रयिथ शिश्रियथुः शिश्रिय शिश्राय शिश्रियतुः शिश्रियुः GDF

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FETURE. हुट्।

श्रयितास्मि श्रयितास्यः श्रयितास्मः श्रयितासि श्रयितास्यः श्रयितास्थ

श्रयिता श्रयितारौ श्रयितारः

SECOND FUTURE. लृट्।

श्रयिष्यामि श्रयिष्यावः श्रयिष्यामः श्रयिष्यसि श्रयिष्यथः श्रयिष्यथ श्रयिष्यति श्रयिष्यतः श्रयिष्यन्ति

CONDITIONAL. लङ् ।

अश्रयिष्यम् अश्रयिष्याव अश्रयिष्याम अश्रयिष्यः अश्रयिष्यतम् अश्रयिष्यत अश्रयिष्यत् अश्रयिष्यताम् अश्रयिष्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

श्रीयासम् श्रीयास्य श्रीयास्म श्रीयाः श्रीयास्तम् श्रीयास्त श्रीयात् श्रीयास्ताम् श्रीयासुः

AORIST. छड्।

अशिश्रियम् अशिश्रियाव अशिश्रियाम अशिश्रियः अशिश्रियतम् अशिश्रियत अशिश्रियत् अशिश्रियताम् अशिश्रियन्

श्रि = to obtain, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

श्रयं श्रयावहे श्रयामहेश्रयसे श्रयेथे श्रयच्वेश्रयते श्रयेते श्रयन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

अश्रये अश्रयाविह अश्रयामिह अश्रयथाः अश्रयेथाम् अश्रयध्वम् अश्रयत अश्रयेताम् अश्रयन्त

IMPERATIVE. लोट्।

 श्रये
 श्रयावहै
 ज्ञ्यामहै

 श्रयस्व
 श्रयेथाम्
 ज्ञ्यच्वम्

 श्रयताम्
 ज्ञ्यताम्
 ज्ञ्यताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

श्र्येय श्र्येविह श्र्येमिह श्र्येथाः श्र्येयाथाम् श्र्येथ्वम् श्र्येत श्र्येयाताम् श्र्येरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

शिश्चियं शिश्चियवहें शिश्चियमहें शिश्चियें शिश्चियायें शिश्चियें शिश्चियें शिशियातें शिश्चियें

Sri Gargeshwari Digital Foundation

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छट्।

श्र्यिताहे श्र्यितास्वहे श्र्यितास्महे श्र्यितासे श्र्यितासाथे श्र्यिताध्वे श्र्यिता श्र्यितारौ श्र्यितारः

SECOND FUTURE. लुट्।

ज्ञ्यिष्य ज्ञ्रयिष्यावहे ज्ञ्रयिष्यामहे ज्ञ्यिष्यसे ज्ञ्रयिष्येथे ज्ञ्रयिष्यध्ये ज्ञ्रियष्यते ज्ञ्रियष्येते ज्ञ्रयिष्यन्ते

CONDITIONAL. लङ्।

अज्ञ्यिष्य अज्ञ्यिष्याविह अज्ञ्यिष्यामिह अज्ञ्यिष्यथाः अज्ञ्ययिष्येथाम् अज्ञ्यिष्यध्यम् अज्ञयिष्यत अज्ञ्यिष्येताम् अज्ञ्यिष्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

श्र्यिषीय श्र्यिषीवहि श्र्यिषीमहि श्र्यिषीष्ठाः श्र्यिषीयास्थाम् श्र्यिषीध्वम् श्र्यिषीष्ट श्र्यिषीयास्ताम् श्र्यिषीरन्

AORIST. छङ्।

अशिश्चिय अशिश्चियावहि अशिश्चियथाः अशिश्चियाम् अशिश्चियत अशिश्चियताम्

अशिशियामहि अशिशियध्यम् अशिशियन्त

त = to cross, Parasmaipada. सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

तरामि तरावः तरामः

तरासि तरथः तरथ

तराति तरतः तरन्ति

IMPERFECT. लङ् ।

अतरम् अतराव अतराम

अतरः अतरतम् अतरत अतरत् अतरताम् अतरन

IMPERATIVE. लोट्।

तराणि तराव तराम तर तरतम तरत

तर तरतम् तरत तरतु तरताम् तरन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

तरेयम् तरेव तरेम तरेः तरेतम् तरेत

तरेत् तरेताम् तरेयुः

आधधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

ततार—ततर तेरिव तेरिम तेरिथ तेरथुः तेर

ततार तेरतुः तेरः

FIRST FUTURE. छर्।

तरितास्मि तरितास्वः तरितास्मः

तरितासि तरितास्थः तरितास्य DF तरिता तरितारो तरितारः

Sri Gargeshwari Digital Foundatio

	Tunne (Con	tinued)				
Non-Conjugational Tenses.—(Continued.)						
तरीतास्मि	तरीतास्त्र:	तरीतास्मः				
तरीतासि	तरीतास्थः	तरीतास्थ				
तरीवा	तरीतारौ	तरीतारः				
SECOND	FUTURE. तृद्।					
तारेष्यामि	तरिष्यावः	तारिष्यामः				
तरिष्यसि	तरिष्यथः	तरिष्यथ				
तरिष्यति	तारिष्यतः	तरिष्यन्ति				
तरीष्यामि	- or तरीष्यात्रः	तरीष्यामः				
तराज्याम तरीष्यसि	तरी भ्यथः	तरीष्यथ				
	तरीष्यतः	तरीष्यन्ति				
तरीष्यित	TIONAL. लुङ्।					
् अतरिष्यम्	अतरिष्याव	अतरिष्याम				
CARL STREET	अतरिष्यतम्	अतरिष्यत				
अतरिष्यः	अतिरब्यताम्	अतरिष्य न्				
अतरिष्यत्	- or -	31(11)(-4-2)				
अतरीष्यम्	अतरीष्याव	अतरीष्याम				
अतरीष्यः	अतरीष्यतम्	अतरीष्यत				
अतरीष्यत्	अतरीष्यताम्	अतरीष्यन्				
BENEDIC	CTIVE. आशीर्लिङ् ।					
तीर्यासम्	तीयीस्व	तीर्यास्म				
तीर्याः	तीर्यास्तम्	तीर्यास्त				
तीर्यात्	तीर्यास्ताम्	तीर्यासुः				
AORIST. छङ्।						
अतारिषम्	अतारिष्व	अतारिष्म				
अतारी:	अतारिष्टम्	अंत॥रिष्ट				
अतारीत्	अतारिष्टाम्	अतारिषु:GD				

लभ् = to get, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

 लेभ
 लभावहे
 लभामहे

 लभसे
 लभेथे
 लभक्षे

 लभते
 लभेते
 लभन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

अलभे अलभाविह अलभामिह अलभथाः अलभेथाम् अलभध्वम् अलभत अलभेताम् अलभन्त

IMPERATIVE. लोद्

 लभे
 लभावहै
 लभामहै

 लभस्य
 लभथाम्
 लभवम्

 लभताम्
 लभताम्
 लभताम्

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

छमेय छमेविह छमेमिह छमेथाः छमेयाथाम् छमेध्वम् छमेत छमेयाताम् छमेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

 लेभ
 लेभिवहे
 लेभिके

 लेभिषे
 लेभाथे
 लेभिके

 लेभ
 लेभाते
 लेभिके

ेलेसि जिपि

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. लुद्।

लब्धारे लब्धास्महें लब्धास्महें लब्धारे लब्धासाथे लब्धाध्ये लब्धा लब्धारो लब्धारः

SECOND FUTURE. लुट्।

लप्स्ये लप्स्यावहे लप्स्यामहे लप्स्यसे लप्स्येथे लप्स्यध्वे लप्स्यते लप्स्येते लप्स्यन्ते

CONDITIONAL. लड् ।

अलप्स्योविह अलप्स्यामिह अलप्स्यथाः अलप्स्येथाम् अलप्स्यध्वम् अलप्स्यत अलप्स्येताम् अलप्स्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

लप्सीय लप्सीविह लप्सीमिहि लप्सीष्ठाः लप्सीयास्थाम् लप्सीध्वम् लप्सीष्ट लप्सीयास्थाम् लप्सीरन्

AORIST. लुड्।

अलम्पि अलम्स्यहि अलम्साहि अलब्धाः अलम्साथाम् अलब्ध्नम् अलब्ध अलम्साताम् अलम्सत

লা = to smell, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

जिन्नामि जिन्नामः जिन्नामः

जिन्नास जिन्नथ: जिन्नथ

जिन्नति जिन्नतः जिन्नन्ति

IMPERFECT. लङ्।

अजिघ्रम् अजिघ्राव अजिघ्राम अजिघ्र: अजिघ्रतम् अजिघ्रत

अजिघ्रत् अजिघ्रताम् अजिघ्रन्

IMPERATIVE. लोट्।

जिघ्राणि जिघ्राव जिघ्राम जिघ्र जिघ्रतम् जिघ्रत

जिप्रतम् जिप्रतम् जिप्रत जिप्रताम् जिप्रनतु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

जिघ्नेयम् जिघ्नेव जिघ्नेम जिघ्ने: जिघ्नेतम् जिघ्नेत

जिघेत् जिघेताम् जिघेयुः

आर्घधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

जबी जिंव जिंव जिंव

जिप्रथ—जिप्राथ जिप्रथः जिप्र

जन्नी जन्नतः जन्न**SGDF**

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).					
	FIRST FUTURE. St.				
घ्रातास्मि	च्रातास्वः	घ्रातास्मः			
घ्रातासि	घू।तास्थः	घृातास्थ			
घ्राता	घू।तारौ	घ्रातार:			
S	ECOND FUTURE. लृट्।				
घ्रास्यामि	घूास्यावः	घ्रास्याम:			
व्रास्यसि	घूास्यथः	घ ्रास् यथ			
घृास्यति	घूास्यतः	घूास्यन्ति			
CONDITIONAL. लड् ।					
अघ्रास्यम्	अघ्रास्याव	अघूास्याम			
अघ्रास्यः	अघ्रास्यतम्	अघृास्यत			
अघ्रास्यत्	अघ्रास्यताम्	अघृास्यन्			
BENDICTIVE. आशीर्लिङ्।					
घूायासम्	घूायास्व	घू।यासम			
घूायाः	घूायास्तम्	घूायास्त			
घ्रायात्	घूायास्ताम्	घू यासु:			
	- or -	घ्रेयासम			
घ्रयासम्	च्रेयास्व वेयास्वम	घू <u>यास्त</u>			
घ्रेयाः	घूयास्तम् जेगास्ताम				
घ्रयात्	घ्रेयास्ताम्	घ <u>ृ</u> यासुः			
AORIST. छङ् ।					
अघ्रासिषम्	अघ्रासिष्व	अघ्रासिष्म			
अघ्रासी:	अघृ।सिष्टम्	अघ्रासिष्ट			
अघ्रासीत्	अघ्रासिष्टाम्	अघ्रासिषुः			
	- or -	अन्नाम			
अघ्राम्	अघाव	अघ्राम			
अघ्ाः	अघ्।तम्	अघात			

अघ्रात्

यत् = to strive, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

 यते
 यताबहे
 यतामहे

 यतसे
 यतेथे
 यतन्वे

 यतते
 यतन्ते
 यतन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

अयते अयताविह अयतामिह अयतथाः अयतेथाम् अयतध्वम् अयतत अयतेताम् अयतन्त

IMPERATIVE. लोद्।

यतै यतावहै यतामहै यतस्व यतेथाम् यतन्ताम् यतताम् यतेताम् यतन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

यतेय यतेविह यतेमिहि यतेथाः यतेयाथाम् यतेथ्वम् यतेत यतेयाताम् यतेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

येते येतिवहे येतिषे येताथे येते येताते येतिमहे येतिध्ये येतिरे GDF

Non-Conjugational Tenses.—(Continued.)

FIRST FUTURE. 受到

यतिताहे यतितास्वहे यतितास्महे यतितासे यतितासाथे यतिताध्वे यतिता यतितारो यतितारः

SECOND FUTURE. लुट्।

यतिष्यं यतिष्यावहे यतिष्यामहे यतिष्यसे यतिष्येथे यतिष्यन्ते यतिष्यते यतिष्येते यतिष्यन्ते

CONDIITIONAL. তুर्।

अयतिष्ये अयतिष्याविह अयतिष्यामिह अयतिष्यथाः अयतिष्येथाम् अयतिष्यध्वम् अयतिष्यत अयतिष्येताम् अयतिष्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ्।

यतिषीय यतिषीवहि यतिषीमहि यतिषीष्ठाः यतिषीयास्थाम् यतिषीध्वम् यतिषीष्ट यतिषीयास्ताम् यतिषीरन्

AORIST. उड़्।

अयतिषि अयतिष्वहि अयतिष्महि अयतिष्ठाः अयतिषाथाम् अयतिष्वं—द्रुम् अयतिष्

क्रींड् = to play, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

क्रीडामि क्रीडावः क्रीडामः क्रीडसि क्रीडशः क्रीडशः

र्त्रीडिस क्रीडिथः क्रीडिथ क्रीडित क्रीडितः क्रीडिन्त

IMPERFECT. लड् ।

अक्रीडम् अक्रीडाव अक्रीडाम अक्रीड: अक्रीडवम् अक्रीडाम

अक्रीडतम् अक्रीडतम् अक्रीडत अक्रीडत् अक्रीडताम् अक्रीडन्

INPERATIVE. लोट्।

 क्रीडानि
 क्रीडाव
 क्रीडाम

 क्रीड
 क्रीडनम्
 क्रीडत

 क्रीडत
 क्रीडताम्
 क्रीडन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

 क्रीडेयम्
 क्रीडेय
 क्रीडेम

 क्रीडे:
 क्रीडेतम्
 क्रीडेत

 क्रीडेत
 क्रीडेताम्
 क्रीडेयुः

आर्घधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

चिक्रीडिय चिक्रीडिय चिक्रीडिम चिक्रीडिथ चिक्रीडथः चिक्रीड

चिक्रीडिथ चिक्रीडथुः चिक्रीड चिक्रीड चिक्रीडतुः चिक्रीडुः DF

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छट्।

क्रीडितास्म क्रीडितास्यः क्रीडितास्यः क्रीडितासि क्रीडितास्यः क्रीडितास्य क्रीडिता क्रीडितारौ क्रीडितारः

SECOND FUTURE. लुट् ।

कीडिष्यामि कीडिष्यावः क्रीडिष्यामः कीडिष्यासे कीडिष्यथः कीडिष्यथ कीडिष्यति कीडिष्यतः कीडिष्यन्त

CONDITIONAL. लृङ्।

अक्रीडिष्यम् अक्रीडिष्याव अक्रीडिष्याम अक्रीडिष्यः अक्रीडिष्यतम् अक्रीडिष्यत अक्रीडिष्यत् अक्रीडिष्यताम् अक्रीडिष्यन्

BENEDICTIVE. आशोर्लिङ्।

कीड्यासम् क्रीड्यास्य क्रीड्यास्म क्रीड्याः क्रीड्यास्तम् क्रीड्यास्त क्रीड्यात् क्रीड्यास्ताम् क्रीड्यासुः

AORIST. छङ्।

अक्रीडिष्म अक्रीडिष्म अक्रीडिष्म अक्रीडी: अक्रीडिष्टम् अक्रीडिष्ट अक्रीडीत् अक्रीडिष्टाम् अक्रीडिष्ट

धातुरूपमुक्तावळ्यां-

राङ्क् = to suspect,—Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

 शङ्को
 शङ्कावहे
 शङ्कामहे

 शङ्कावे
 शङ्कावे
 शङ्कावे

 शङ्काते
 शङ्काते
 शङ्काते

IMPERFECT. ठङ् ।

अराङ्काविह अराङ्कामिह अराङ्कथाः अराङ्कथाम् अराङ्कथम् अराङ्कत अराङ्कताम् अराङ्कन्त

IMPERATIVE. लोद्।

शङ्के शङ्कावहे शङ्कामहै शङ्कस्य शङ्केथाम् शङ्कवम् शङ्कताम् शङ्केताम् शङ्कन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ् (

राङ्गेय राङ्गेविह राङ्गेमिह राङ्गेथाः राङ्गेयाथाम् राङ्गेध्वम् राङ्गेत राङ्गेयाताम् राङ्गेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses. PERFECT. लिट्।

शशङ्के राशङ्किवहे राशङ्किमहे शशङ्किषे राशङ्काथे राशङ्किये शशङ्के राशङ्काते संशङ्किरे

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छट्।

शङ्किताहे शङ्कितास्त्रहे शङ्कितास्महे शङ्कितासे शङ्कितासाथे शङ्किताध्वे शङ्किता शङ्कितारो शङ्कितारः

SECOND FUTURE. टूट्

शङ्किष्य शङ्किष्यावहे शङ्किष्यामहे शङ्किष्यसे शङ्किष्येथे शङ्किष्यध्वे शङ्किष्यते शङ्किष्येते शङ्किष्यन्ते

CONDITIONAL. तड्।

अशिक्षच्ये अशिक्षच्यावि अशिक्षच्यामि अशिक्षच्यथाः अशिक्षच्येथाम् अशिक्षच्यन्त अशिक्षच्यत अशिक्षच्येताम् अशिक्षच्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

शङ्किषीय शाङ्किषीयहि शङ्किषीमहि शङ्किषीष्ठाः शाङ्किषीयास्थाम् शाङ्किषीध्वम् शङ्किषीष्ट शाङ्किषीयास्ताम् शाङ्किषीरन्

AORIST. छड्।

अराङ्किषि अराङ्किष्विह अराङ्किष्महि अराङ्किष्ठाः अराङ्किषाथाम् अराङ्किष्वम् अराङ्किष्ठ अराङ्किषाताम् अराङ्किषत

ध्मा = to blow, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लद्र ।

धमामि धमाव:

धमाम: धमसि धमथ: धमथ

धमति धमत: धमन्ति

> IMPERFECT. लङ् ।

अधमम् अधमाव अधमाम अधम: अधमतम् अधमत अधमत् अधमताम् अधमन्

> लोद् । IMPERATIVE.

धमानि धमाव धमाम धम धमतम् धमत धमतु धमताम्

> POTENTIAL. विधिलिङ् ।

धमेयम् धमेव धमेम धमे: धमेतम् धमेत धमेत् धमेताम् धमेयु:

आर्घधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses. PERFECT. लिट् ।

दध्मौ दध्मिव दिधमम द्धिमथ-द्धमाथ दध्मथुः दध्म दध्मौ दध्मतुः

धमन्तु

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छुद् ।

ध्मातासिम ध्मातास्व: ध्मातास्म:

ध्मातास्थ ध्मातासि ध्मातास्थः ध्मातारौ ध्मातार:

> SECOND FUTURE. लृट् ।

ध्माता

ध्मास्याम: ध्मास्यामि ध्मास्याव:

ध्मास्यथ ध्मास्यसि ध्मास्यथः

ध्मास्यन्ति ध्मास्यति ध्मास्यतः

> CONDITIONAL. लृङ् ।

अध्मास्याम अध्मास्यम् अध्मास्याव अध्मास्यतम् अध्मास्यत अध्मास्य:

अध्मास्यन् अध्मास्यताम् अध्मास्यत्

> आशीर्लिङ् । BENEDICTIVE.

ध्मायास्म ध्मायास्व ध्मायासम् ध्मायास्त ध्मायास्तम् ध्मायाः ध्मायासुः

ध्मायास्ताम् ध्मायात्

or -

ध्मेयासम ध्मेयास्व ध्मेयासम् ध्मेयास्त ध्मेया: ध्मयास्तम्

ध्मेयासुः ध्मेयास्ताम् ध्मेयात्

> छुड्। AORIST.

अध्मासिष्म अध्मासिष्व अध्मासिषम् अध्मासिष्ट अध्मासिष्ठम् अध्मासी:

अध्मासिष्ठाम् अध्मासिषु: अध्मासीत्

धातुरूपमुक्तावळ्यां

स्पन्द् = to throw.—Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

स्पन्दे स्पन्दावहे स्पन्दामहे स्पन्दसे स्पन्देथे स्पन्दध्वे स्पन्दते स्पन्देते स्पन्दन्ते

IMPERFECT. लङ्।

अस्पन्दो अस्पन्दाविह अस्पन्दामिह अस्पन्दथाः अस्पन्देथाम् अस्पन्दध्तम् अस्पन्दत अस्पन्देताम् अस्पन्दन्त

IMPERATIVE. लोट्।

स्पन्दे स्पन्दावहै स्पन्दामहे स्पन्दस्व स्पन्देथाम् स्पन्दध्वम् स्पन्दताम् स्पन्देताम् स्पन्दन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

स्पन्देय स्पन्देवहि स्पन्देमहि स्पन्देथाः स्पन्देयाथाम् स्पन्देध्वम् स्पन्देत स्पन्देयाताम् स्पन्देरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses. PERFECT. लिट्।

पस्पन्दे पस्पन्दिवहे पस्पन्दिमहे पस्पन्दिषे पस्पन्दाथे पस्पन्दिके पस्पन्दे पस्पन्दाते पस्पन्दिरे

Non-Conjugational Tenses. — (Continued).

FIRST FUTURE. 愛天 1

स्पन्दिताहे स्पन्दितास्वहे स्पन्दितास्महे स्पन्दितासे स्पन्दितासाथे स्पन्दिताध्वे स्पन्दिता स्पन्दितारो स्पन्दितारः

SECOND FUTURE. 전환기

स्पान्दिष्ये स्पान्दिष्यावहे स्पान्दिष्यामहे स्पान्दिष्यसे स्पान्दिष्येथे स्पान्दिष्यध्वे स्पान्दिष्यते स्पान्दिष्येते स्पान्दिष्यन्ते

CONDITIONAL. लूड् !

अस्पन्दिष्यः अस्पन्दिष्याविह अस्पन्दिष्यामिहे अस्पन्दिष्यथाः अस्पन्दिष्येथाम् अस्पन्दिष्यध्वम् अस्पन्दिष्यत अस्पन्दिष्येताम् अस्पन्दिष्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लेङ् ।

स्पान्दिषीय स्पान्दिषीयहि स्पान्दिषीमहि स्पान्दिषीष्ठाः स्पान्दिषीयास्थाम् स्पान्दिषीध्वम् स्पान्दिषीष्ट स्पान्दिषीयास्ताम् स्पान्दिषीरन्

AORIST. छङ् !

अस्पन्दिष अस्पन्दिष्वहि अस्पन्दिष्महि अस्पन्दिष्ठाः अस्पन्दिषाथाम् अस्पन्दिष्वं—ड्रम् अस्पन्दिष्ठः अस्पन्दिषाताम् अस्पन्दिषत

धातुरूपमुक्तावळ्यां

रह = to grow, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

रोहामि रोहावः रोहामः

रोहिस रोहथः रोहथ

रोहति रोहतः रोहन्ति

IMPERFECT. लङ् ।

अरोहाम अरोहाव अरोहाम अरोह: अरोहतम् अरोहत

अरोहत् अरोहताम् अरोहन्

IMPERATIVE. लोट्।

 रोहाणि
 रोहाव
 रोहाम

 रोह
 रोहतम्
 रोहत

 रोहतु
 रोहताम्
 रोहनतु

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

रोहेयम् रोहेव रोहेम रोहे: रोहेतम् रोहेत रोहेत् रोहेताम् रोहेय:

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

रुरोह रुरुहिय रुरुहिम

रुरोहिथ रुरुह्युः रुरुहः GD

 $Non-Conjugational\ Tenses.$ —(Continued).

FIRST FUTURE. लुट्।

रोढास्मि रोढास्वः रोढास्मः रोढासि रोढास्थः रोढास्थ रोढा रोढारो रोढारः

SECOND FUTURE. लट्।

रोक्ष्यामि रोक्ष्यावः रोक्ष्यामः रोक्ष्यसि रोक्ष्यथः रोक्ष्यथ रोक्ष्यति रोक्ष्यतः रोक्ष्यन्ति

CONDITIONAL. ऌङ्।

अरोक्ष्यम् अरोक्ष्याव अरोक्ष्याम अरोक्ष्यः अरोक्ष्यतम् अरोक्ष्यत अरोक्ष्यत् अरोक्ष्यताम् अरोक्ष्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ्।

रुद्यासम् रुद्यास्य रुद्यास्य रुद्याः रुद्यास्तम् रुद्यास्त रुद्यात् रुद्यास्ताम् रुद्यासुः

AORIST. लुड़ ।

अरुक्षम् अरुक्षाय अरुक्षाम अरुक्षः अरुक्षतम् अरुक्षत अरुक्षत् अरुक्षताम् अरुक्षन्

धातुरूपमुक्तावळ्यां

स्पर्ध् = to rival, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लद् ।

स्पर्धे स्पर्धावहें स्पर्धामहे स्पर्धसे स्पर्धेथे स्पर्धध्वे स्पर्धते स्पर्धेते स्पर्धन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

अस्पर्धे अस्पर्धाविह अस्पर्धामिह अस्पर्धेथाः अस्पर्धेथाम् अस्पर्धेध्वम् अस्पर्धत अस्पर्धेताम् अस्पर्धन्त

IMPERATIVE. लोद्।

स्पर्धे स्पर्धावहै स्पर्धामहै स्पर्धस्व स्पर्धेथाम स्पर्धन्वम् स्पर्धताम् स्पर्धेताम् स्पर्धन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

स्पर्धेय स्पर्धेविह स्पर्धेमिह स्पर्धेथाः स्पर्धेयाथाम् स्पर्धेध्वम् स्पर्धेत स्पर्धेयाताम् स्पर्धेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

पस्पर्धे पस्पर्धिवहे पस्पर्धिषे पस्पर्धाये पस्पर्धे पस्पर्धाते

पस्पर्धिमहे पस्पर्धिये DF

Non-Conjugational Tenses. - (Continued.)

FIRST FUTURE. 愛天 1

स्पर्धिताहे स्पर्धितास्वहे स्पर्धितास्महे स्पर्धितासे स्पर्धितासाथे स्पर्धिताध्वे स्पर्धिता स्पर्धितारो स्पर्धितारः

SECOND FUTURE. लूट्।

स्पर्धिष्ये स्पर्धिष्यायहे स्पर्धिष्यामहे स्पर्धिष्यसे स्पर्धिष्येथे स्पर्धिष्यध्ये स्पर्धिष्यते स्पर्धिष्येते स्पर्धिष्यन्ते

CONDITIONAL. लूड्।

अस्पर्धिष्ये अस्पर्धिष्याविह अस्पर्धिष्यामिह अस्पर्धिष्यथाः अस्पर्धिष्येथाम् अस्पर्धिष्यध्वम् अस्पर्धिष्यत अस्पर्धिष्येताम् अस्पर्धिष्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

स्पर्धिषीय स्पर्धिषीयहि स्पर्धिषीमहि स्पर्धिषीष्ठाः स्पर्धिषीयास्थाम् स्पर्धिषीध्यम् स्पर्धिषीष्ट स्पर्धिषीयास्ताम् स्पर्धिषीरन्

AORIST. 愛美 1

अस्पार्धिष अस्पार्धिष्वहि अस्पार्धिष्महि अस्पार्धिष्ठाः अस्पार्धिषाथाम् अस्पार्धिष्वं—दुम् अस्पार्धिष्ठ अस्पार्धिषाताम् अस्पार्धिषत

धातुरूपमुक्तावळ्यां ः

शप् = to curse, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT.

शपामि शपाव: शपाम:

शपसि शपथ: शपथ

शपति शपतः शपन्ति

> IMPERFECT. लङ् ।

अशपम् अशपाव अशपाम अशप: अशपतम् अशपत

अशपत् अशपताम् अशपन्

> INPERATIVE. लोट् ।

शपानि शपाव शपाम शप शपतम् शपत

शपत् शपताम् शपन्तु

> POTENTIAL. विधिलिङ् ।

शपेयम शपेव शपेम शंपे: शपेतम् शपेत शपेत

शपेताम् शपेयुः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

शशाप-शशप शेपिव शेपिम

शेपिथ-शशप्थ शेपथु: शेप शशाप ेशपतुः

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. उर् ।

शप्तास्मि शप्ताखः शप्तास्मः शप्तासि शप्तास्थः शप्तास्थ शप्ता शप्तारो शप्तारः

SECOND FUTURE. लुट्।

शप्स्यामि शप्स्यावः शप्स्यामः शप्स्यासि शप्स्यथः शप्स्यथ शप्स्यति शप्स्यतः शप्स्यन्ति

CONDITIONAL. लुड् ।

अशप्स्यम् अशप्स्याव अशप्स्याम अशप्स्यः अशप्स्यतम् अशप्स्यत अशप्स्यत् अशप्स्यताम् अशप्स्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

शप्यासम् शप्यास्त शप्यास्म शप्याः शप्यास्ताम् शप्यास्त शप्यात् शप्यास्ताम् शप्यासुः

AORIST. छङ्।

अशाप्सम् अशाप्स अशाप्स अशाप्सीः अशाप्तम् अशाप्त अशाप्तीत् अशाप्ताम् अशाप्ताः

शप् = to curse, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

शप शपावहे शपामहे शपसे शपेथे शपध्ये शपते शपेते शपन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

अरुपे अरुपाविह अरुपामिह अरुपथाः अरुपेथाम् अरुपध्वम् अरुपत अरुपेताम् अरुपन्त

IMPERATIVE. लोट्।

शपे शपावहै शपामहै शपस्व शपेथाम् शपध्वम् शपताम् शपेताम् शपन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

श्रोपय श्रोपविह श्रोपमिह श्रोपथाः श्रोपयाथाम् श्रोपेध्वम् श्रोपत श्रोपयाताम् श्रोपेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

शेप शेपिबहे शेपिमहे शेपिषे शेपाथे शेपिरे शेपे शेपाते शेपिरे

Non-Conjugational Tenses.—(Continued.)

FIRST FUTURE. लुट् ।

शप्तास्महे शप्तास्वहे शप्ताहे शप्ताध्वे शप्तासाथे शप्तास शप्तारौ शप्तार: शप्ता

लुट् । SECOND FUTURE.

शप्स्यामहे शप्स्यावहे शप्स्ये शप्स्यध्वे शप्स्येथे शप्स्यसे शप्स्यन्ते शप्स्येते शप्स्यते

CONDITTIONAL. लुड् ।

अशप्स्यामहि अशप्स्यावहि अशप्स्ये • अशप्स्येथाम् अशप्यध्वम् अशप्स्यथाः अशप्स्येताम् अशप्यन्त अशप्स्यत

आशीर्लिङ् । BENEDICTIVE.

शप्सीमहि शप्सीवहि शप्सीय शप्सीध्वम् शप्सीयास्थाम् शप्सीष्ठाः शप्सीरन् शप्सीयास्ताम् शप्सीष्ट

छुड़् । AORIST.

अशप्साह अशप्सविह अशप्सि अशब्ध्वम् अशप्साथाम् अशुप्थाः अशप्सत अशप्साताम्

अशप्त

हें = to call, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

ह्नयामि ह्नयावः ह्नयसि ह्नयथः

ह्यामः

ह्यति

ह्वयत:

ह्रयथ ह्रयन्ति

IMPERFECT. रुड्।

अह्नयम् अह्नय:

अह्वयाव अह्वयाम

अह्रयतम्

अह्रयत

अह्रयत् अह्रयताम्

अह्वयन्

IMPERATIVE. लोट्।

ह्यानि

ह्याव

ह्याम

ह्य ह्यतु

ह्वयतम् ह्वयताम् ह्रयत ह्रयन्त्र

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

ह्रयेयम् ह्रये:

ह्रयेव

ह्रयेम

ह्यः

ह्रयेतम्

ह्रयेत

ह्रयेत्

ह्रयेताम्

ह्रयेयु:

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

जुहाव

जुहुविव

जुहु।विम

जुहुविथ-जुहोथ

जुहुवथु:

जुहुव

जुहाव

जुहुवतुः

जहबु े जिर्मित

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 32 1

ह्वातास्मि ह्वातास्यः ह्वातास्यः ह्वातासि ह्वातास्यः ह्वातास्य ह्वाताः ह्वातारौ ह्वातारः

SECOND FUTURE. हर।

ह्रास्यामि ह्रास्यावः ह्रास्यामः ह्रास्यसि ह्रास्यथः ह्रास्यथ ह्रास्यति ह्रास्यतः ह्रास्यन्ति

CONDITIONAL. तृड्।

अह्नास्यम् अह्नास्याव अह्नास्याम अह्नास्यः अह्नास्यतम् अह्नास्यत अह्नास्यत् अह्नास्यताम् अह्नास्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

हूयासम् हूयास्व हूयास्म हूयाः हूयास्तम् हूयास्त हूयात् हूयास्ताम् हूयासुः

AORIST. 351

ग्रहुम् अह्वाव अह्वाम ग्रहु: अह्वतम् अह्वत ग्रहुत्

धातुरूपमुक्तावळ्यां

हैं = to call, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

ह्ये ह्यसे ह्यते ह्यावहे हयेथे हयेते हयेते ह्यामहे ह्यध्ये ह्यन्ते ह्यन्ते

IMPERFECT. लड्।

अहुये अहुयशाः अह्वयावहि अह्वयेथाम् अहुयेताम् अहुयामहि अहुयध्वम् अहुयन्त

IMPERATIVE. लोट्।

हुये हुयस्व हुयताम् हुयावहै हुयेथाम् हुयेताम् ह्यामहै इयध्वम् इयन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

हुयथ हयथा व हयेत हूयेवहि हुयेयाथाम् हथेयाताम ह्येमहि ह्येध्वम् इ्येरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

जुहुवे जुहुविषे जुहुवे जुहुविवहे जुहुवाथे

जुहुवाय जुहुवाते जुहुविमहे जुहुविस्वे DF

Sri Gargeshwari Digwal Foundatio

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 32,1

ह्राताहे ह्यातास्वहे ह्यातास्महे ह्यातासे ह्यातासाथे ह्याताध्ये ह्याता ह्यातारो ह्यातारः

SECOND FUTURE. त्रद्रा

ह्रास्ये ह्रास्यावहे ह्रास्यामहे ह्रास्यसे ह्रास्येथे ह्रास्यध्वे ह्रास्यते ह्रास्येते ह्रास्यन्ते

CONDITIONAL. तृड्।

अह्रास्ये अह्रास्याविह अह्रास्यामिह अह्रास्यथाः अह्रास्येथाम् अह्रास्यध्वम् अह्रास्यत अह्रास्येताम् अह्रास्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

ह्वासीय ह्वासीविह ह्वासीमिह ह्वासीष्ठाः ह्वासीयास्थाम् ह्वासीध्वम् ह्वासीष्ट ह्वासीयास्ताम् ह्वासीरन्

AORIST. 35 1

अहुं अहुंवहि अहुं।मांहे अहुंथा: अहुंथाम् अहुंध्वम् अहुत अहुंताम् अहुन्त — or — ।हासि अह्नास्वहि अह्नास्महि

बहु महुस्याः अहुसाथाम् अहुम्बम् महुस्त अहुसाताम् अहुस्ति

यज् = to worship, Parasmaipada.

ः सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

यजामि यजावः यजामः यजासि यज्ञथः यज्ञथ

यजित यजितः यजितः यजिति

IMPERFECT. लड् ।

अयजम् अयजाव अयजाम अयजः अयजतम् अयजत अयजत् अयजताम् अयजन्

IMPERATIVE. लोट्।

यजानि यजाव यजाम यज यजतम् यजतं यजतु यजताम् यजन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

यजेयम् यजेव यजेम यजेः यजेतम् यजेत यजेत् यजेताम् यजेयुः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

इयाज—इयज ईजिव इयाजिथ—इयष्ट ईजिथु: इयाज ईजितु: ई।जिम ईज**SGDF**

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. हुट्।

यष्टास्मि यष्टास्वः यष्टास्मः यष्टासि यष्टास्थः यष्टास्थ यष्टा यष्टारौ यष्टारः

SECOND FUTURE. त्र्।

यक्ष्यामि यक्ष्यावः यक्ष्यामः यक्ष्यासि यक्ष्यथः यक्ष्यथ यक्ष्यति यक्ष्यतः यक्ष्यन्ति

CONDITIONAL. तड्।

अयक्ष्यम् अयक्ष्याव अयक्ष्याम अयक्ष्यः अयक्ष्यतम् अयक्ष्यत अयक्ष्यत् अयक्ष्यताम् अयक्ष्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

इज्यासम् इज्यास्य इज्यास्म इज्याः इज्यास्तम् इज्यास्त इज्यात् इज्यास्ताम् इज्यासुः

AORIST. 35 1

अयाक्षम् अयाक्ष्य अयाक्षम अयाक्षीः अयाष्टम् अयाष्ट अयाक्षीत् अयाष्टाम् अयाक्षः यज् = to worship,—Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

 यजो
 यजावहे
 यजामहे

 यजसे
 यजेथे
 यजन्ते

 यजते
 यजेते
 यजन्ते

IMPERFECT. लड्।

अयजे अयजाविह अयजामिह अयजथाः अयजेथाम् अयज्ञ्चम् अयजत अयजेताम् अयजन्त

IMPERATIVE. लोट ।

यजे यजावहे यजामहे यजस्व यजेथाम् यज्ञध्वम् यजताम् यजेताम् यजन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

यजेय यजेविह यजेमिहि यजेथाः यजेयाथाम् यजेथ्नम् यजेत यजेयाताम् यजेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

ईजे ईजिवहे ईजिषे ईजाथे ईजे ईजाते

ईजिमहे ईजिध्ये GDF

Sri Gargeshwari Digital Foundation

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 311

 यष्टाहे
 यष्टास्तहे
 यष्टास्महे

 यष्टासे
 यष्टासाथे
 यष्टाचे

 यष्टा
 यष्टारो
 यष्टारः

SECOND FUTURE. कृद्

यक्ष्ये यक्ष्यावहे यक्ष्यामहे यक्ष्यसे यक्ष्येथे यक्ष्यवे यक्ष्यते यक्ष्येते यक्ष्यन्ते

CONDITIONAL. लुड् 1

अयक्ष्ये अयक्ष्याविह अयक्ष्यामिह अयक्ष्यथाः अयक्ष्येथाम् अयक्ष्यव्वम् अयक्ष्यत अयक्ष्येताम् अयक्ष्यन्त

BENEDICTIVE. आशोर्लिङ् ।

यक्षीय यक्षीविह यक्षीमिहि यक्षीष्ठाः यक्षीयास्थाम् यक्षीध्वम् यक्षीष्ट यक्षीयास्ताम् यक्षीरन्

AORIST. 愛美!

अयक्षि अयक्ष्विह अयक्ष्मिह अयष्ठाः अयक्षाथाम् अयद्भुम् अयष्ट अयक्षाताम् अयक्षत

Sri Gargeshwari Digital Foundation

धातुरूपमुक्तावळ्यां

मू = to be, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लद् ।

भवामि भवावः भवामः

भवसि भवथः भवथ

भवति भवतः भवन्ति

IMPERFECT. लङ् ।

अभवाव अभवाम

अभवतम् अभवतम् अभवत अभवत् अभवताम् अभवन्

IMPERATIVE. लोद्।

भवानि भवाव भवाम

भवतम् भवतम् भवत भवताम् भवनत्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

भवेयम् भवेव भवेम भवेतम् भवेतम् भवेत

भवेत् भवेताम् भवेयुः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.
PERFECT. लिट् ।

बभूव बभूविव बभूविम बभ्विथ बभवथ: बभव

बभूव बभ्वतुः बभूवः GDF

Non-Conjugational Tenses. - (Continued).

FIRST FUTURE. 32,1

भवितास्मि भवितास्वः भवितास्मः भवितासि भवितास्थः भवितास्थ भविता भवितारौ भवितारः

SECOND FUTURE. तृद्।

भविष्यामि भविष्यावः भविष्यामः भविष्यसि भविष्यथः भविष्यथ भविष्यति भविष्यतः भिविष्यन्ति

CONDITIONAL. त्रङ् ।

अभविष्यम् अभविष्याव अभविष्याम अभविष्यः अभविष्यतम् अभविष्यत अभविष्यत् अभविष्यताम् अभविष्यत्

BENEDICTIVE. आशीलिङ्।

भूयासम् भूयास्य भूयास्य भूयाः भूयास्तम् भूयास्त भूयात् भूयास्ताम् भूयासुः

AORIST. छङ्।

अभूवम् अभूव अभूम अभूः अभूतम् अभूत अभूत् अभूताम् अभूवन्

एघ् = to increase,—Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT.

एधे एधावहे एधामहे एधसे एधेथे एधध्वे एधते एधेते एधन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

ऐबे ऐधावहि ऐधामहि ऐधथाः ऐधेथाम् ऐधध्वम् ऐधत ऐधेताम् ऐधन्त

> IMPERATIVE. लोट्।

एधै एधावहै एधामहै एधस्व एधेथाम् एधध्वम् एधताम् एधेताम् एधन्ताम्

> POTENTIAL. विधिलिङ् ।

ः एधेय एधेवहि एधेमहि एधेथा: एधेयाताम् एधेध्वम् एधेत एधेयाताम् एधरन्

आर्घधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. िलर् ।

एधाञ्चक एधाञ्चक्रवहे एधाञ्चक्रमहे एधाञ्चकुषे एधाञ्चकाथे एधाञ्चकुढे एधाञ्चके एधाञ्चकाते एधाञ्चिकरे

एधामांस एधामासिव

एघामासिम एधामासिथ ्एधामासथुः एधामास प्धामास र्धामासत्:

एधामास:

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

एधाम्बभू विम एधाम्बभूविव एधाम्बभूव एधाम्बभूव एधाम्बभाविथ एधाम्बभूवधुः एधाम्बभूवु: एधम्बभूवतुः एधाम्बभूव FIRST FUTURE. लुट् । एधितास्महे एधितास्वहे एधिताहे एधिताध्वे एधितासाथे एधितासे ए।धितारः एधितारौ एधिता लृट् । SECOND FUTURE. एधिष्यामहे एधिष्यावहे एधिष्ये ए धिष्यध्वे एधिष्येथे एधिष्यसे एधिष्यन्ते एधिष्येते एधिष्यते CONDITIONAL. ऐधिष्यामहि ऐधिष्यावहि ऐधिष्ये ऐधिष्यध्वम् ऐधिष्येथाम् ऐधिष्यथाः ऐधिष्यन्त ऐधिष्येताम् ऐधिष्यत

BENEDICTIVE. आशीलिंड्।

एधिषीय एधिषीवहि एधिषीमहि एधिषीष्ठाः एधिषीयास्थाम् एधिषीध्वम् एधिषीष्ट एधिषीयास्ताम् एधिषीरन्

AORIST. 愛美 1

ऐधिषि ऐधिष्वहि रेधिष्टाः ऐधिषाथाम् ऐधिष्टः ऐधिषाताम्

ऐधिष्महि ऐधिद्रुम् ऐधिषत नि

धातुरूपमुक्तावळ्यां

जि = to conquer, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

लट् । PRESENT.

जयामि जयाव: जयासि

जयथः

जयामः

जयथ

जयति जयन्ति जयतः

> लङ् । IMPERFECT.

अजयम् अजयाव अजयाम

अजय: अजयतम् अजयत

अजयत् अजयताम् अजयन्

> लोट् । IMPERATIVE.

जयानि जयाव जयाम जय जयतम् जयत

जयतु जयन्तु जयताम्

> विधिलिङ् । POTENTIAL.

जयेयम् जयेव जयेम जये: जयेतम् जयेत

जयेत जयेताम् जयेयु:

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट् ।

जिगाय-जिगय जिग्यिव जिग्यिम

जिगयिथ-जिगेथ जिग्यथु: जिग्य

जिगाय जिग्यतु: जिग्यु:

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 愛天 1

जेतास्मि जेतास्यः जेतास्यः जेतास्यः जेतास्यः जेतास्य

जेता जेतारी जेतारः

SECOND FUTURE. कृद्।

जेष्यामि जेष्यावः जेष्यामः जेष्यसि जेष्यथः जेष्यथ जेष्यति जेष्यतः जेष्यन्ति

CONDITIONAL. लुङ् ।

अजेष्याम् अजेष्याम अजेष्यः अजेष्यतम् अजेष्यत अजेष्यत् अजेष्यताम् अजेष्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

जीयासम् जीयास्य जीयास्म जीयाः जीयास्तम् जीयास्त जीयात् जीयास्ताम् जीयासुः

AORIST. 351

अजैषम् अजैष्य अजैष्म अजैषीः अजैष्टम् अजैष्ट अजीषीत् अजैष्टाम् अजैषुः

वृत् = to	be,	Atmanepada.
-----------	-----	-------------

सार्वधातुकरूपाणि । Conjugational Tenses.

PRESENT. लहा

वर्ते वर्तावहे वर्तामहे वर्तसे वर्तिथे वर्तस्वे वर्तन्ते वर्तन्ते

IMPERFECT. लङ्।

अवर्ती अवर्ताविह अवर्तामिह अवर्तथाः अवर्तिथाम् अवर्तध्वम् अवर्तत

IMPERATIVE. लोद्। वर्ते वर्तावहै

वर्त वर्तावहै वर्तामहै वर्तस्य वर्तेथाम् वर्तध्यम् वर्तताम् वर्तेताम् वर्तन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

वर्तेय वर्तेविह वर्तेमिहि वर्तेथाः वर्तेयाथाम् वर्तेध्वम् वर्तेत वर्तेथाताम् वर्तेरन्

अर्धिधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्। ववृते ववृतिवहे ववृतिमहे ववृतिषे ववृताथे ववृतिध्वे

वद्यातप वद्यताथे वद्यतिध्ये वद्यते वद्यताते वद्यतिरे

FIRST FUTURE. छुद्।

वर्तिताहे वर्तितास्वहे वर्तितास्महे वर्तितासे वर्तितासाथे वर्तिताध्वे वर्तिताः वर्तितारो वर्तितारः

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

Won-Conjugational Lenses. (Communication)				
\$	SECOND FUTURE. छट्।			
वर्तिष्ये	वर्तिष्यावहे	वर्तिष्यामहे		
वर्तिष्यसे	वार्तिष्येथे	वर्तिष्यध्वे		
वर्तिष्यते	वर्तिष्येते	वर्तिष्यन्ते		
	- or -	•		
वर्त्स्यामि	वर्त्स्यावः	वत्स्यीमः		
वर्त्स्यसि	वर्त्स्यथः	वर्स्यथ		
वर्स्याति	वर्स्यतः	वर्त्स्यन्ति		
to track	CONDITIONAL. लुड्।	A SHITLE STATE OF		
अवर्तिष्ये	अवर्तिष्यावहि	अवर्तिष्यामहि		
अवार्तिष्यथा	ः अवार्तिष्येथाम्	अवर्तिष्यध्वम्		
अवर्तिष्यत	अवर्तिष्येताम्	अवर्तिष्यन्त		
	- or - 2			
अवर्स्यम्	अवत्स्याव	अवत्स्याम		
अवत्सर्यः	अवत्स्यीतम्	अवत्स्यृत		
अवर्त्स्यत्	अवर्त्स्यताम्	अवर्त्स्यन्		
BENEDICTIVE, आशीर्लंड् ।				
वर्तिषीय	वर्तिषीवहि	वर्तिषीमहि		
वर्तिषीष्ठाः	वर्तिषीयास्थाम्	वर्तिषीध्वम्		
वर्तिषीष्ट	वर्तिषीयास्ताम्	वार्तिषीरन्		
1875	AORIST. छुड् ।	Ditt		
अवृतम्	अवृताव	अवृताम		
अवृत:	अवृततम्	अवृतत		
अवृतत्	अवृतताम्	अवृतन्		
अवर्तिषि	— or — अवर्तिष्वहि	अवर्तिष्महि		
अवार्तिष्ठाः	अवर्तिषाथाम्	अवार्तिध्वम्		
अवर्तिष्ट	अवर्तिषाताम्	अवर्तिषत		
11110				

धातुरूपमुक्तावळ्यां

积 = to remember, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लद् ।

स्मरामि स्मरावः स्मरामः

स्मरसि स्मरथः स्मरथ

स्मरति स्मरतः स्मरन्ति

IMPERFECT. लड्।

अस्मरम् अस्मराव अस्मराम

अस्मरः अस्मरतम् अस्मरत

अस्मरत् अस्मरताम् अस्मरन्

IMPERATIVE. लोट्।

स्मराणि स्मराव स्मराम

स्मर स्मरतम् स्मरत स्मरतु स्मरताम् स्मरन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

स्मरेयम् स्मरेव स्मरेम स्मरे: स्मरेतम् स्मरेत

स्मरेत् स्मरेताम् स्मरेयुः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट् ।

सस्मार—सस्मर सस्मरिव सस्मरिम

सस्मर्थ सस्मरथुः सस्मर

सस्मार सस्मरतुः सस्मरु:GDF

शान्त्रिकरणधातुरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 愛美 1

स्मर्तास्म स्मर्तास्यः स्मर्तास्यः स्मर्तासि स्मर्तास्यः स्मर्तास्य स्मर्ता स्मर्तारो स्मर्तारः

SECOND FUTURE. लृद्।

स्मारिष्यामि स्मारिष्यावः स्मारिष्यामः स्यारिष्यासि स्यारिष्यथः स्मारिष्यथ स्मारिष्याति स्मारिष्यतः स्मारिष्यान्ति

CONDITIONAL. लुड्।

अस्मरिष्यम् अस्मरिष्याव अस्मरिष्याम अस्मरिष्यः अस्मरिष्यतम् अस्मरिष्यत अस्मरिष्यत् अस्मरिष्यताम् अस्मरिष्यत्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ्।

स्मर्यासम् स्मर्यास्य स्मर्यास्म स्मर्याः स्मर्यास्तम् स्मर्यास्त स्मर्यात् स्मर्यास्ताम् स्मर्यासुः

AORIST. जुड़् 1

अस्मार्थम् अस्मार्थ्य अस्मार्थम् अस्मार्थः अस्मार्थः अस्मार्थः GDF

सह = to endure, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

सहे सहावहे सहामहे सहसे सहेथे सहध्ये सहते सहेते सहन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

असहाविह असहामिह असहथाः असहेथाम् असहध्वम् असहत असहेताम् असहन्त

IMPERATIVE. लोट्।

सहै सहावहै सहामहै सहस्व सहेथाम् सहस्वम् सहताम् सहेताम् सहन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

सहेय सहेविह सहेमिह सहेथाः सहेयाथाम् सहेध्वम् सहेत सहेयाताम् सहेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

सेहे सेहिवहे सेहिमहे सेहिषे सेहाथे सेहिध्ये सेहे सेहाते सेहिरे

Sri Caraeshuseri Diaital Foundatio

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 32 1

सोढाहे सोढास्वहे सोढास्महे सोढासे सोढासाथे सोढाध्ये सोढा सोढारी सोढार:

- or-

सहिताहे सहितास्वहे सहितास्महे सहितासे सहितासाथे सहिताध्वे सहिता सहितारो सहितारः

SECOND FUTURE. लूट्रं।

सहिष्यावहे सहिष्यामहे सहिष्यसे सहिष्येथे सहिष्यध्वे सहिष्यते सहिष्येते सहिष्यन्ते

CONDITIONAL. लुड् 1

असहिष्यावि असहिष्यामि असहिष्यथाः असहिष्येथाम् असहिष्यध्वम् असहिष्यत असहिष्येताम् असहिष्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

सहिषीय सहिषीयहि सहिषीमहि सहिषीछाः सहिषीयास्थाम् सहिषीध्वम् सहिषीष्ट सहिषीयास्ताम् सहिषीरन्

AORIST. 34 1

असिहिष असिहिष्विह असिहिष्मिहि असिहिष्ठाः असिहिषाथाम् असिहिद्रम् असिहिष्ट असिहिषाताम् असिहिषत

धातुरूपमुक्तावळ्यां ः

पत् = to fall, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट् ।

पतामि-पतावः पताम:

पतसि पतथः पतथ पतित

पतान्ति पततः

IMPERFECT. लड् ।

अपतम् अपताव अपताम

अपतः अपततम् अपतत

अपतत् अपतताम् अपतन्

IMPERATIVE. लोइ।

पतानि पताव पताम

पत पततम् अ पतत

पततु पतताम् पतन्तु

> POTENTIAL. विधिलिङ् ।

पतयम् पतेव पतम पते: पतेतम् पतेत

पतेत् पतेताम् पतेयु:

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. | लिट् ।

ी पेतिव **ी-प्पात-पपत े पितिम**

अपेतिथ ्रे पेतथुः **े पेत**्

प्राना पततुः - पपात

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 32 1

पतितास्मि पतितास्वः पतितास्मः पतितासि पतितास्थः पतितास्थ पतिता पतितारो पतितारः

SECOND FUTURE. लुद्।

पतिष्यामि पतिष्यानः पतिष्यामः पतिष्यसि पतिष्यथः पतिष्यथ पतिष्यति पतिष्यतः पतिष्यन्ति

CONDITIONAL. लुड्।

अपितष्यम् अपितष्याव अपितष्याम अपितष्यः अपितष्यतम् अपितष्यत अपितष्यत् अपितष्यताम् अपितष्यन्

BENEDICTIVE. आशीलिंड्।

पत्यासम् पत्यास्व पत्यास्म पत्याः पत्यास्तम् पत्यास्त पत्यात् पत्यास्ताम् पत्यासुः

AORIST.

अपतिम् अपताव अपताम अपतः अपततम् अपतत अपतत् अपतताम् अपतिन्

धातुरूपमुक्तावळ्यां

पा (पिब्) = to drink, Parasmaipada.

सार्वधातकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट ।

पिबामि पिबाव:

पिबध:

पिबत:

पिबाम:

पिबथ

पिबन्ति

IMPERFECT. लङ्।

अपिबम

अपिबाव

अपिबाम

अपिब:

पिबसि

पिबाति

अपिबतम्

अपिबत

अपिबत्

अपिबताम्

अपिबन्

IMPERATIVE. लोड !

पिबानि

पिबाव

पिबाम

पिब

पिबतम्

पिबत

पिबतु

पिबताम्

पिबन्त

विधिलिङ् । POTENTIAL.

पिबेयम् पिबे:

पिबेव

पिबेम

पिबेतम्

पिबेत

पिबेत्

पिबेताम्

पिबेयुः

आर्घधातुकरूपाणि।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

पपौ

पपिव

पपिम

पापिथ-पपाथ

पपथु:

पपतु:

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 32,1

पातास्मि पातास्वः पातास्मः पातासि पातास्थः पातास्थ पाता पातारौ पातारः

SECOND FUTURE. लूट्।

पास्यामि पास्यावः पास्यामः पास्यसि पास्यथः पास्यथ पास्यति पास्यतः पास्यन्ति

CONDITIONAL, लुड् 1

अपास्यम् अपास्याव अपास्याम अपास्यः अपास्यतम् अपास्यत अपास्यत् अपास्यताम् अपास्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ्।

पेयासम् पेयास्व पेयास्म पेयाः पेयास्तम् पेयास्त पेयात् पेयास्ताम् पेयासुः

AORIST. 351

अपाम् अपाव अपाम अपाः अपातम् अपात अपात् अपाताम् अपुः

धातुरूपमुक्तावळ्यां

बह = to bear, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि।

Conjugational Tenses.

PRESENT. 8 1

वहामि वहात्रः

वहसि वहथ:

वहति वहतः

वहथ वहान्ति

वहामः

IMPERFECT. लङ्।

अवहम् अवहाव अवहाम

अवहः अवहतम् अवहत अवहत् अवहताम् अवहन्

IMPERATIVE. लोट्।

वहानि वहाय वहाम

वह वहतम् वहत

वहतु वहताम् वहन्तुः

POTENTIAL. विधिलिङ्।

वहेयम् वहेव वहेम वहे: वहेतम् वहेत

वहेताम् वहेसुः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

उवाह—उवह ऊहिव ऊहिम

उविहथ—उवोढ जहथुः जह SGDF

Sai Commission Direct Countries

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 雪菜 1

वोढाास्म वोढास्वः वोढास्मः वोढासि बोढास्थः वोढास्थ वोढा वोढारा वोढारः

SECOND FUTURE. ट्रा

वक्ष्यामि वक्ष्यावः वक्ष्मामः वक्ष्यसि वक्ष्यथः वक्ष्यथ वक्ष्यति वक्ष्यतः वक्ष्यन्ति

CONDITIONAL. 夜季!

अवक्ष्यम् अवक्ष्याव अवक्ष्याम अवक्ष्यः अवक्ष्यतम् अवक्ष्यत अवक्ष्यत् अवक्ष्यताम् अवक्ष्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लंड् ।

उद्यासम् उद्यास्य उद्यास्य उद्याः उद्यास्तम् उद्यास्त उद्यात् उद्यास्ताम् उद्यासुः

AORIST. 341

अवाक्षम् अवाक्ष्य अवाक्षम अवाक्षीः अवोढम् अवोढ अवाक्षीत् अवोढाम् अवाक्षः जि

वह = to bear, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लद्।

 वह
 वहावहे
 वहामहे

 वहस
 वहथे
 वहके

 वहते
 वहनेते
 वहनेते

IMPERFECT. उड़्।

अवहा अवहावि अवहामिह अवहथाः अवहेथाम् अवहध्वम् अवहत अवहेताम् अवहन्त

IMPERATIVE. लोट्।

वहै वहावहै वहामहै वहस्य वहेथाम् वहस्वम् वहताम् वहेताम् वहन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

वहेय वहेवहि वहेमहि वहेथाः वहेयाथाम् वहेस्त्रम् वहेत वहेयाताम् वहेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

THE THE

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

जहे जहिवहे ज जहिषे जहाथे ज इन्हें जहाते ज

जहिमहे जहिच्चे जहिरे GDF

iri Gargeshwari-Digital Foundation

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. छुट्।

वाढाहे वोढास्वहे वोढास्महे वोढासे वोढासाथ वोढाध्वे वोढा वोढारौ वोढारः

SECOND FUTURE. लुद् ।

वक्ष्ये वक्ष्यावहे वक्ष्यामहे वक्ष्यसे वक्ष्येथे वक्ष्यब्वे वक्ष्यते वक्ष्यते वक्ष्यन्ते

CONDITIONAL. 夜美!

अवक्ष्ये अवक्ष्याविह अवक्ष्यामिह अवक्ष्यथाः अवक्ष्येथाम् अवक्ष्यच्यम् अवक्ष्यत अवक्ष्येताम् अवक्ष्यन्त

BENEDICTIVE. आशिर्लिङ् ।

वक्षीय वक्षीविह वक्षीमिह वक्षीष्ठाः वक्षीयास्ताम् वक्षीय्वम् वक्षीष्ट वक्षीयास्ताम् वक्षीरन्

AORIST. खुड़ ।

अविक्ष अविक्ष्यहि अविक्ष्मिहि अवोदाः अविक्षाथाम् अवोद्धम् अवोद अविक्षाताम् अविक्षित

ROOM

नी (नय) = to lead or carry, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लड् ।

नयामि नयावः नयामः नयसि नयथः नयथ

नयति नयतः नयन्ति

IMPERFECT. लङ्।

अनयम् अनयाव अनयाम अनयः अनयतम् अनयत

अनयत् अनयताम् अनयन्

IMPERATIVE. लोट !

 नयान
 नयाव
 नयाम

 नय
 नयतम्
 नयत

 नयतु
 नयताम्
 नयन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

 नयेयम्
 नयेव
 नयेम

 नये:
 नयेतम्
 नयेत

 नयेत्
 नयेताम्
 नयेयुः

अर्घधातुकरूपाणि । Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

निनाय-निनय निन्यव निन्यम जिनस्थ-निनेथ निन्यथः निन्य

निन्यतुः निन्युः निन्युः

Non-Conjugational Tenses. — (Continued).

FIRST FUTURE. जुर्।

नेतासि नेतास्यः नेतास्यः नेतासि नेतास्यः नेतास्य नेता नेतारा नेतारः

SECOND FUTURE. हर्।

नेष्यामि नेष्यावः नेष्यामः नेष्यसि नेष्यथः नेष्यथ नेष्यति नेष्यतः नेष्यन्ति

CONDITIONAL. लड़ा

अनेष्यम् अनेष्याव अनेष्याम अनेष्यः अनेष्यतम् अनेष्यत अनेष्यत् अनेष्यताम् अनेष्यत्

BENEDICTIVE. आशीर्लंड्।

नीयासम् नीयास्व नीयास्म नीयाः नीयास्तम् नीयास्त नीयात् नीयास्ताम् नीयासुः

AORIST. छङ्।

अनैषम् अनैष्य अनैष्म अनैषीः अनैष्टम् अनैष्ट अनैषीत् अनैष्टाम् अनैषुः

धातुरूपमुक्तावळ्यां

नी (नय्) = to carry, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट् ।

 नये
 नयावहे
 नयामहे

 नयसे
 नयेथे
 नयध्ये

 नयते
 नयेते
 नयन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

अनये अनयाविह अनयामिह अनयथाः अनयेथाम् अनयध्वम् अनयत अनयेताम् अनयन्त

IMPERATIVE. लोट्।

नये नयावहै नयामहै नयस्य नयेथाम् नयस्यम् नयताम् नयेताम् नयन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

नयेय नयेवहि नयेमहि नयेथाः नयेयाथाम् नयेध्वम् नयेतः नयेयाताम् नयेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

निन्ये निन्यिवहे निन्यिमहे निन्यिषे निन्याथे निन्यिध्वे निन्यो निन्याते निन्या

 $Non ext{-}Conjugational\ Tenses.$ —(Continued).

FIRST FUTURE. जुर्।

नेताहे नेतास्महे नेतास्महे नेतासे नेतासाथे नेताध्वे नेता नेतारौ नेतारः

SECOND FUTURE. 정로 I

नेष्ये नेष्यावह नेष्यामहे नेष्यसे नेष्येथे नेष्यध्वे नेष्यते नेष्यते नेष्यन्ते

CONDITIONAL. लड्डा

अनेष्ये अनेष्याविह अनेष्यामिह अनेष्यथाः अनेष्येथाम् अनेष्यध्वम् अनेष्यत अनेष्यताम् अनेष्यन्त

BENEDICTIVE. आशोलिंड्।

नेषीय नेषीयहि नेषीमहि नेषीष्ठाः नेषीयास्थाम् नेषीध्वम् नेषीष्ट नेषीयास्ताम् नेषीरन्

AORIST. लुड्।

अनेष अनेष्वि अनेष्मिह अनेष्ठाः अनेषाथाम् अनेषुन् अनेष

नम = to salute, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट् ।

नमाव:

नमाम: नमसि नमथ: नमथ नमति नमान्त नमतः

> IMPERFECT. लङ् ।

अनमम् अनुमाव अनमाम अनम: अनमतम् अनमत अनमत् अनमताम् अनमन

IMPERATIVE. लोट ।

नमानि नमाव नमाम नम नमतम् नमत - नम्तु नमताम् नमन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

नमेयम् नमेव नमेम नमे: नमेतम् नमेत नमेत् नमेताम् नमेयुः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

निनाम-ननम नेमिव नेमिथ-ननन्थ नेमथुः ्रिंग नेमतुः ननाम

नेमिम

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 32,1

नन्तास्मि नन्तास्यः नन्तास्यः

नन्तासि नन्तास्थः नन्तास्थ नन्ता नन्तारौ नन्तारः

SECOND FUTURE. उट्

नंस्यामि नंस्यावः नंस्यामः नंस्यसि नंस्यथः नंस्यर्थे नंस्यति नंस्यतः नंस्यन्ति

CONDITIONAL. लड्।

अनंस्यम् अनंस्याव अनंस्याम अनंस्यः अनंस्यतम् अनंस्यत अनंस्यत् अनंस्यताम् अनंस्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

नम्यासम् नम्यास्य नम्यास्म नम्याः नम्यास्तम् नम्यास्त नम्यात् नम्यास्ताम् नम्यासुः

AORIST. उड् 1

अनंसिष्म् अनंसिष्म अनंसिष्म अनंसिष्टम् अनंसिष्टम् अनंसीत् अनंसिष्टाम् अनंसिष्टः

धातुरूपमुक्तावळ्यां

तै = to protect, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लद् ।

त्राये त्रायावहे त्रायामहे त्रायसे त्रायेथे त्रायध्ये त्रायते त्रायेते त्रायन्ते

IMPERFECT. लड्।

अत्रायं अत्रायाविह अत्रायामिह अत्रायथाः अत्रायेथाम् अत्रायध्वम् अत्रायत अत्रायेताम् अत्रायन्त

IMPERATIVE. लोट्।

तायै तायावहै त्रायामहै त्रायस्व त्रायेथाम् त्रायध्वम् त्रायताम् त्रायेताम् त्रायन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

त्रायेय तायेवहि त्रायेमहि त्रायेथाः त्रायेयाथाम् तायेक्म् तायेत त्रायेयाताम् त्रायेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट् 1

तत्रे तत्रियहे तत्रिमहे तत्रिषे तत्राथे तत्रिध्वे तत्रे तत्राते तत्रिरे

Sri Gargeshwari Digital Foundation

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 321

त्राताहे त्रातास्वहे त्रातास्महे त्रातासे त्रातासाथे त्राताध्वे त्राता त्रातारो त्रातारः

SECOND FUTURE. 爽!

त्रास्ये त्रास्यावहे त्रास्यामहे त्रास्यसे त्रास्येथे त्रास्यध्वे त्रास्यते त्रास्येते त्रास्यन्ते

CONDITIONAL. लृङ्।

अत्रास्ये अत्रास्याविह अत्रास्यामिह अत्रास्यथाः अत्रास्येथाम् अत्रास्यध्वम् अत्रास्यत अत्रास्येताम् अत्रास्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लंड्।

त्रासीय त्रासीविह त्रासीमिहि वासीष्ठाः त्रासीयास्थाम् त्रासीध्वम् त्रासीष्ट त्रासीयास्ताम् त्रासीरन्

AORIST. उड़।

अत्रासि अत्रास्विह अत्रास्मिह अत्रास्थाः अत्रासाथाम् अत्राध्वम् अत्रास्त अत्रासाताम् अत्रासत

कम्प् = to shake, Atmanepada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लह् ।

कम्पावहे कम्पामहे
 कम्पासे कम्पेथे कम्पध्वे
 कम्पते कम्पेते कम्पन्ते

IMPERFECT. लङ् ।

अकम्पे अकम्पाविह अकम्पामिह अकम्पथाः अकम्पेथाम् अकम्पध्वम् अकम्पत अकम्पेताम् अकम्पन्त

IMPERATIVE. लोट्।

कम्पे कम्पावहै कम्पामहै कम्पस्व कम्पेथाम् कम्पन्ताम् कम्पताम् कम्पेताम् कम्पन्ताम्

POTENTIAL. विधिलिङ्।

कम्पेय
 कम्पेविह
 कम्पेयाः
 कम्पेयाथाम्
 कम्पेयान्
 कम्पेरन्

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses. PERFECT. लिट्।

चकम्पे चकाम्पिवहे चकाम्पिमहे चकाम्पिषे चकम्पाथे चकास्पिध्वे

चकम्पाते चकम्पिरे

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE. 32,1

कम्पिताहे कम्पितास्यहे कम्पितास्यहे कम्पितासे कम्पितासाथे कम्पिताध्ये कम्पिता कम्पितारो कम्पितारः

SECOND FUTURE. लुट्।

कम्पिष्ये कम्पियाष्ट्रहे कम्पिष्यामहे कम्पिष्यसे कम्पिष्येथे कम्पिष्यध्वे कम्पिष्यते कम्पिष्यते कम्पिष्यन्ते

CONDITIONAL. लड्।

अकिम्पष्ये अकिम्पष्याविह अकिम्पष्यामिहे अकिम्पष्यथाः अकिम्पष्येथाम् अकिम्पष्यध्वम् अकिम्पष्यत अकिम्पष्येताम् अकिम्पष्यन्त

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ् ।

काम्पिषीय काम्पिषीवहि काम्पिषीमहि काम्पिषीष्ठाः काम्पिषीयास्थाम् काम्पिषीद्भम् काम्पिषीष्ट काम्पिषीयास्ताम् काम्पिषीरन्

AORIST. 35

अकम्पिष अकम्पिष्वहि अकम्पिष्महि अकम्पिष्ठाः अकम्पिषाथाम् अकम्पिद्वम् अकम्पिष्ट अकम्पिषाताम् अकम्पिषत् ।

धातुरूपमुक्तावळ्यां

ध्ये = to think, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लट्।

ध्यायामि ध्यायावः ध्यायामः ध्यायसि ध्यायशः ध्यायशः

च्यायास ध्यायथ: ध्यायथ ध्यायति ध्यायतः ध्यायन्ति

IMPERFECT. लड्।

अध्यायम् अध्यायाव अध्यायाम

अध्यायः अध्यायतम् अध्यायत

अध्यायत् अध्यायताम् अध्यायन्

IMPERATIVE. लोट्।

ध्यायानि ध्यायान ध्यायाम

ध्यायतम् ध्यायत ध्यायतु ध्यायताम् ध्यायन्त

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

ध्यायेयम् ध्यायेव ध्यायेम ध्याये: ध्यायेतम् ध्यायेत

ध्यायेत् ध्यायेताम् ध्यायेयुः

आर्धधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

दध्यौ दध्यिव दध्यिम दध्यिथ-दध्याथ दध्यथु: दध्य

दध्यौ दध्यतः दध्युः GDF

Non-Conjugational Tenses.—(Continued).

FIRST FUTURE.

ध्यातास्मि ध्यातास्व: ध्यातास्म: ध्यातासि ध्यातास्थः ध्यातास्थ

ध्यातारौ ध्यातारः ध्याता

> लृद् । SECOND FUTURE.

ध्यास्यावः ध्यास्यामः ध्यास्यामि ध्यास्यसि ध्यास्यथः ध्यास्यथ

ध्यास्यन्ति ध्यास्यति ध्यास्यतः

> CONDITIONAL. लुङ् ।

अध्यास्याव अध्यास्याम अध्यास्यम्

अध्यास्यत अध्यास्यतम् अध्यास्य:

अध्यास्यन् अध्यास्यताम् अध्यास्यत्

> आशीर्लिङ् । BENEDICTIVE.

ध्येयास्म ध्येयास्व ध्येयासम् ध्येयास्त ध्येयास्तम्

ध्येयाः ध्येयासुः ध्येयास्ताम् ध्येयात्

ध्यायाः

ध्यायास्म ध्ययास्व ध्यायासम् ध्यायास्त ध्मायास्तम्

ध्यायास्ताम् ध्यायासुः ध्यायात्

> AORIST. छुङ् ।

अध्यासिष्व अध्यासिष्म अध्यासिषम् अध्यासिष्टम् अध्यासिष्ट अध्यासी:

अध्यासिष्टाम् अध्यासिष्: अध्यासीत्

ौ=to make noise, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लहा

गायामि गायावः

यावः गायामः

गायसि गायथः

गायथ

गायति गायतः

गायान्त

IMPERFECT. उड़।

अगायम् आगायाव

अगायाम

अगाय:

अगायतम्

अगायत

अगायत्

अगायताम्

अगायन्

IMPERATIVE. लोट्।

गायानि

गायाव

गायाम

गाय

गायतम्

गायत

गायतु

गायताम्

गायन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ् ।

गायेयम्

गायेव

गायेम

गाये:

गायेतम्

गायेत

गायेत्

गायेताम्

गायेयुः

आर्घधातुकरूपाणि ।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

जगै।

जगिव

जगिथ जगाथ

जगथुः

जगौ

जगतः

जगिमः

जर SGDF

Non-Conjugational Tenses .- (Continued).

FIRST FUTURE. 32 1

गातास्मि गातास्वः गातास्मः गातासि गातास्थः गातास्थ गाता गातारौ गातारः

SECOND FUTURE. तृर्।

गास्यामि गास्यावः गास्यामः गास्यसि गास्यथः गास्यथ गास्यति गास्यतः गास्यन्ति

CONDITIONAL. लुड्।

अगास्यम् अगास्याव अगास्याम अगास्यः अगास्यतम् अगास्यत अगास्यत् अगास्यताम् अगस्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लिङ्।

गेयासम् गेयास्व गेयास्म गेयाः गेयास्तम् गेयास्त गेयात् गेयास्ताम् गेयासुः

AORIST. छङ्।

अगासिषम् अगासिष्य अगासिष्म अगासीः अगासिष्टम् अगासिष्ट अगासीत् अगासिष्टाम् अगासिष्टः DF

धातुरूपमुक्तावळ्यां

दा (यच्छ्) = to give, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि।

Conjugational Tenses.

PRESENT. लड्।

यच्छामि यच्छाव:

यच्छामः

यच्छिस

यच्छथ:

यच्छथ

यच्छति

यच्छतः

यच्छन्ति

IMPERFECT. उड़ा

अयच्छम्

अयच्छाव

अयच्छाम

अयच्छ:

अयच्छतम्

अयच्छत

अयच्छत्

अयच्छताम्

अयच्छन्

IMPERATIVE. लोट्।

यच्छानि

यच्छाव

यच्छाम

यच्छ

यच्छतम्

यच्छत

यच्छतु

यच्छताम्

यच्छन्तु

POTENTIAL. विधिलिङ्।

यच्छेयम्

यच्छेव

यच्छेम

यच्छे:

यच्छेतम्

यच्छेत

यच्छेत्

यच्छेताम्

यच्छेयु:

आर्धधातुकरूपाणि।

Non-Conjugational Tenses.

PERFECT. लिट्।

ददौ

ददिव

ददिम

दादिथ-ददाथ

ददथुः

ददौ दद्तुः

दद:SGDF

Sri Gargeskwari Digital Foundatio.

Non-Conjugational Tenses .- (Continued).

FIRST FUTURE. 321

दातास्मि दातास्यः दातास्यः दातासि दातास्यः दातास्य दाता दातारा दातारः

SECOND FUTURE. लुर्।

दास्यामि दास्यावः दास्यामः दास्यसि दास्यथः दास्यथ दास्यति दास्यतः दास्यन्ति

CONDITIONAL. लृड् ।

अदास्यम् अदास्याव अदास्याम अदास्यः अदास्यतम् अदास्यत अदास्यत् अदास्यताम् अदास्यन्

BENEDICTIVE. आशीर्लेङ् ।

देयासम् देयास्य देयास्य देयाः देयास्तम् देयास्त देयात् देयास्ताम् देयासुः

AORIST. छङ्।

अदाम् अदाव अदाम अदाः अदातम् अदात अदात् अदाताम् अदुः

धातुरूपमुक्तावळ्यां

ह (हर्) = to take away, Parasmaipada.

सार्वधातुकरूपाणि ।

Conjugational Tenses.

लर् । PRESENT.

हरामि हराव: हराम: हरसि हरथ: हरथ

हरति हरत:

> IMPERFECT. लङ् ।

हरन्ति

अहरन्

अहरम् अहराव अहराम अहर: अहरतम् अहरत अहरत् अहरताम्

> लोट् । IMPERATIVE.

हरााणि हराव हराम हर हरतम् हरत हरतु हरताम् हरन्तु

> विधिलिङ् । POTENTIAL.

हरेयम् हरेव हरेम हरे: हरेतम् हरेत हरेत् हरेताम्

आर्धधातुकरूपाणि।

Non-Conjugational Tenses.

लिट् । PERFECT.

जहार-जहर जिहव जिहम जहर्थ जहथु: जहार जहतुः

Non-Conjugational Tenses. - (Continued).

FIRST FUTURE. उद्।

 हर्तासि
 हर्तास्यः
 हर्तास्यः

 हर्ता
 हर्तास्थः
 हर्तास्थः

 हर्ता
 हर्तारौ
 हर्तारः

SECOND FUTURE. लूद।

हरिष्यामि हरिष्यावः हरिष्यामः हरिष्यसि हरिष्यथः हरिष्यथ हरिष्यति हरिष्यतः हरिष्यान्त

CONDITIONAL. लृङ्।

अहरिष्यम् अहरिष्याव अहरिष्याम अहरिष्यः अहरिष्यतम् अहरिष्यत अहरिष्यत् अहरिष्यताम् अहरिष्यन्

BENEDICTIVE. आशोलिंड्।

हीयासम् हीयास्व <u>ह</u>ीयास्म हीया: हीयास्तम् <u>ही</u>यास्त हीयात् हीयास्ताम् हीयासुः

AORIST. छङ्।

अहार्षम् अहार्ष्व अहार्ष्म अहार्षीः अहार्ष्टम् अहार्ष्ट अहार्षीत् अहार्ष्टाम् अहार्षुः

GLOSSARY OF SELECT WORDS.

CHAPTER III-A.

LESSON 3.

शंपा = Lightning. इरंमदः = Thunder.

अवग्रह:=Famine.

करकः = Hail.

मृगतृष्णिका = Mirage.

LESSON 4.

उपरागः = Eclipse.

पुष्पवन्तौ=Sun and Moon.

LESSON 5.

विचिकित्सा = doubt.

व्यापाद:= Hatred.

LESSON 6.

मृगपद: = Musk.

घनसारः = Camphor.

वर्ति:=Scented stick.

CHAPTER III-B.

LESSON 1.

समुद्रकम् = Jar.

कङ्कतिका = Comb.

व्यजनम् = Fan.

कौशेयम् = Silk.

राङ्गवम् = Shawl.

अनाहतम्=New cloth.

फालम् = Cotton cloth.

वाल्कम्=Silk cloth.

धौतम्=Washed cloth.

दुक्लम् = White silk.

आयाम:=Length.

परिणाम:=Width.

पटचरम् = Rag.

कर्पटः = Torn cloth.

वराशिः = Thick cloth.

निचोळ: = Bed Sheet.

LESSON 2.

रहक:=Carpet.

संव्यानम् Upper garment.

चोळः Petticoat.

अर्थोहकम् = Breeches.

वितानम्=Bed tassel.

यवनिका = Floor.

LESSON 3.

जरायु:=Womb.

वैजनन:=Tenth month in car-

rying.

भ्रूण: = Foetus.

षण्डः = Eunuch.

मूकः = Dumb.

अवटीटः = Blunt-nosed.

पोगण्डः = Wanting in a limb.

खर्वः = Dwarf. विम्रः = Noseless. एडः = Deaf. कुञ्जः = Short man.

LESSON 4.

चिरण्टा = Married woman. विश्वस्ता = Widow. अशिश्वी = Barren woman. अवीरा = Woman deprived of husband and son. कार्नानः = Son born of a maid.

कृसीद: = Interest. ननान्दा = Husband's sister. यातर: = Sisters-in-law.

LESSON 5.

प्रजावती = Elder brother's wife. पितृव्यः = Paternal uncle. पद्धः = I)eformed. वळिरः = Squint-eyed. खडाः = Lame. ध्रुतम् = Sneezing. पीनसः = Cold. पामा = Itch. विस्फोटः = Boil. ईर्मम् = Wound. स्रास्या = Salivic flow.

TIESSON 6. दृषिका=Pus in the eye. प्रताक: = Limb. प्रपदम = Forepart of the Sole. गल्फः = Ankle. जङ्गा = Biceps. जान = Knee. सक्थि = Thigh. कर्परः = Elbow. प्रकोष्ठ: = Wrist. प्रादेशः = Span (Length between the tips of thumb and forefinger). वितस्तिः = Span.

CHAPTER III-C.

LESSON 1.

प्रसृति:= Handful. हस्तः= Hand.

आमय: = Illness.

अरितः= $\frac{3}{4}$ cubit.

व्यामः = Fathom. पौरुषम् = Man's height.

अवदु: = Wry-necked.

सक्रणा = Corner of mouth.

कूर्चम्=Space between brows. कनीनिका=Pupil of the eye.

Lesson 2.

अपाङ्गः=Side glance.

कटाक्ष:=Direct glance.

चिकुर:= Cropped hair.

कबरी=Hair.

धम्मिल्ल = Tucked hair.

वेणी = Braid.

नैपथ्यम् = Ornamentation.

नेपथ्यम् = Screen.

वृति:=Hedge.

LESSON 3.

उत्कोचः = Bribe. आलवाल: = Furrows. प्राद्विवाकः = Judge. कमोन्तः = Menial.

मन्दुरा=Stable.

LESSON 4.

रङ्गवल्ली = Decking of the floor.

वराटिका = Cowrie.

छुरिका = Knife.

केदार: = Field.

घरट: = Mill.

उपदंशम् = Pickle.

प्ररातनम् = Sour rice.

उपत्यका = Foot of the hill.

पिपीलिका = Ant.
अधित्यका = Summit.

वानदूकः = Vakil.

LESSON 5.
वर्णी = Bachelor.
सिद्धार्थः = White Mustard.
कुल्माषः = Speckled pea.
चणकः = Gram.
अतस्यत्रम् = Leaf of Atasi
plant.
काणिशम् = Ears of grain.
खानेत्रम् = Spade.
करपत्रम् = Sickle.

लाङ्गलम्=Plough.

तुषः = Husk.

खलीनम् = Bit.

बुसम्=Chaff.

कुळत्थम् = Horse-gram.

मुसलः = Pestle. उल्लंखलम् = Mortar. रूप्पम् = Winnow. चालिनी = Sieve. पिटः = Basket.

LESSON 6.

अङ्गारः = Embers अलातम् = Fire brand. সাছ:=Frying-pan. कन्द्र:= Roasting-iron. कर्करा = Jug. पिठर:=Pot. मणिक:= Big pot. शरावः = Basin. कंस: = Plate. आवपनम् = Vessel to store grain. मह:=Green pea. मुद्रदाळी = Broken green pea. आढकी = Dhal. माषः = Pulse. कलम्बः = A species of green. उपस्करः = Condiments. कुस्लम् = Grain store. चुह्री = Hearth. हसन्ती = Oven.

LESSON 7.

आईकम् = Ginger. धान्याकम् = Coriander. गुण्ठी = Dry Ginger. आरनाळकम् = Gruel **SGDF** वार्ताकः = Brinjal. तेमनम् = Curd-soup.
पृथुकः = Beaten rice.
करोषः = Cowdung-fuel.
द्रप्सम् = Dregs of curd.
तक्रम् = Butter-milk.
अश्वनाया = Hunger.
पिपासा = Thirst.
तर्णकः = New-born calf.
सास्ना = Hump of cattle.
ऊधः = Udder.
दाम = Tether.

LESSON 8.

मन्थः = = Churning handle. कुलाल: = Potter. तुला = Balance. कुविन्दः = Weaver. आरक्टः = Brass. पारदः = Quicksilver. नागम् = Tin. त्रपु = Lead. सौचिकः = Tailor. पाद्कृत् = Cobbler. लोहकारः = Blacksmith.

LESSON 9. नाडिन्धमः = Goldsmith. तक्षक: = Carpenter. मालिक: = Garlander. नापितः = Barber. रजक:= Washerman. शौण्डिकः = Grogman. जाबाल: = Shepherd. देवलः = Priest. क्शीलवः = Singer. मार्देगिकः = Drummer. वैणविकः = Fluter. नधी = Boot-lace. भन्ना = Bellows. hoop शिक्यम् = Swing or (made of rope). मज्जषा=Box. पाजालिका = Doll. घटीयन्त्रम् = See-saw. त्रालेका = Brush (artist's). शाणः = Whet-stone. परग्रः = Axe. मुषा = Crucible. खेटकम्=Buckler. thorn the इषीका = The of broom.

SGDF Seri Gargeshwari Dogital Foundation

ERRATA.

				Read
Page.	Line.	For		COLUMN TO STATE OF THE STATE OF
4	7	गरूदयः	••••	गुरूदयः
16	17	उदीची	••••	उदीच्याः
17	22	कठिनया	••••	कठिन्या
18	6	निचोळम्	••••	तिचोळ:
. 18	7	रलकम्		रल्लकः •
18	17	ब्रूण:		भ्रुणः :
19	13	इयर्मम्	••••	ईमेम्
19	14	गतागतेभ्यः		- गतागतान्
19	18	बाल:		जरठः
19	18	इस्तप्रमाण:	3	प्रमाणा
19	21	ं मेपितृब्यः		मित्पतृन्यः
20	5	प्रनंधयः	•••	प्रन्थयः
20	12	विस्फोटानि		विस्फोटाः
20	12	सकतासु .		सैकतेषु
20	13	सुकिण्यो		सक्रणो:
20	14	श्रुणुयात्		शृणुयात्
21	14	ओष्टः		ओष्ठः
21	14	- वावधूकः		वावदूकः
21	15	रामटम्		रामठम्
21	15	रङ्गवली		रङ्गवही
21	17	पन्धः		पान्थः
21	20	हय्यङ्गवीनम्		हैयंगवीनम्
21	21	स्विणी		सुकणी
21	22	शेधनी		शोधनी
22 .	5	भ्राष्ट्राम्		भ्राष्ट्र:
	7	<u>पृथुकम्</u>		पृथुक:
22	21	ऊथ:		ऊधः
22	23	इषीकम्	••••	इषीका
22	20			10.

Page.	Line	For		Read
22	25	अर्दकम्	THE PERSON	आर्द्रकम्
22	. 27	हमन्ती		इसन्ती
23	3.	नाटिं		नाडिं
23	3	निक्षिष्य		निक्षिप्य
23	8	दारून्	00 00	दारूणि
23	8	अतिथिभ्यः		अतिथीन्
23	11	गन्धि	Harry Co.	प्रनिथ
23-	12	योपोतः		पेतः
24	7	प्रहीत्वा		गृहीत्वा
24	. 9	पितृष्वस्रीय:		पैतृष्वस्रीयः
- 24	19	कौशायानि		कौशेयानि
• 24	20	महोक्ष:		महोक्षा:
24	23	कन्यायाः		कन्याम्
25	12	मिळित्वा		मेलयित्वा
25	. 22	ध्यायेरन्	4	ध्यायेयुः
26	2	VI		IV
30	1	VI		IV
38	3	एकोनपष्टि		एकोनषष्टि
42	25	इन्धते		इन्धे
43	20	गेर्वाण्यां		गैर्वाण्यां
54	3	वाविभ्यः		वारिभ्यः
55	25	धात णि		धातृणि
67	15	नह		न् हः
80	16	यकारान्त		नकारान्त
87	3	<u>ख</u> ङ्		ख र्
91	- 19	छु ङ		छङ्
93	11	लङ	232 4 6	लुङ् लुङ्
95	11	लुङ		खड् इंड्
125	17	रूपास्ताम् शप्यास्ताम्		राप्यास्तम्
130	19	ह्रयथाः		ह्रयेथाः

CONTENTS.

विषयानुक्रमणिका।

द्वितीयभागस्य तु ।

- १. तत्पुरुष,कर्मधारय,द्विगुसमासाः.
- २. परिशिष्टास्समासाः.
- तिङन्तप्रकरणम्, छकारार्थाः,
 परस्मैपदात्मनेपदप्रस्ययविभागाः,
 विकरणभेदनिरूपणम्.
- ४. आर्घधातुकतिङामिडागमप्रकरणं, छिट्, संप्रसारणं, छुट्, छट्, . छङ्, आशीर्छिङ्, छुङ्.
- ५. कर्मणि, णिजन्ते, सन्नन्ते, लक्षणनिर्वचनप्रकरणम्
- ६. कर्तरि, कर्मणि, णिजन्ते, सन्नन्ते, यझन्ते च, धातुरूपाणि, शब्विक-रणादिधातुप्रथमपुरुषैकवचन्रूपा-णि.
- ७. कृद्न्तप्रकरणम्.
- ८.अव्ययप्रकरणम्,तद्धातप्रत्ययान्ताः
- ९. कारकप्रकरणम्.
- १०. सौभरि, ध्रुव,वेताळ,सत्राजित्, प्रह्लाद, कथाः.
- ११. गृध्रजम्बुकसंवादः, शकुन्तळो-पाद्यानं, नीतिश्लोकाः.
- १२. लोकोक्तिः, छन्दस्सूची.

Part II.

Tatpurusha, Karmadharaya & Dvigu Compounds.

Remaining Compounds.

- Tinanta Prakarana, Signification of Tense and Moods. Terminations of both Padas. Different conjugational signs.
- In Non-conjugation signs—about the augment ₹. The Perfect, Samprasarana, First future, Second future, Conditional, Benedictive and Aorist.

Passive, Causal, and Desideratives.

Forms of roots in the Active, Passive, Causal, Desiderative, Frequentative and Conjugation of Roots in the third person singular.

Names of Kridanta.

Adverbs and Taddhitas.

Karakas.

- Stories of Soubhari, Dhruva, Vetala, Satrajit, Prahlada.
- Gridhrajambuka Samvada, Sakuntalopakhyanam and Verses about conduct.

Proverbs, Elements of Prosody.

SGDF

COURSE OF STUDY.

पठनक्रमः।

द्वितीयभागे तु ।

Part II.

चतुर्थशाखायाः

प्रथमे, तत्पुरुष कर्मधारय द्विगुसमासाः

तृतीये, तिङन्तप्रकरणम्.

सप्तमे, कृदन्तप्रकरणम्.

अष्टमे, अन्ययप्रकरणम्.

दशमे, प्रथममजरी, द्वितीयमजरी, तृतीयमजरी,

एकादशे, प्रथममञ्जरी तृतीयमञ्जरी. षष्ठे, छुग्विकरणधातुरूपाणि.

पञ्चमशाखायाः -

पश्चमे, कर्मलकारान्त, णिजन्त,सन्नन्ताः

षष्ठे, इङ्घविकरणप्रभृतिणिज्विकरणान्त-धातवः

समासप्रकरणे, सर्वे समासाः

दशमे, चतुर्थमझरी, पञ्चममझरी षष्ठ-मझरी, एकादशे द्वितीयमंजरी, चतुर्थमंजरी.

षष्ठशाखायाः

चतुर्थें, आर्धघातुकलकारप्रकरणम्.

नवमे, कारकप्रकरणम्. षष्ठे, कर्मलकारान्त, णिजन्त, सन्नन्त, यङ्कुगन्तादिधातवः.

द्वादशे, लोकोक्तिः, छन्दस्सूची.

FORM IV.

Chapter I, Tatpurusha, Karmadharaya, and Dvigu Compounds.

Chapter III, Tinantaprakarana.

Chapter VII, Kridantaprakarana.

Chapter VIII, Avyaprakarana.

Chapter X, Parts I to III.

Chapter XI, Parts I and III. Chapter VI, Roots of the Second Conjugation.

FORM V.

Chapter V, Passive, Causal, Desiderative, etc.

Chapter VI, Roots of Conjugations, III to X.

Chapter II, All Compounds. Chapter X, Parts IV to VI. Chapter XI, Parts II and IV.

FORM VI.

Chapter IV, Forms of Nonconjugational tenses, Augments.

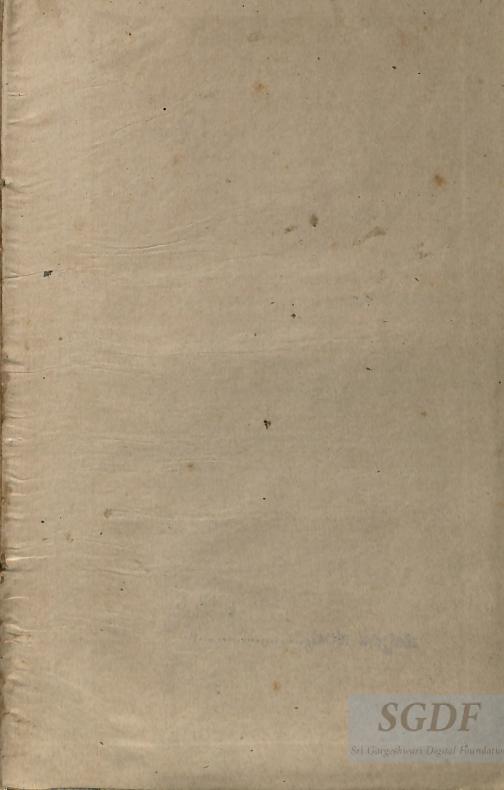
Chapter IX, Karakaprakarana.
Chapter VI, Passive, Causal,
Desiderative, Frequentative, etc.

Chapter XII, Proverbs and Elements of Prosody.

SGDF

Sri Gargeshwari Digital Foundation

SGDF